

УДК 141.319.8: 316.32

Гендер і євроінтеграційні прагнення України: матеріали міжнародної наукової конференції Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дн-вськ: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2016. – 98 с.

У збірці представлені матеріали міжнародної наукової конференції «Гендер і євроінтеграційні прагнення України», яка відбулася 18 квітня 2016 р. у Дніпропетровському національному університеті залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна.

Тематика збірки охоплює результати наукових досліджень щодо сучасної гендерної політики України, а також стратегій соціально-економічного і культурного розвитку України в умовах євроінтеграції.

Збірка призначена для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів та широкого кола читачів.

Матеріали друкуються мовою оригіналу без редакційної правки.

© ВИД-ВО ДНІПРОПЕТР. НАЦ. УН-ТУ ЗАЛІЗН.
ТРАНСП. ІМ. АКАД. В. ЛАЗАРЯНА,
РЕДАГУВАННЯ, ОРИГІНАЛ-МАКЕТ, 2016

ЗМІСТ

НАПРЯМ І. ГЕНДЕР В СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЯХ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Афанасьєва Л.В. Програма «Intercultural cities» як стратегічна модель розвитку українських поліетнічних міст.....	4
Бирюк Д.О., Окса М.М. Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку магістерської освіти.....	7
Бутурлим Т. І. Позитивна афірмація як засіб гендерного виховання старшокласників..	11
Власова Т.И. Гендер и евроинтеграция в контексте Украины: история, политика, практика.....	13
Галацька В.Л. Театральна публіцистика незалежної України в соціокультурних реаліях ХХІ ст.: гендерна проблематика.....	16
Глазунов С.В., Попова С.А. Вияв стокгольмського синдрому в дисфункційній сім'ї...	19
Глинська Л.Ф. Виховна роль закладів закритого типу в процесі підготовки дівчат-вихованок до суспільного життя.....	21
Грабовська І.М. Гендерні аспекти реформування МЗС України в контексті євроінтеграції.....	24
Данилюк А.В. Актуальність збереження ідентичності України в процесі євроінтеграції.....	27
Идрисов Б. Профессиональная компетентность будущего специалиста как общеевропейская ценностная категория.....	29
Mamatova V.V. Gender «trouble» in the context of lavender linguistics and sociocultural relationships.....	32
Молодиченко В.В. Європейський інтеркультурний підхід як запорука успішної інтеграції поліетнічних міст України.....	33
Moser-Vlasova L. Feminism, postmodernity and the end of spiritual culture.....	37
Мурашкин М.Г. Роль субъективного фактора в гендере при рассмотрении явлений мистической и художественной культуры.....	39
Пустовая М.И. Глобализм и евроинтеграция как проблема культурно-исторического контекста нашего времени.....	44
Талько Т.М. Актуалізація проблеми батьківського дилетантизму у глобалізованих суспільствах.....	46

НАПРЯМ ІІ. ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ.

Глебова Н.І. Стратегії поведінки в залежності від рівня довіри: гендерний аспект.....	52
Кривчик Г.Г. Євроінтеграційний та євроатлантичний вектори зовнішньої політики України.....	55
Макешина Ю.В. Материнство в Україні: гендерний культурний клімат.....	59
Орлов А.В. Образи чоловіка й жінки у національному рекламному телепросторі.....	62
Остролуцька О. Інститут сім'ї та розподіл гендерних ролей в кінці 19- початку 20 століття.....	66
Паращевіна О.С. Гендерна освіта в історичному вимірі.....	67
Решетньова Ю.Ю. Гендерлект как социальный феномен.....	69
Цимбал Т.В. Фемінізм і практика війни.....	71
Tiurenkov V. Pluralism, education and multicultural Europe.....	73
Чернявська К.Ю. Concepts of happiness across time and cultures.....	74

НАПРЯМ ІІІ. ШЛЯХИ ФЕМІНІСТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН: ПІДСУМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Biashimov M.A. Gender inequality in Middle East and North Africa.....	77
Власова О.П. Формування гендерної паритетності через науку та освіту.....	78
Колієва І.А. Проблематика суб'єктивності у філософії постмодернізму.....	80

Корогод Л.П. М. Грушевський і духовний імператив розвитку України у євроінтеграційному контексті (до 150-ти річчя з дня народження).....	82
Кравчук Х.А. Співка жінок України як традиційна жіноча організація.....	85
Крат Е.М. Платоновская концепция гендера: образование и социум.....	86
Кузьміна І.Г. «Феміністична майстерня» м. Львова як організація феміністичної орієнтації.....	88
Олешко С.О. Вплив фемінізму на формування самоідентичності жінки.....	89
Пушонкова О.А. Ідея репресованого суб'єкта культури: гендерний аспект.....	90
Сторчак В.В. Фразеологическое калькирование в английском языке.....	92
Шевченко З.В. Зв'язок «жінка – природа» в екофеміністському дискурсі.....	94
Zhang Guojin. The Beijing declaration and platform for action. Results and future goals.....	96

НАПРЯМ І. ГЕНДЕР В СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЯХ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

ПРОГРАМА «INTERCULTURAL CITIES» ЯК СТРАТЕГІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІЕТНІЧНИХ МІСТ

*Афанасьєва Л.В., к.філос.н., доцент, Мелітопольський державний
педагогічний університет імені Богдана Хмельницького*

Визнання різних культур включає різноманітність в офіційному діалозі та комунікаціях, адаптацію урядових інституцій та недержавних установ до етнорізноманітних учасників та користувачів, які б забезпечували відкритість та достатню гнучкість цих організацій у запровадженні нововведень на основі різних етнокультурних походжень. Звичайно такий підхід потребує розробки довгострокової стратегії з метою трансформації соціального та суспільного простору, інституцій, та громадської культури.

В основі цього підходу знаходиться поняття переваги розмаїття, яке означає, що розмаїття – це не загроза, а перевага для спільнот за умови компетентного керівництва; робота з концепцією різноманітності - це не спосіб міського брендингу, а філософія управління і визначення громадської політики. Звісно, міським установам і службовцям потрібен певний рівень (етнокультурної) компетентності, щоб бути спроможними впоратися з серйозними змінами, непередбаченими ситуаціями та конфліктами, пов'язаними з різноманітністю [1].

З 2008р. Програма Ради Європи «Інтеркультурні Міста» [1] працює над тим, щоб підвищувати таку компетентність та допомогти містам-учасникам одноіменної європейської мережі переглянути свою політику через лінзи інтеркультурності, розробити всеосяжний інтеркультурний стратегії з метою позитивного управління різноманітністю і реалізування переваги такого етнокультурного розмаїття для міст. Програма також пропонує набір аналітичних і практичних інструментів, що допомагають місцевим акторам оцінити їх прогрес на різних етапах процесу [1].

Інтеркультурне місто – це спільнота, в якій культурне розмаїття вважається цінною якістю і в якій превалюють принципи взаєморозуміння, взаємної поваги та рівності. Соціальна структура та щоденна взаємодія такої громади – представників різних етнокультурних груп та корінних жителів – визначаються взаємністю, справедливістю, повагою, прийнятністю, розумінням, свободою, розмаїттям, бажанням співпрацювати і мирно співпроживати. Інтеркультурне місто дотримується інклюзивної політики, зосереджуючись на інтеркультурних зв'язках, відносинах, взаємному пізнанню різних культур, та на принципах взаємодії та поваги один до одного. Інтеркультурні міста розробляють стратегії та політику, яка заохочує представників різних культур зустрічатися, «перетинатися» та змішуватися. Перетинаючи етно-культурні кордони між

«більшістю» та «меншинами», ці міста сприяють взаємному збагаченню «домінуючих» і «суб» культур, місцевостей, класів, релігій, дисциплін та напрямів, що слугує джерелом культурної, соціальної, громадської та економічної інновації. Концепція «інтеркультурні міста» (включаючи ідеї «Інтеркультурних лінз», «Аналітичної таблиці інтеркультурного міста з десяти кроків», «показників інтеркультурності») бере свій початок у проведеному організацією Comedia [2] дослідженні відносин між змінами в житті міста і культурним розмаїттям де була запропонована нова концептуальна основа для управління етнокультурною різноманітністю в міських умовах.

Програма Ради Європи «Інтеркультурні міста» прагне розширити і поглибити параметри обговорення цих питань шляхом їх переведення з заголовків статей в реальність – туди, де люди живуть спільно і створюють свої міста на основі щоденної взаємодії. Слід зазначити, що її розробники запропонували й практичні політичні кроки та методи, які могли б бути прийняті й успішно використані містами в різних країнах.

Одинадцять міст – Ліон, Люблін, Іжевськ, Нойшатель, Берлін-Нойкельн, Суботіца, Тільбург, РеджіоЕміліа, Патрас, Осло, Мелітополь – взяли участь у пілотному проекті Програми в 2008 з метою первинного тестування та подальшого розвитку аналітичних та практичних інструментів (Див.: Додаток 1). Серед критеріїв відбору цих міст були прихильність міського керівництва до роботи з етнокультурним розмаїттям, наявність надійної мережі громадських організацій, зацікавленість міських службовців і місцевих ЗМІ [2].

По успішному завершенні пілотного проекту, Програма додатково залучила ряд досвічених експертів, оцінщиків, та організацій, результатом співпраці яких було розширення як самої мережі інтеркультурних міст, так і її концептуальної основи: такі поняття, як «інтеркультурні лінзи», «модель управління для інтеркультурного розвитку», «індекс інтеркультурних міст» [2].

У 2011 році, дев'ять інших міст – Боткирка (Швеція), Копенгаген (Данія), Женева (Швейцарія), Дублін (Ірландія), Лісабон (Португалія), Лімассол (Кіпр), Лондон-Люїшем (Великобританія), Печ (Угорщина), Сан-Себастьян (Іспанія) – приєдналися до Програми, щоб скористатися досвідом та експертної підтримкою для розробки своєї власної інтеркультурної політики. Залучилися також до Програми 23 міста, учасники мережі Європейські міста.

Сьогодні Програма Ради Європи «Інтеркультурні Міста» зазнала успіху на більш широкому міжнародному рівні. В даний час, більше 70 міст світу застосовують урбаністичну модель інтеркультурної інтеграції, включаючи такі міста як Мехіко, Монреаль, міста Японії і Південної Кореї, виявляють зацікавленість представники міст Сполучених Штатів Америки.

Враховуючи ефективність Програми, Комітет Міністрів Ради Європи на своєму засіданні 21 січня 2015 року видав Рекомендацію державам-членам Ради Європи щодо втілення урбаністичної моделі інтеркультурної

інтеграції в місцевих органах управління та при розробці національної інтеграційної політики та політики управління різноманітністю [3]. Зокрема, документ рекомендує довести урбаністичну модель інтеркультурного інтеграції та інструменти для її втілення до відома місцевих і регіональних органів влади, а також до відома відповідних національних, регіональних та місцевих установ, організацій та мереж. Він також опонує заохочувати реалізацію урбаністичної моделі інтеркультурного інтеграції на місцевому рівні в межах існуючих можливостей компетенцій, та підтримати створення національних міських мереж для обміну досвідом та навчання у цій галузі. Й наразі, коли євроінтеграційні прагнення України стали невід'ємними реаліями політичного сьогодення, а європейські орієнтири набули практичного втілення у низці рішень та дій і української держави, й офіційних органів Євросоюзу, так важливо нашим меріям при перегляді політики міжкультурного діалогу і управління різноманітністю скористатися цими Рекомендаціями Комітету Міністрів Ради Європи.

Чинний етап впровадження моделі інтеркультурної інтеграції (розробленої Програмою «Інтеркультурних Міст» Ради Європи) в сфері інтеграційної політики на місцевому рівні ґрунтується на вказаній ухвалі й підтверджує незмінність наступних стратегічних засад, мети і засобів втілення конкретних етапів і розділів Програми: досягнення порозуміння та більшої єдності інтеграції учасників. Ця мета може досягатися, зокрема, шляхом проведення спільних дій у сфері міграції, інтеграції та зв'язків з громадянською; важливість створення простору для міжкультурного обміну та обговорення, сприяння у забезпеченні доступу і цивільних прав та розвитку інтеркультурної компетентності, особливо на місцевому рівні.

Щодо участі України в Програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста», то зазначимо, що на сьогодні прямими учасником Європейської Програми інтеркультурних міст є Вінниця, Мелітополь Запорізької області, Павлогдад – Дніпропетровської, Прилуки – Чернігівської, Суми. Наразі мережа включає ті українські міста, які дійсно бачать потенціал і усвідомлюють перевагу етнокультурної різноманітності для розвитку своїх громад, а також стратегічно підходять до втілення моделей інтеркультурної інтеграції в політику і управління своїми територіями.

Цей підхід української мережі спирається на документи та стандарти Ради Європи у сфері етнокультурного розмаїття та захисту міноритарних культур, інтеркультурної компетенції, багатомовності, інтеркультурної освіти, боротьби з расизмом і ксенофобією, запобігання ненависті, ролі ЗМІ в розвитку культури толерантності, взаємодії мігрантів та приймаючих суспільств і інтеркультурної компетенції соціальних послуг. Інтеркультурна модель розвитку українських міст, випробувана та розвинута в рамках Програми Ради Європи «Інтеркультурні міста», дозволяє сьогодні впроваджувати нові прийоми управління, громадської участі, міжсекторної взаємодії, проектних підходів, тощо для успішного майбутнього розвитку. співпраця з існуючими національними мережами та об'єднаннями інтеркультурних міст в Європі відкриває можливості

успішного партнерства, обміну досвідом та ідеями інтеркультурного діалогу [4].

Сьогоднішні завдання впровадження в процес міського розвитку Програми «Інтеркультурні міста» полягають насамперед в об'єднанні зусиль різних секторів і мобілізації внутрішніх ресурсів, що впливають на покращення якості життя городян, що сприяють зміцненню взаємин між культурними спільнотами міста та формуванню сучасної міської політики [4]. Саме тому ці міста беруть активну участь у практиках з обміну досвідом не тільки зі своїми українськими колегами, але й з представниками національних інтеркультурних мереж та міст Європи.

Література

1. Інтеркультурні міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.model21.in.ua/>.
2. Межкультурные города: К модели межкультурной интеграции (Результаты совместной программы Совета Европы и Европейской Комиссии «Межкультурные города») Совет Европы: ТОВ «Мастер книг», Киев. -161 с.
3. Recommendation CM/Rec(2015)1 of the Committee of Ministers to member States on intercultural integration [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2282331>
4. Афанасьєва Л. В., Рубікондо-Хованова К. Інтер- культурне місто як модель інтеграції українських спільнот у сучасний європейський простір / Л. В. Афанасьєва, К. Рубікондо-Хованова // Українознавчий альманах. – Випуск 18, К., 2015. – С.13-17.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ МАГІСТЕРСЬКОЇ ОСВІТИ

*Бирюк Д.О., аспірант кафедри педагогіки та педагогічної майстерності,
Окса М.М., к.пед.н., професор, Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Б. Хмельницького.*

Сучасна історія вишівської освіти нерозривно зв'язана з інтеграційними процесами в суспільному, економічному і політичному житті країн і народів. На початку ХХІ століття ми є свідками бурхливого розвитку вищої школи, пов'язаного з формуванням єдиного світового освітнього простору, його змістовного наповнення, з створенням каналів науково-освітніх комунікацій, випрацюванням єдиних критеріїв якості підготовки фахівців та інш. Принципи вищої освіти у новому столітті були сформульовані на міжнародному семінарі ЮНЕСКО «Сучасна політика в галузі реформ вищої освіти» який відбувся у 1988 р. в Пекіні. Безперервність в освіті розуміється не лише як послідовна зміна освітніх інститутів, але і безперервна здатність людини до асиміляції нових наукових досягнень, удосконалення умінь навчатись, саморозвиватись та

самоосвічуватись. У цьому зв'язку безперервна освіта включає як формальні (школа, коледж, виш та інш.), так і неформальні інститути і види освіти.

Наступні кроки з конкретизації основних ідей розвитку вищої освіти розглядаються в низці міжнародних документів та конференцій: Гавана, листопад 1996р.; Дакар, квітень 1997р.; Токіо, червень 1997р.; Бейрут, березень 1998р.; Гамбург, 1998р. та інш. Всесвітня конференція з вищої освіти в XXI столітті, організована з ініціативи ЮНЕСКО в Парижі (жовтень 1998р.) ухвалює «Всесвітню декларацію про вищу освіту для XXI ст.: підходи і практичні заходи». Декларація включає 17 статей, в яких ставиться задача розвитку освіти на основі згаданих принципів, і проголошує рівноправний доступ до вищої освіти, укріплення зв'язків зі світом, новаторські підходи в сфері освіти, удосконалення управління та фінансування в сфері вищої освіти розвитку партнерських зв'язків і об'єднань.

У Декларації наголошується, що необхідно зберігати, укріплювати і розширювати головні задачі та цінності вищої освіти, що стосуються її внеску в стійкий розвиток і удосконалення глобального суспільства знань прийдешнього століття, а саме: «Забезпечувати можливості (espacewert) для отримання вищої освіти і навчання протягом всього життя, надаючи учням оптимальний діапазон вибору і надаючи гнучкий характер початку і закінченню отримання вищої освіти в межах цієї системи, поряд з можливістю для індивідуального розвитку та соціальної мобільності ...» [1]. В цьому контексті українська вища школа здійснює трансформацію фундаментальної, загальнотеоретичної і спеціальної підготовки випускників, веде пошук нових форм навчання і умов розвитку особистісних та професійних якостей кожного студента. Метою нашої статті виступає теоретичне обґрунтування інтернаціоналізації вищої освіти як фактора розвитку магістерської освіти.

З 1992 року в Україні реалізується багаторівнева система вищої освіти. Вона передбачає підготовку бакалаврів і магістрів. Одночасно активно реалізується програма підготовки дипломованого спеціаліста. В форматі «бакалавр-магістр» для студентів надається свобода вибору освітньої траєкторії. «Вихід» із освітньої системи після 4-х років навчання або подальша «надбудова» освіти на основі само проектування відкриває перспективи швидкої соціалізації особистості: студент за своїм баченням може працевлаштуватися, продовжити навчання або суміщати ті і інше. При цьому перша ступінь (бакалаврат) покликана задовольнити масовий попит суспільства на вищу освіту і орієнтує на широку (базову) галузь професійної діяльності. Навчання на другій ступені (етап магістратури) спрямована на спеціалізацію в обраній галузі і передбачає поглиблену науково-дослідницьку та науково-викладацьку підготовку до напрямку науки (в класичному університеті) або освіти (в педагогічному університеті).

На нашу думку, на користь двохступеневої системи свідчать давно назріла проблема диверсифікації методології і методик навчання на різних стадіях професійної підготовки у виші. Замість «знань-знайомств», які отримують бакалаврат, зміст магістерської освіти збагачується «знаннями-вміннями» та «знаннями-трансформаціями», які передбачають творчий і науковий компоненти підготовки. У цьому випадку можна підсумувати, що на етапі магістратури створюються умови, які ведуть до нової якості освіти як «якості людини»: знання та вміння набувають особистісного сенсу і трансформуються в професійно-особистісну компетентність випускника вишу. Ключовими компетенціями ми слід вважати гуманітарну компетенцію, екологічну компетенцію, культурологічну компетенцію, спеціальну компетенцію, оволодіння якими відповідає ідеалам світового співтовариства. Зміст же інтернаціоналізованої освіти повинен обов'язково орієнтуватися на формування «міжнародної компетенції» у всіх учасників освітнього процесу. Ця орієнтація, хоча і пов'язана з викладанням іноземних мов, але не повинна нею обмежуватися. Настановлення на формування міжнародної компетенції передбачає особливу культуру пред'явлення освітньої інформації, котра врахувала б як загальнолюдські, так і національні цінності.

Безперечною перевагою двохступеневої системи вищої освіти є і те, що вона відповідає вимогам міждисциплінарності, а саме: в умовах ринкової економіки мають попит мобільні кадри, які мають попит мобільні кадри, які мають знання з різних галузей і підготовлені до професійної діяльності «на стиці спеціальностей – математик-економіст, юрист-економіст, хімік-біолог і навпаки, і так – до безконечності. Перехід до двохступеневої системи відповідає зростаючим вимогам інформаційного суспільства до безпервності або лонгїтюдності освіти. Обсяг інформації постійно зростає, а тому неможливо за один раз (навіть за п'ять-шість років) підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Гнучко реагуючи на запити часу, вища школа може від коректувати або повністю змінити зміст освіти на другій ступені – в магістратурі.

Як відкрита інтернаціональна система вища освіта розвивалась у світі й раніше. Останнім часом процеси інтернаціоналізації набирають все більш реального характеру. Показниками цього процесу виступають подібними до змін в структурі, змісті, методах і формах вищої освіти (відкрита освіта, дистанційне навчання та інш.), гарантії взаємного визнання дипломів про вищу освіту, створення інтернаціональних навчальних програм, вимоги до якості навчання студентів. В цих умовах, особливо в межах міжнародних академічних проєктів, з'являється заохочуюча перспектива формування сумісних академічних курсів і програм з низки напрямків підготовки магістрів, які могли б визнаватися еквівалентними в національних і зарубіжних університетах. Студенти могли б відвідувати заняття з означених програм у себе вдома, а потім, після успішної здачі тестів та іспитів отримувати додатково сертифікати зарубіжного університету.

Тенденція інтернаціоналізації вищої освіти спирається на процес загальної інформації та освоєння Інтернету, який, на відмінну від традиційних міжнародних контактів, не має чітких обмежених кордонів і різко розширює можливості співробітництва. Завдяки досягненням технологічної революції безпосереднє спілкування студентів магістратури і викладачів може доповнюватись або змінюватись віртуальною мобільністю. Інтернет знімає просторові і часові, і національні перешкоди в обліку інформацією: дає можливість кожному студенту, вченому чи університетському співтовариству прилучитись до сучасних дослідницьких та освітніх технологій; дозволяє наблизити рівень досліджень і освіти до міжнародних стандартів; забезпечує сумісність освітніх програм, що важливо для міжнародного визнання дипломів та їх конкурентоздатності на світовому освітньому ринку; вирішує проблеми комплектування навчальних та наукових бібліотек та інш. Стає зрозумілим, що без інформації магістерської освіти і освоєння студентами магістратури ресурсів Інтернету сьогодні неможливо відповісти вимогам Європейських угод. Болонська модель, окрім дворівневої структури вищої освіти, передбачає ще дві базові позиції, які вимагають сьогодні додаткових розробок. Коротко позначимо їх: модульна система – це відмова від предметного викладання і введення розширених освітніх програм, в яких дисциплінарні межі розширені і розглядаються зовсім по іншому ніж в традиційних для України (предметних формах); кредити – це критерії поетапного руху до засвоєння освітньої програми в цілому.

Підкреслемо, що реалізація магістерських програм (магістр науки та магістр освіти) пов'язана з наступними факторами, котрі впливають на досягнення кінцевої цілі: якість професорсько-викладацького складу, освітній рівень абітурієнтів, якість інфраструктури вишу, якість освітніх програм, рівень вишівської науки, рівень інформаційного забезпечення та інш. На основі вказаних факторів можна виділити критерії системи якості магістерської освіти, зокрема [2]: рівень освіти; рівень підготовки фахівців; працевлаштування випускників; професорсько-викладацький склад; наукова діяльність; інформаційно-методичне забезпечення; матеріально-технічне озброєння освітнього процесу; використовувані освітні технології.

Впровадження і розвиток магістратури передбачає зміну всього освітнього процесу у виші і, безумовно, високий рівень кваліфікації управлінських структур і психологічну готовність усіх суб'єктів навчання. Не дивлячись на позитивний досвід багаторівневої освіти в Україні, не всі вітчизняні виші виявились готовими до нових змін освітніх задач – впровадженню нових технологій навчання, розвитку науково-дослідницької діяльності в магістратурі, освоєнню інтегрованих галузей знань, створенню особистісно-орієнтованого освітнього середовища. Нагадаємо, що в різних документах модернізації української освіти визначено чотири провідних положень: перехід до безперервної професійної освіти; підвищення якості професійної освіти; забезпечення

інвестиційної привабливості освіти; реформа загальної (середньої) освіти; реформа (середньої) освіти. Реалізація кожного з них несе з собою значні організаційно-змістовні реформи.

В наш час продовжується праця з оновлення змісту навчання студентів за міністерськими програмами державного стандарту нового покоління та їх співставленнію з міжнародною практикою. Накопичений за останні роки в Україні досвід підготовки бакалаврів і магістрів, на наш погляд, вимагає узагальнення і передбачає подальше вивчення, в тому числі, на основі співробітництва з вишами Білорусі, Польщі, Словачії, Угорщини, Росії та інших країн.

Література

1. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века: подходы и практические меры, принятая на Международной конференции ЮНЕСКО 9 октября 1998г. // Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры / СГУ. – М., 1999 / <http://www.almamater.md/documents/348/ru.html>.
2. Елькін М.В. Контрольно-оцінююча діяльність в закладах освіти: Навчальні матеріали для самостійної роботи студентів магістратури / М.В.Елькін, М.М.Окса. – Мелітополь: МДПУ, 2012. – 104 с.

ПОЗИТИВНА АФІРМАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

*Бутурлим Т. І., к. пед. н., учитель вищої категорії,
Ніжинський обласний педагогічний ліцей Чернігівської обласної ради*

Одним із засобів реалізації педагогіки успіху є використання концепції формування позитивного мислення, основна суть якої – навчити учнів приймати реальну проблемну ситуацію та змінювати її сприйняття шляхом перегляду способу інтерпретації. М. Киричук убачає в позитивному мисленні певну програму дій, когнітивний тип самоусвідомлення особистості, мовленнєве проектування будь-якої ситуації на основі імпліцитної форми «Це – добре» [3]. І. Карпова визначила його ознаки (упевненість, увага до позитивних моментів, орієнтація на майбутнє) та метафоричні моделі (рух, боротьба, подолання перешкод, лікування) [2].

Засобом формування позитивного мислення є *афірмації конструктивного змісту* (слова, думки, твердження позитивного змісту). Афірмації на гендерну тематику виховують у старшокласників цінності любові, рівних прав та обов'язків статей, взаємодопомоги, взаємоповаги, взаємопідтримки, котрі зможуть реалізувати у взаєминах з особою протилежної статі, у процесі створення гармонійної сім'ї.

Так, наприкінці заняття «Характер гендерних взаємин персонажів роману В. Підмогильного «Місто» можна використати таку позитивну

афірмацію: *«Я – молодець! На сьогоднішньому занятті я був/була дуже активним (-ою). Переосмислення роману «Місто» В. Підмогильного допомогло мені зрозуміти важливість дотримання гендерних цінностей у взаєминах із особою протилежної статі, значущість позитивного мислення, що спонукатиме більш ефективно вирішувати життєві труднощі, досягати своєї мети. Знаю, що маю потужний потенціал для створення гармонійної сім'ї! Я не дозволю іншим здійснювати насильство наді мною, адже я – особистість. Зроблю все можливе, аби зберегти щирість і взаємність почуттів, створити атмосферу сімейного затишку для кожного члена моєї родини!»*

Зразком переосмислення проаналізованого фарсу-фантазмагорії Неди Нежданой «Угода з ангелом» наприкінці заняття можуть бути такі твердження конструктивного змісту: *«Я скидаю цю «маску-захист» і крокую вперед із гордо піднятою головою. Я відмовляюся від нав'язаних суспільством ролей. Вірю, що природність, щирість допоможе мені подолати всі життєві труднощі, досягти своєї омріяної цілі й бути щасливим (-ою), як Ден і Ліка зараз».*

На уроках узагальнення доцільними є афірмації такого типу: *«Щоб мислити життєстверджуючими категоріями, вірити в можливість реалізації своїх мрій, я хочу бути таким (-ою), як ... (імена художніх персонажів вивчених творів). Намагаюсь уникати конфліктних ситуацій, а в разі їх виникнення знаходжу конструктивні рішення. Цього мене навчили такі прозові, драматичні, поетичні твори: ... Однак я сам (-а) є автором власного життя, тому в реальному житті керуюся такими ціннісними орієнтаціями: ...».*

Отже, використання позитивних афірмацій допомагає учням узагальнити проаналізоване, переосмислене; актуалізує толерантне начало; формує потребу в побудові гармонійних гендерних взаємин.

Література

1. Бутурлим Т. І. Формування позитивного мислення старшокласників у процесі вивчення сучасної української літератури: навчально-методичний посібник для вчителів української літератури (теоретичний аспект проблеми, програма, орієнтовне календарно-тематичне планування, розгорнуті конспекти занять) / Т. І. Бутурлим, Т. А. Бронзенко. – Ніжин: Видавництво ФОП Лук'яненко В. В., ТПК «Орхідея», 2015. – 253 с.
2. Карпова И.А. Лингвокультурологический концепт «позитивное мышление» в работах американских социальных психологов: автореф. дисс. на соиск. ученой степени канд. фил. наук: спец. 10.02.04 «Германские языки» /Карпова И.А.; Московский пед. гос. ун-т. – Москва, 2011. – 24 с.
3. Киричук Л.М. Когнітивна структура дискурсу позитивного мислення /Л. М. Киричук // Філологічні студії. – 2004. – № 4. – С. 149 – 155.

ГЕНДЕР И ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ В КОНТЕКСТЕ УКРАИНЫ: ИСТОРИЯ, ПОЛИТИКА, ПРАКТИКА

*Власова Т. И., д.филос.н., профессор, Днепрпетровский национальный
университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна*

Политические дебаты и культурологические дискуссии, сопровождающие вопросы гендера, культурных различий и внешнего государственного курса Украины, вызывают неоднозначное отношение к ним на протяжении последних десятилетий как в научных сферах, так и в умах украинцев, далеких от проблем гендерной идентификации, национальной идентичности и мультикультурализма. Коммунистическая идеология равноправия полов, доминировавшая в Украине в течение большей части XX в., сочеталась, как известно, с жесткими патриархатными традициями, которые дополнились новыми отношениями гендерного свойства, пришедшими в нашу страну вместе с переходом к рыночным отношениям. Равноправие полов, которое было достигнуто в советской Украине в сфере общественных отношений (образование, профессиональная занятость, система квот в государственных и политических организациях), а также определенная экономическая независимость женщин как результат их всеобщего участия в производственной деятельности, оказались тем «историческим маховиком», который трудно остановить и так же сложно запустить через какое-то время.

В начале 90-х годов прошлого века Украина, явившись в ситуации идеологической неопределенности, стала перед возможностью выбора такого пути развития, когда привычный гендерный порядок потенциально можно было бы изменить. Поскольку Украина на тот момент находилась в составе СССР, то гендерный порядок в нашей стране был таким же, как и в Российской Федерации; исследователи гендера квалифицируют его как «государственный патернализм, основанный на формальной норме равноправия полов и скрытой дискриминации женщин... в соответственной политической сфере – как имитационную политику гендерного равноправия, которая строилась на сочетании скрытой маргинальности женщин и их демонстративной псевдополитической активности» [1, с. 72]. В то время, как «льготный» гендерный режим создавал для советских женщин систему ограниченной символической репрезентации во властных структурах, на Западе принципы «политик равных возможностей» формировались через изменения в распределении традиционных гендерных ролей посредством внедрения принципа гендерной нейтральности в образовании, социальных и политических институтах, а также с помощью политик позитивной дискриминации и позитивных действий.

Начиная с 90-х годов прошлого века, украинское общество всё более активно вовлекается в обсуждение вопросов, которые впервые прозвучали в гендерных исследованиях. Провозглашения идеалов демократии и свободного рынка сопровождались в тот момент распространением дискурса прав женщин и гендерного равноправия; одновременно сохранялись и советские подходы к решению «женского вопроса». Однако другие акторы, например, церковь, стали настойчиво апеллировать к традиционным женским ценностям. В существующих публикациях отчетливо прослеживается репрезентация в Украине четырех основных гендерных нарративов: о Берегине как идее домашнего матриархата и «фемининной» сущности украинского менталитета, о Великой женщине как прославлении отдельных выдающихся украинских женщин, о Национальном феминизме, обосновывающем уникальность украинского женского движения, и о Женской доле – раскрытии индивидуального исторического опыта обычных женщин. Возникший, по словам О. Кись, как часть новой национальной украинской мифологемы концепт Берегини вскоре превратился в неотъемлемую составляющую официального национально-государственного дискурса. Под именем Берегини, утверждает О. Кись, получили легитимацию многие псевдонаучные представления о гендерных отношениях в украинском обществе в прошлом; сегодня они продолжают активно эксплуатироваться как внутри, так и вне академических кругов [2]. Тем не менее окончательный выбор украинским государством был сделан в пользу институциональной логики модерна, полагающей гендерное равноправие в качестве обязательного условия успешного функционирования современной демократии. Как отмечается, этот выбор был продиктован в первую очередь необходимостью быть признанным партнером стран Евросоюза, для которых дискурс гендерного равенства – знаковый, символизирующий приверженность либерально-демократическим ценностям.

Украинская, – в подавляющем большинстве, мужская, – политическая элита де-юре на протяжении всех последних лет декларирует значимость обеспечения общих интересов нации и государства, но де-факто отстаивает прежде всего свои собственные интересы и патриархатные стороны своего функционирования. Последнее значит, что государственная политика в сфере гендерного равноправия имеет, по сути, декларативный характер. Самый значимый материал для подобного утверждения дают нам результаты парламентских выборов: например, представительство женщин в парламентах стран мира (данные 2001 г.):

Швеция	42,7%	Куба	27,6%
Дания	37%	Аргентина	26,5%
Норвегия	36%	Австралия	23%
Германия	30,9%	Китай	22%
Новая Зеландия	30,8%	Великобритания	17,9%
Мозамбик	30%	Гондурас	9,4%
ЮАР	29,8%	Украина	7,8%

Испания	28%	Россия	7,6%
---------	-----	--------	------

Данные на 2012 год:

Руанда	56%	Польша	24%
Андорра	50%	Великобритания	23%
Швеция	47%	Италия	21%
Куба	45%	Украина	11,9%
Германия	33%	Египет	2,4%
Франция	27%	Оман	1%

Сегодня по представительству женщин в парламенте Украина занимает 107 место в мире. По официальным данным на май 2015 года, представительство женщин в Верховной Раде составляет 12,1%, (51 женщина из 422 народных депутатов); в предыдущем созыве – 9,9%. Таким образом, по уровню представительства женщин в парламенте Украина уступает не только западным странам, но и странам Африки и Латинской Америки; в постсоветском пространстве Украина опережает лишь Грузию и Армению (около 10%).

В этой связи следует вспомнить, что 15 лет тому назад на Саммите тысячелетия в Нью-Йорке Украина присоединилась к 189 странам мира, подписав Декларацию тысячелетия ООН, что подразумевает – среди других показателей – улучшения жизни населения и гарантирование гендерного равенства, и пообещав, что к 2015 году количество женщин в Верховной Раде будет составлять 30%, а в местных Советах – до 50%.

Безусловно, феминизм как политическое движение и социальное явление переживает сегодня не лучшие времена не только в Украине, но, в определенной степени, во всем мире. Феминизм не является сплоченным и монолитным движением по целому ряду причин, из которых главная, на наш взгляд, это проблема идентичности субъекта феминизма, того самого коллективного «мы», которое составляет понятие «женщины». Отсюда, бесспорно, значительные трудности с субъектом (женщиной), который должен быть представлен в политической сфере. Следует также подчеркнуть: европейский феминизм разнообразен, и его контекст включает различные формы гендерного режима, капитализма, социальных, экологических и других отношений. Эти различия связаны, главным образом, с множественными формами «постсовременности», среди которых, на наш взгляд, две основные – это неолиберализм и социальная демократия [3, с. 101]. Сегодня социальные, экологические и прочие контексты не только придают форму природе феминизма, но и сами находятся под воздействием феминизма, поскольку феминизм обладает потенциалом изменять гендерные режимы, влиять на капитализм, социальные, экологические и другие факторы. Следовательно, важно держать в фокусе нашего внимания природу социальных формаций, образующих контекст феминистских проектов в Украине, важно помнить, что национальные феминистские проекты не только отражают объективно существующие интересы, связанные с идентичностью, экономикой и т.д., но также репрезентируют новые практики, реинтерпретирующие

предыдущие гражданские, социальные и политические проекты. Подобные проекты используют уже существующие экономические, риторические и прочие ресурсы и обращены к политическим возможностям, которые по-разному понимаются в обществе и, соответственно, по-разному отражаются в дискурсах.

Цель феминистского проекта евроинтеграции, претендующего на репрезентацию всего общества, де-факто реализуется в контексте изменяющихся возможностей и ресурсов, экономических и социокультурных трансформаций, конституирующих контекст феминизма и гендерных отношений как и в европейских странах, так и в Украине.

Литература

1. Айвазова С.Г. Гендерный порядок в России // Новые направления политической науки. – М.: РОССПЭН, 2007. – С. 63-83.
2. Kis O. Choosing Without Choice: Dominant Models of Femininity in Contemporary Ukraine // Gender Transitions in Russia and Eastern Europe. – Stockholm, 2005. – P. 105-136.
3. Walby S. The Future of Feminism. – London: Polity Press, 2012. – 210 p.

ТЕАТРАЛЬНА ПУБЛІЦИСТИКА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ В СОЦІОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЯХ ХХІ СТ.: ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА

*Галацька В.Л., докторант, Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка*

Активний творчий пошук нових форм освоєння людського буття, важливих процесів соціального та духовного творення нації сьогодні найактивніше, найбільш мобільно й по-громадянськи чесно відбувається в сучасному театрі, який у незалежній Україні став авторитетним і самодостатнім явищем художньої культури. Йому притаманний як традиційний погляд на життя (традиція «театру корифеїв»), так і модернізація режисерських пошуків сценічної виразності в соціокультурному просторі України, який формує «світоглядні характеристики кожного покоління» [І, с. 67], у тому числі й гендерні стереотипи. Відомі театрознавці (Г. Веселовська, В. Заболотна, Н. Корнієнко) слушно зауважують, що сучасний театр покликаний проникнути в глибини людської підсвідомості, гармонізувати стосунки людини й соціуму

Кінець ХХ – початок ХХІ століття увійде в світовий соціокультурний континуум як час непереборних глобалізаційних процесів, які сформували нову парадигму існування людства. Мистецьке осмислення життя за допомогою сценічної дії дозволяє розглядати театр як особливу знакову систему, побудовану на принципі «запропонованих обставин» ролі. (за К.С. Станіславським – «Если бы...»)

Сьогодні набуває актуальності така дефініція театрознавчої науки, як гендерний підхід до оцінки мистецьких явищ, гендерна диференціація сьогочасної української режисури. Вона виявляє в нинішньому соціокультурному просторі незалежної України важливий сегмент соціального життя, умовно сфокусований на сцені за допомогою театральної системи К.С. Станіславського. Сучасна театральна публіцистика на рівні декодування засад цієї системи переконливо передає реалії театального буття у вербально-оцінній формі.

Інформаційний образ театру як перформансного явища сьогодні особливо актуальний для театральної публіцистики, яка створює його пошуком нових форм, тих «шифрів трансценденції», які здатні змінити світобудову, як вважав К. Ясперс. У театральній публіцистиці можна простежити виникнення творчого задуму на рівні емоційно-образного розшифрування теоретичних концептів системи К.С. Станіславського. Цікаво, що емоційна оцінка театральних подій авторами аналітично-художніх жанрів журналістики здійснюється в системі естетичних категорій «драматичного – комічного», що є специфічним для змісту театального мистецтва. Основоположною в цьому плані є осмислення концепції театальної дійсності, яка базується на аксіологічних вимірах.

Публіцисти, які пишуть на театральну тематику, декодують поняття К.С. Станіславського «наскрізна дія» в інформаційний образ-символ, вербальний спосіб соціальної комунікації. Таким чином здійснюється важливе правило мовної кооперації П. Грайса (відповідність конкретній меті або максима відповідності), коли утворюється символічний код авторського мислення. Це промовисто простежується, наприклад, на сторінках спеціалізованого часопису «Кіно-Театр» у матеріалі І. Лубченко «Самотність у натовпі». Авторка у матеріалі майстерно проводить наскрізну лінію прижиттєвої самотності М.В. Гоголя, виявлену у рефренних аналітично-художніх узагальненнях: «Лейтмотивом вистави стала тема самотності героїв. Працівник станції це одинак, самотник. Його світ – це світ невідправлених листів, нереалізованих бажань, нездійснених мрій». Ця ампліфікаційна побудова думки засвідчує використання в трактуванні інформаційного образу самотності прийомів творення художнього образу: багатозначності поняття, асоціативності мислення, концептуальності подачі авторської думки.

Справжнім майстром творення інформаційного образу-ідеї, який належить до високих канонів публіцистичного мислення, є журналіст всеукраїнського інформаційно-аналітичного часопису «Дзеркало тижня» Олег Вергеліс. Концептуально виваженими й по-мистецьки переконливими є його довершені в полемічному викладі думки матеріали, навіть промовисті назви яких засвідчують активність громадянської позиції, іронічність сприйняття театральних реалій. Підкреслено художню природу інформаційного образу театру має трактування в останньому матеріалі «Прикмети сезону: глухонімі, гетсбі, Макаревич. Головні очікування «прекрасного». У самій авторській манері публіциста

виявляється сценічність подачі театрального факту, яка насичена дієвістю думки, полемічністю риторичних конструкцій фрази, самоіронією: «Потираючи критичні долоні, у листопаді-грудні чекаємо дві прем'єри від лідерів столичного театального руху».

Інформативність образу театральної дійсності, його достовірність виявляється у численних жанрових модифікаціях інтерв'ю з притаманною їм сугестивно-медитативною манерою викладу матеріалу. У ньому передається естетична сутність драматичного засобами творення експресивів як різновиду класифікації мовних актів Ю. Габермаса.

Засоби словесного декодування прийомів сценічної виразності у спеціалізованих друкованих засобах масової інформації незалежної України створюють цікаві інформаційні образи, які пояснюють природу мистецтва театру як комунікативної системи, в якій позиціонується гендерна проблематика. Ці образи набувають «відтворювального характеру» в інформаційних жанрах театральної публіцистики: в замітці, розширеній інформації.

У спеціалізованому часописі «Кіно-Театр» ці інформаційні образи у постійній рубриці «Мистецька хроніка» створюють широке культурологічне поле, в якому функціонує нинішній театр України як простір специфічної художньої комунікації (нетехнологічного інтерактиву). Прикметно, що в ньому артикулюється не споглядальний, а комунікаційний та енергетично-обмінний аспекти. Ця рефлексія театральних прийомів, «процес віддзеркалення» (за Ж.Бодріаром) у слові і відбувається в достовірному відтворенні подій сценічного буття.

Сьогодні в аспекті продукування інформаційного образу актуалізується жанрова модифікація інтерв'ю-замальовки з аналітичною преамбулою, що містить авторську оцінку зображуваного, засвідчує досягнення комунікативної мети між журналістом і читачем. Для неї властиві помірна об'єктивізація публіцистичної манери, ампліфікативна форма побудови, стриманий емоційний темпоритм.

Часто жанр інтерв'ю-замальовки вибудовується як потік авторської свідомості з концентрацією метафоричних елементів. Це додає помітного впливу художності як стильової манери творення публіцистичного образу. Різноманітно це простежується в матеріалах постійної рубрики «Обличчя» всеукраїнського спеціалізованого часопису «Кіно-театр», який систематично знайомить читачів з відомими персоналіями сучасного театального життя України.

Підкреслена морально-етична позиція в характеристиці театральної реальності, виражена в мовному акті імперативу. Вона присутня в інтерв'ю Ю. Бенті «Вихор, який заблукав», присвяченому ювілею відомого театального критика Віталія Жежери. Ця жанрова форма самоінтерв'ю виправдана цілком у донесенні до читача образу-концентрату «творчий шлях театрала», який реалізується в сугестивно-медитативній манері: «Театр – дуже консервативна структура. І тодішнє театральне середовище, і нинішнє теж за природою консервативне, яке робило нас захищеними від

суворих реалій часу». Цей вербальний ряд презентує інтерсуб'єктивність манери викладу, істинність комунікативної події, на основі якої відбувається дійство всього життя відомого митця.

Варто зазначити, що в сучасному театральному континуумі України присутні вистави, які позначаються активним гендерним поглядом на духовно-соціальні проблеми. Їх театральну-критичну інтерпретацію на сторінках спеціалізованого часопису «Український театр» подають, наприклад, в редакційних оглядах «Період перетворень» (УТ.–2016.–№1–С.38-40).

Цікавого режисерського вирішення набуває п'єса «Королева краси або перед смертю не надихаєшся» Мартіна МакДонаха, поставлена в Київському театрі «Золоті ворота» режисером Максимом Голенком у 2015-му році. Відомий критик Ганна Веселовська слушно зауважує в розгорнутій рецензії «І все ж у п'єсі синдром провінційної несаможитливості звучить не як діагноз для двох героїнь ірландської п'єси, а швидше як вирок усім обожнювачам міфів, не спроможним зазирати в майбутнє» (Український театр. – 2016. – №1. – С.7).

Національне сценічне мистецтво й театральна публіцистика як його критично-аналітична проекція покликані реформувати суспільну свідомість, цінності патріархального суспільства. В нинішню глобалізовану епоху вони виголошуються в постмодерністській проекції, часом є естетично суперечливими, але цікавими в плані творчого пошуку й духовного поступу суспільства, яке визнає гендерні проблеми й прагне їх вирішити.

Література

1. Жан-Поль Сартр. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія упоряд. В.В. Лях, В.С. Пазенок. – К.: Ваклер, 1996.– 422 с.

ВИЯВ СТОКГОЛЬМСЬКОГО СИНДРОМУ В ДИСФУНКЦІЙНІЙ СІМ'Ї

*Глазунов С.В., к.істор.н., доцент, Попова С.А., студентка,
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара*

Стан психологічної прихильності людей, захоплених у заручники, до злочинців, які захопили цих людей, відомий досить давно. Однак події 1973 року, коли було захоплено шведський банк «Kreditbanken» і взято в заручники чотири особи, привернули до себе особливу увагу не тільки працівників правоохоронних органів, громадськості, але й науковців. Визволення людей продовжувалося впродовж шести днів, за яких між в'язнями й злочинцями відбувалося спілкування, що дуже походило на дружнє, хоча загроза життю була безперечною. Поведінка заручників після звільнення була шокуючою – вони захищали злочинців, вимагали

пом'якшення покарань і навіть відвідували їх. Саме від того періоду прихильність жертви до її переслідувача дістала назву стокгольмського синдрому, запропоновану криміналістом Нільсом Бейротом.

Наразі досліджуване явище вийшло далеко за межі свого первинного значення, і його вживання поширилося на дослідження, пов'язані з важкими обставинами в міжособистісних відносинах. Дослідницькою діяльністю в цій сфері займалися такі науковці, як А. Фрейд, М. Namnyak, N. Tufton, R. Szekely, Л. Почебут, К. Бареа, Л. Банкрофт, та багато інших. Усе частіше в науковій літературі можна зустріти такі поняття, як «соціальний стокгольмський синдром», «побутовий стокгольмський синдром», «травматична прихильність».

Наукові підходи у вивченні явища стокгольмського синдрому певним чином можна застосовувати до вивчення ситуацій у сім'ях із порушеним функціонуванням. Дисфункційні сім'ї є вкрай болючим питанням для сучасного українського суспільства. Розуміння явища травматичної реакції як поведінкового шаблону дозволяє фахівцеві, що надає допомогу сім'ї з порушеним функціонуванням, розпізнати його та брати це до уваги в процесі подальшої роботи.

Механізм дії синдрому полягає в тому, що за довгий проміжок часу, який проводить жертва в товаристві злочинця, призводить до того, що вони зближуються, і під час невимушеного спілкування встановлюється тісний контакт. Краще пізнаючи одне одного, у них можуть виникнути симпатія й дружні почуття. Заручник починає з розумінням ставитися до дій злочинця й доходить до висновку, що його позиція – єдино правильна. У результаті жертва виправдовує поведінку злочинця, і може пробачити йому навіть те, що становив неабияку загрозу її життю.

Важливо усвідомлювати, що стокгольмський синдром є поширеним і дуже небезпечним чинником, який значно утруднює соціальну корекцію, реабілітацію, чи необхідну ізоляцію постраждалих членів сімей, де мають місце прояви девіантної та деліквентної поведінки, такі як психологічне та фізичне насилля, нехтування потребами дитини, наявність кримінальних нахилів тощо.

Явище стокгольмського синдрому є багатоаспектним та дуже складним при здійсненні соціально-психологічної підтримки дисфункційних сімей. У більшості випадків воно стосується жінок і дітей, але має місце й насилля стосовно чоловіків. За умови виявлення фахівцем ознак травматичного зв'язку, типових рис жертви та агресора, закономірностей функціонування синдрому, його можна подолати. Важливо допомогти конкретній людині усвідомити свою відповідальність за своє життя і за свої вчинки. Завданням як фахівців в індивідуальних випадках, так і суспільства в цілому, є всебічне сприяння становленню кожної людини, досягненню нею успіху в процесі соціалізації, професійної самореалізації, та, найважливіше, ініціативності стосовно перспектив свого життя.

ВИХОВНА РОЛЬ ЗАКЛАДІВ ЗАКРИТОГО ТИПУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДІВЧАТ-ВИХОВАНОК ДО СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Глинська Л.Ф., к. філос. н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Кризовий стан суспільства спричиняє розширення кола категорій дітей, котрі стають клієнтами системи перевиховання. Проблема подолання бездоглядності та правопорушень серед неповнолітніх визнана одним з найпріоритетніших напрямів діяльності Української держави й суспільства. Стан злочинності в підлітковому середовищі викликає глибоке занепокоєння в суспільстві та спонукає до пошуків нових заходів запобігання їй, вжиття дієвих заходів з боку державних органів та установ з метою профілактики і скорочення злочинних проявів.

Для успішної боротьби з правопорушеннями в дитячому та підлітковому середовищі необхідні грамотна, послідовна робота із запобігання та корекції відхилень у поведінці дітей, глибокий аналіз причин та обставин, які зумовлюють правопорушення. Метою державної системи охорони правопорядку України є не тільки покарання за вчинений злочин, а й виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними нових злочинів. Ефективним є процес соціальної реабілітації вихованців засобами трудового навчання та виховання. У подоланні безграмотності і здійсненні навчальної корекції знань важливу роль відіграє розвиток психічних функцій вихованців. Значною мірою це відбувається в межах навчання, але істотний вплив на психічний розвиток учнів, стан їхнього психічного здоров'я здійснює творча праця, яка, окрім навчальної функції, відіграє велику виховну роль, розвиває в учнів посидючість, увагу, уяву тощо.

Метою підготовки до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх, є забезпечення ефективної ресоціалізації через формування (або відновлення) і закріплення у них стійкої просоціальної мотивації для усвідомленої відмови від норм кримінального середовища на користь загальноприйнятних цінностей, реінтеграції таких осіб до життя у соціальному середовищі та попередження рецидивної злочинності [1, с 21-33].

Підхід до злочинності як соціально – негативного явища припускає відповідну стратегію діяльності, що включає розвиток системи профілактики злочинного поведіння й системи покарання за протиправні дії. Виправними установами, відповідно до Кримінально – виконавчого кодексу, є закриті заклади – тому що тут перебувають примусово, в умовах позбавлення волі, (неповнолітньому забороняється залишати заклад за власним бажанням). Такими закладами є виправні колонії, виховні колонії, в'язниці, лікувальні виправні установи. Неповнолітні відбувають покарання у виховних колоніях до досягнення ними 21 року.

Метою виховної роботи з неповнолітніми, що утримуються у виправних установах, є забезпечення догляду, опіки, захисту, освіти й професійної підготовки, щоб допомогти їм у виконанні соціально корисної й плідної ролі в суспільстві.

Підготовка осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, потребує ефективної ресоціалізації через формування і закріплення у них стійкої просоціальної мотивації для усвідомленої відмови від норм кримінального середовища на користь загальноприйнятних цінностей, реінтеграції таких осіб до життя у соціальному середовищі та попередження рецидивної злочинності. Пов'язана ресоціалізація з руйнуванням засвоєних індивідом у процесі асоціалізації, десоціалізації негативних антигромадських норм і цінностей, прищепленням визнаних суспільством цінностей і вчинків.

Ресоціалізація засуджених – це тривалий процес, що відбувається на основі комплексу психолого-педагогічних, економічних, медичних, юридичних та організаційних заходів, спрямованих на формування у кожного засудженого здатності та готовності до входження після відбуття покарання у звичайні умови життя суспільства.

У виправних установах засудженим надаються вся необхідна допомога – соціальна, юридична, психологічна, медична, фізична, а також допомога в галузі освіти й професійної підготовки, які їм можуть знадобитися і запобігнуть «повернення» у суспільство повноцінної людини після перебування у закладі закритого типу.

Діяльність, спрямована на підготовку до звільнення осіб, які відбувають покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк, у тому числі неповнолітніх формується на таких принципах: урахування регіональних особливостей, соціальної та економічної специфіки регіону; партнерства; оцінки потреб засудженого, а також особистісно-орієнтованого гуманістичного підходу; різнобічності та комплексності заходів, спрямованих на ресоціалізацію; системності та наступності.

Практика свідчить, що засуджені особи в процесі ресоціалізації та інтеграції в суспільне життя найчастіше стикаються з такими проблемами як: відновлення документів, що засвідчують особу, а також створюють умови для отримання можливих пільг тощо; визначення місця проживання; працевлаштування; вирішення питань, пов'язаних зі здоров'ям. Не менш важливими є проблеми пов'язані з налагодженням взаємин зі своєю сім'єю (з батьками, дружиною чи чоловіком, дітьми); взаємини з колишніми друзями та знайомими; взаємодія з суспільними інститутами; навички асертивності (відповідальної поведінки) у взаємодії з оточенням.

Для визначення ролі виправно – виховної роботи у процесі ресоціалізації неповнолітніх вихованок у квітні 2015 року було проведено дослідження у Мелітопольській виховній колонії, під час якого було опитано 97 вихованок цього закладу. В опитуванні взяли участь 60 дівчат

віком від 14 років, освіта респондентів – від початкової до незакінченої вищої. Склад сім'ї в якій зростали дівчата, є таким: найбільша кількість з них зростала в неповній сім'ї коли є тільки мати (35 дівчат), 14 дівчат зростали в повній сім'ї, сиротами є 7 дівчат та 4 дівчини зростали в неповній сім'ї, коли є тільки батько.

Дослідження та аналіз процесу виховної роботи в Мелітопольській виховній колонії показав, що ця робота з неповнолітніми здійснюється у формі групових та індивідуальних бесід, інформації на морально – етичні, правові, природознавчі, наукові, релігійні й інші теми, шляхом ознайомлення з періодичними виданнями, користування художньою літературою, перегляду телепередач і прослуховування радіопередач.

Для забезпечення корисного дозвілля та відпочинку неповнолітніх засуджених у виховній колонії створена відповідна матеріально-технічна база, розвинута система клубної та позакласної роботи, працюють різноманітні гуртки художньої самодіяльності, прикладної творчості.

У вільний від навчання і роботи час для неповнолітніх засуджених проводяться лекції, бесіди, вікторини, тематичні вечори просвітницького, морально-естетичного і патріотичного спрямування, організовуються конкурси художньої самодіяльності, концерти, виставки прикладної творчості, спортивні змагання. Дівчата мають можливість отримати сереню та вищу освіту та адаптуватися до суспільного життя.

Адміністрація виховного закладу всебічно сприяє загальноосвітньому та професійно – технічному навчанню засуджених, у разі потреби надає їм допомогу в отриманні консультацій, придбанні підручників.

Колонією реалізується законне право дівчат на освіту, 7 вихованок колонії вчаться на заочному відділенні на різних спеціальностях Мелітопольського державного педагогічного університету імені Б. Хмельницького: психологія, соціологія та інші. Для складання іспитів засуджені студенти звільняються від роботи на термін, передбачений трудовим законодавством і Законом України «Про оплату праці». Заробітна плата їм на цей час не нараховується, харчування надається безкоштовно.

Ефективним є процес соціальної реабілітації вихованців засобами трудового навчання та виховання. На виробництві дівчата шиють спецодяг, рукавиці, постільну білизну і виконують будь – які замовлення громадян. Робочий день не перевищує чотирьох годин. Таким чином, вони заробляють гроші, щоб потім купити в спецмагазині предмети особистої гігієни, папір та інші дрібниці. Праця вихованців регулюється нормами трудового законодавства і оплачується згідно встановлених тарифів. Неповнолітніх засуджених не залучають до понад урочної роботи, в нічну зміну, на роботу зі шкідливими умовами праці та інше. Таким чином, залучення вихованців до праці спрямовано, перш за все, на формування позитивного ставлення до неї, оскільки більшість неповнолітніх до

засудження суспільно – корисною працею не займались і мають стійке негативне відношення до неї.

У кожній виховній колонії існує дільниця соціальної адаптації, в якій утримуються засуджені, котрі правомірно себе поводити, сумлінно ставилися до праці, і яким до звільнення залишилось не більше 6 місяців.

Головною метою функціонування такої дільниці є підготовка засудженого до звільнення. Засуджені проживають у спеціально обладнаних приміщеннях окремо від інших окремо вони приймають їжу, відвідують баню, бібліотеку, крамницю.

На кожного засудженого розробляється ідивідуальна програма підготовки його до звільнення. Вона складається начальником відділення соціально-психологічної служби за участю психолога, медичного працівника виховної колонії та залучених фахівців центру соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді упродовж тижня після прибуття засудженого до дільниці соціальної адаптації.

Після звільнення співробітники колонії підтримують контакт зі своїми вихованцями. Так, директор школи в Мелітопольській колонії відзначила в інтерв'ю, що дівчата часто приїжджають, зокрема на День відкритих дверей, який відбувається щорічно влітку, присилають свої фотографії, спілкуються в соціальних сітях, звертаються за порадою.

Отже, в цілому виправно – виховна робота, яка проводиться у виховній колонії, відіграє велику роль в процесі ресоціалізації засуджених та підготовки їх до суспільного життя. Значна більшість дівчат після звільнення швидко інтегрувалися в суспільне життя, влаштувалися на роботу, знайшли спільну мову зі своїми сім'ями, спілкуються з друзями, дотримуються визнаних суспільством цінностей.

Література

1. Безпальча Р.Ф. Технології роботи з ув'язненими / Р. Ф Безпальча – К.: Главник, 2007. – 112 с
2. Демічева А.В. Проблеми девіантної поведінки молоді в умовах трансформації сучасного українського суспільства / А.В. Демічева // - Харків, 2007, 134 с.

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ МЗС УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

*Грабовська І.М., к. філос. н., старший науковий співробітник
Центру українознавства Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

Призначення Послом України до Великої Британії Наталії Галібаренко викликало бурхливу реакцію не лише українських ЗМІ, але і світових. Принаймні так писала наша преса. Здебільшого, щоправда, вітчизняні журналісти сконцентрували свою увагу не на суті питання, а на

тому костюмі, у якому з'явилась пані Посол пепред королевою Великобританії Елизаветою II на церемонії вручення вірчих грамот, які і засвідчили її остаточне затвердження на високій дипломатичній посаді. Адже саме призначення відбулось ще півроку тому.

А між тим, цю знакову подію не можна та й не варто зводити до курйозів довкола її зовнішнього вигляду, хоча й доводиться, на жаль, визнавати, що смак імідж-мейкерів пані Галібаренко у даному випадку був відсутнім повністю. При цьому, переглянувши іншу інформацію з Інтернету про цю жінку, важко було б очікувати подібного моветону.

Та менше з тим. Набагато цікавішим та дійсно знаковим для української дипломатії став сам факт призначення на таку важливу посаду та ще й у пріоритетну для української зовнішньої політики країну жінки. Якщо брати за мірками вітчизняних реалій – це ціла революція в реформуванні дипломатичної служби нашої країни, що стало яскравим прикладом демонстрації насамперед євроінтеграційних прагнень України.

Сьогодні питанню залучення до дипломатичної служби у Євросоюзі приділяється спеціальна увага в контексті утвердження паритетної демократії та дотримання прав людини. Ще на початку 90-х рр. минулого століття у ЄС було створено першу європейську мережу експертів з питань залучення жінок до процесу прийняття рішень, яка здійснювала моніторинг цих процесів у країнах Європейського Союзу. На 1996–2000 рр. було прийнято Програму дій. Декларації, підписані в Афінах (1992 р.) та в Парижі (1999 р.), акцентували увагу на значенні гендерної паритетності. Країни-перетендентки на членство в Європейському Союзі, зобов'язані запроваджувати законодавство ЄС стосовно рівних можливостей та розділяти цілі ЄС щодо впровадження гендерної паритетності у себе на Батьківщині. У цьому плані реформування дипломатичної служби нашої держави могло би стати в перспективі прикладом успішного проведення реформ у відповідності до вимог Євросоюзу.

Відомо, що у низці міжнародних, національних та секторних угод українська держава разом із іншими країнами-членами Ради Європи взяла на себе зобов'язання посилити гендерну рівноправність та рівність у суспільстві. Сьогодні в усьому цивілізованому світі реформування суспільства у напрямку гендерної збалансованості розглядається як невід'ємна складова утвердження демократичних цінностей, зокрема, прав людини. Окрім того, досвід низки розвинених країн Європи та США довів, що гендерна рівність є не результатом розвитку соціуму, а стає умовою його успішного поступу, оскільки у сфері прийняття відповідальних рішень, насамперед у політиці, вперше в історії людства так широко задіюється новий людський ресурс – жіноцтво. До того ж "гендерна паритетність є фундаментальним принципом Європейського Співтовариства згідно з Амстердамським протоколом 1997 року, тому серед вимог щодо членства України в Європейському Союзі є вимога забезпечення гендерної рівності та дотримання прав чоловіків і жінок" [3].

Питання вирівнювання гендерного балансу в МЗС України піднімалось вже у 2014 році Президентом Петром Порошенком. Тоді він поставив перед Міністром закордонних справ П. Клімкіним завдання збільшити представництво жінок на дипломатичних постах.

Сьогодні в МЗС України на різних посадах працює 215 жінок при загальній кількості 600 осіб-співробітників відомства. Найвищу посаду Міністра закордонних справ України ще ніколи не обіймала жодна українка, на відміну, скажімо, від посади прем'єр-міністра України, якою свого часу була Ю.В. Тимошенко. За даними аналітичного дослідження «Гендерні аспекти дипломатичної служби в Україні та у світі» станом на кінець 2015 року в МЗС жінки обіймали наступні найвищі посади:

- одна жінка — заступник Міністра закордонних справ (Олена Зеркаль);
- три послы (Тетяна Іжевська, Наталя Галібаренко, Інна Огнівець);
- чотири генеральних консули (Алла Польова, Лариса Герасько, Леся Лозинська, Оксана Тарасюк);
- ще чотири жінки виконують обов'язки керівників дипломатичних представництв через тимчасову відсутність призначень на відповідні посади конкретних дипломатів [2, с. 19].

Широке обговорення питань залучення українок до діяльності МЗС з науковцями, професіоналами та професіоналками у цій сфері діяльності, ЗМІ та представниками громадянського суспільства – новий та незнаний до цього часу в Україні досвід просування реформ у країні в напрямку спільного європейського простору. Новим є такий досвід і для світу загалом. Адже «до ХХ століття жінки в дипломатичній службі виконували майже виключно роль дружин дипломатів та глав дипломатичних місій. Перші жінки на дипломатичній службі з'явилися лише у 20 – 30-х роках ХХ століття. У багатьох країнах, зокрема в США, Великій Британії, Австралії, до 1970-х років існувало правило, згідно якого, якщо дипломатка виходила заміж, вона мала покинути дипломатичну службу» [2, с. 5].

Сьогодні жінок-послів у країнах Євросоюзу мало, що підтверджує тезу аналітиків про те, що у стратегічні для даної держави країни жінки послами як раз і не призначаються. І ця ситуація характерна як для Австрії, так і для США, де найбільше жінок-послів та консулів призначено за часів правління Президента Барака Обами.

Що ж до України, то для неї, як для країни, котра відносно недавно одержала незалежність, питання кар'єрного просування жінок дипломатичного корпусу є зовсім новими. Реформа дипломатичної служби України, яка має змінити і гендерний баланс дипломатичних представництв, особливо, що стосується кількості українських жінок на найвищих посадах у дипломатичному корпусі, може стати прикладом успішних перетворень в Україні [4].

Література

1. Грабовська І. Проблема жіночого політичного лідерства в сучасній Україні: соціофілософський аналіз // Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka // Zbior raportow naukowych. – Gdansk, Polska. – 2015. – Р. 93 – 95.
2. Захарова О., Марценюк Т. Гендерні особливості дипломатичної служби в Україні та світі. – К.: МЦПД, 2015. – 52 с.
3. Кравченко Н.Б. Гендерні європейські стандарти та формування гендерної політики в Україні / Н.Б. Кравченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/34_NOBG_2008/Istoria/37969.doc.htm
4. МЦПД провів конференцію «Гендерна політика ЄС: чи можна імплементувати найкращий досвід в Україні?» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://icps.com.ua/mtspd-proviv-konferentsiyu-hender>

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Данилюк А.В., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна

Коли мова заходить про євроінтеграцію України, то як правило, дискусії зводяться до обговорення економічних вигод і втрат, і в меншій мірі – питання їх впливу на соціальне життя. В час таких важливих трансформацій дуже важливим здається, щоб Україна боролась за свою ідентичність, не втратила своїх справжніх духовних цінностей, підтримувала і не забувала традиції, що набувались і передавались із покоління в покоління.

Протягом багатьох століть формувалася традиція, що відбивала у своєму змісті архетип як щось властиве тому або іншому народові, яке робить його оригінальним з погляду історії культури. Звичай – це результат довгого шляху становлення й удосконалення ритуального дійства народу. Розглядаючи фольклор, у якому знаходиться тонка душа народної традиції, ми можемо знайти і розкрити ті особливості, що дозволять говорити нам про смислове і символічне значення обряду.

У кожного народу найпоетичнішим родинним обрядом є весілля. Це урочиста й незабутня подія не тільки в житті закоханих і їх родин, а часом і цілої громади. Протягом століть сценарій весільного обрядодійства, маючи чимало місцевих особливостей, в основі своїй лишався незмінним з чітко визначеною послідовністю дій, кожна з яких була важливою.

Традиційне весілля в українців, як і в інших народів, пронизане символікою та магією, які на сьогодні майже забуті. Залишки їх маємо в таких обрядодійствах: випікання короваю, благословення батьків, обсіпання житом та інші. Найбільшу роль відіграють жіночі хори.

Особливістю весільних пісень є звертання до небесних світил (сонця, зорі), природних явищ(хмари, дощу), рослин (калини, барвінку), птахів (сокола, голуба). Образи природи наділені рисами, які впливають на долю і життя майбутнього подружжя.

Невід'ємним учасником весілля була троїста музика, яка грала гопак, польку, вальс тощо. В традиційному весіллі яскраво відбилися духовна культура народу, його світогляд, висока мораль і поетична вдача. Що ж ми маємо сьогодні? Чи продовжує наше покоління грати весілля слідуючи обрядам своїх предків?

Сьогодні ми, українці, як і інші народи, маємо великі втрати в народній культурі. Мало хто вже знає весільну пісню, задовольняючись на догоду моді «децибелами». Значна частина народних пісень забута. Молода часто цурається вишиваного рушника і вишиваної сорочки, вбираючись у білу коштовну сукню і фату на європейський лад. В селі і в місті традиційного весільного старосту заступив так званий тамада. Замість мудрих народних побажань - повчань він силкується розважати весільних гостей вульгарними дотепами, постійно вигукуючи «горько», змушуючи молодих цілуватись (в країнському традиційному весіллі молоді на посаді ніколи цього не робили). Обряд даровизни набрав викривлених форм, культ грошей заступив народну етику й делікатність.

Останніми роками в Україні дедалі більших масштабів набирає запозичений за кордоном так званий «гражданский брак», який не зобов'язує ні до подружньої вірності, ні до родинних обов'язків. Такі шлюби легко створюються і ще легше руйнуються. Та на щастя, ще трапляються весілля з традиційною атрибутикою. Останнім часом молодь охоче бере шлюб у церкві. На західній Україні наречена хоч в перший день одягає вінок і вишиванку, старші люди співають весільних пісень, замість «попси» звучать записи народної музики, не обходиться без короваю і рушника, який з усієї весільної атрибутики зберігся найкраще.

У світі ми заслужено здобули славу народу-митця, здатного творити красу довкола себе. Добре було б зберегти нам цю славу. Цьому може, принаймні частково, зарадити збереження найпоетичнішого родинного обряду весілля. Це залежить від нас самих, нашої людської гідності й національної гордості.

Весілля, це не просто привід зібратися разом і побажати молодят здоров'я і щастя, але і пройти всі ті умови святкування весілля для подальшого щасливого життя. Сподіваюся, що обряди і звичаї так швидко і назавжди не підуть з нашої пам'яті, адже в них нічого поганого немає. Вони не просто несуть радість і різноманітність у самому святкуванні, але несуть у собі глибокий зміст, що формувався протягом довгих років, безліччю традицій. Наші свята це не тільки наші традиції, це і наші світоглядні переконання. Не варто відрікатися від нашої історії, традиції і ментальності. Адже наші традиції це самі ми.

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА КАК ОБЩЕЕВРОПЕЙСКАЯ ЦЕННОСТНАЯ КАТЕГОРИЯ

Идрисов Б., к. соц.н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Современная система профессионального обучения характеризуется изменением гуманистических и интеллектуальных устоев общества. Данные процессы затронули все социальные институты и привели к повышению требований к качеству и результатам профессиональной подготовки, осознанию необходимости интеграции украинской системы образования в единое европейское образовательное пространство и разработке системной концепции описания образованности индивида. В соответствии с принятыми требованиями, компетентностный подход признан категорией качества профессионального образования, а компетентность стала восприниматься как его производная категория.

Актуальность исследований компетентности в отношении профессионализации получила свое отражение в формировании европейской концепции обучения. Данный подход рассматривает профессионализацию как круг полномочий в определенной сфере деятельности группы специалистов и представлены в работах Э. Зеера, И. Зимней, Н. Норриса, Дж. Равена, А. Субетто, А. Хуторского, В. Хутмахера и многих других исследователей. Однако, существующие формулировки понятий «компетентность» и «компетенции» отличаются достаточной вариативностью, что вызвано следующими причинами:

- 1) каждый ученый раскрывает новые подходы к их пониманию в зависимости от личного видения конечной цели исследования;
- 2) состав, иерархия и дифференциация применяемых понятий могут быть профессионально доминирующими и смещаться по шкалам ранжирования в зависимости от состояния национальной экономики;
- 3) различия в государственных образовательных программах, принятых на основе национальных культурных требований общества;
- 4) применение различных понятийных систем описания, и, соответственно, отсутствие единого понимания социальных, личностных и профессиональных компетенций.

Многочисленные вариации понятий затрудняют их диагностику по результатам образования и увеличивают риск несбалансированности между содержанием и оцениванием уровня их освоения. Именно поэтому, целью статьи является определение дефиниции «Общепрофессиональная компетентность будущего специалиста» как общеевропейской ценностной категории, а ее задачей – проведение анализа научной литературы, международных актов и деклараций в определении понятия.

Изучение истории применения понятия «компетенция» показывает, что образование, ориентированное на компетенции как конечную цель

было предложено Н. Хомским, определившим компетенцию как необходимый компонент качеств индивида, а употребление качеств и свойств есть компетенция в действии. Введение в педагогическую науку данного подхода означало качественные изменения в требованиях к профессиональным качествам выпускника ВУЗа, направленного на интеграцию национальных образовательных систем в глобальное образовательное пространство.

В. Хутмахер в 1996 году впервые в Европе применил понятие «компетенция» как аналог таких понятий как «умения», «способность», «мастерство» и указал что понятие «компетенция» ближе к понятию «знаю как», чем к категории «знаю что» [5, с. 17]. На основе доклада В. Хутмахера Советом Европы были определены ключевые компетенции, являющиеся социокультурными требованиями к развитию личности.

Непосредственно в образовании изучаемое понятие получило отражение в Болонской декларации: у студентов появилась возможность пройти обучение в любом ВУЗе Европы. В проекте «Настройка образовательных структур в Европе» компетенция определяется как модель поведения индивида при решении определенного класса задач, осуществления ролей или функций в определенных ситуациях профессиональной деятельности и определяется как потенциальность выпускника вуза трудоустроиться на определенном рабочем месте. Таким образом, выпускник должен обладать инструментами адаптации к решению новых задач с максимальной эффективностью, а результаты обучения должны выходить «за рамки трудоустройства» и «удовлетворять требованиям и стандартам, установленным академическим сообществом в связи с конкретными квалификациями» [4, с. 34-36].

В «Глоссарии терминов рынка труда, разработки образовательных программ и учебных планов» Европейского фонда образования, принятого в 1997 году, выделяются компетенции специалиста, основанные на таких личностных параметрах работника как свойства и личных параметрах или внутренних качествах личности; системе деятельности личности, которая может быть представлена как в категориях деятельности, так и в категориях задачи; выполнении производственной деятельности или модели качества производственной деятельности; управлении результатами деятельности или модели управления качеством результатов деятельности со стороны специалиста [1, с. 99-102].

В странах с развитой системой образования действует множество целевых классификаций компетенций, порой достаточно противоречивых. Следует согласиться с утверждением А. Субетто, что «компетенции не могут трактоваться только, как компетенции взаимодействия в команде, как этого трактуют работодатели и некоторые представители академического сообщества, но и как компетенции жизни в обществе, компетенции в социальных и политических процессах» [3, с. 171-173].

Таким образом, мы приходим к выводу, что «профессиональная компетентность» является единым комплексом компетенций и

формируется не только в ВУЗе, но и за его пределами – по мере накопления личного опыта в профессиональной деятельности.

Исходя из анализа содержания понятия, компетенции будущего специалиста следует классифицировать следующим образом:

- 1) компетенции, отражающие этические, коммуникативные и личностные свойства индивида, являющиеся обязательным условием эффективной профессиональной деятельности;
- 2) компетенции, связанные со специализированными знаниями и навыками в определенной отрасли, направленные на обеспечение эффективного профессионального роста.

Анализ содержания изучаемого понятия, получившее свое отражение в базовых документах дает основания для вывода, что понятие «общепрофессиональная компетентность будущего специалиста» содержит общие для всех отраслей науки элементы профессионализма, основой которых являются мотивационные, этические, социальные и поведенческие характеристики. Данное утверждение дает возможность для построения собственного понятия исследуемого феномена, которое возможно сформулировать следующим образом: «Общепрофессиональная компетентность будущего специалиста» как ценностная категория представляет собой совокупность этических, коммуникативных и личностных свойств индивида, отражающих приобретенные специализированные знания и навыки в определенной отрасли.

Целью формирования и развития общепрофессиональной компетентности является достижение высоких профессиональных и этических стандартов в будущей деятельности, направленных на удовлетворение социальных потребностей и ожиданий. Соответственно, задачами обучения являются освоение знаний, осознание и понимание значения фундаментальных, психологических и социальных дисциплин, умение применять полученные навыки и способность к совершенствованию.

Анализ педагогической научной литературы, международных актов и деклараций в области определения понятия «общепрофессиональная компетентность» дает основания для выводов, что «общепрофессиональная компетентность» является сложным понятием, включает в себя основные компетенции и взаимосвязана с понятием «компетентный специалист»; украинская система образования должна соответствовать европейской стратегии формирования возможностей для эффективной профессиональной деятельности.

Определение дефиниции «Общепрофессиональная компетентность» как общеевропейской ценностной категории должно способствовать системному формированию у будущего специалиста профессионального мышления, представлений о структуре, развитии и логике деятельности в соответствии с принципом «теоретическое обучение – практические действия». Выделенные положения дают возможность для создания

организационно-педагогических условий формирования и развития у студентов профессиональной компетентности.

Литература

1. Глоссарий терминов рынка труда, разработки стандартов образовательных программ и учебных планов. – М.: Европейский фонд образования ETF, 1997. – 160 с.
2. Зимняя И.А. Педагогическая психология / И.А. Зимняя. – М.: Издательская корпорация «Логос», 2000. – 384 с.
3. Субетто А.И. Квалиметрическое обеспечение управленческих процессов / А.И. Субетто, Ю.К. Чернова, М.В. Горшенина. – СПб.: Изд-во «Астерион», 2004. – 278с.
4. Tuning Educational Structures in Europe / Line 1. Learning Outcomes // Competencies Methodology, 2001-2003. – Phase 1. [Электронный ресурс]:
Режим доступа:
http://www.uc.pt/ge3s/event_04/event_04/tuningexecutivesummary-3.pdf
5. Hutmacher W. Key Competencies for Europe. / Walo Hutmacher. – Berne: Report of the Symposium, 1996. – 71p.

GENDER «TROUBLE» IN THE CONTEXT OF LAVENDER LINGUISTICS AND SOCIOCULTURAL RELATIONSHIPS

Mamatova V.V. , Borys Grinchenko Kyiv University

Lavender linguistics is a branch of sociolinguistics that is so familiar to pro-European citizens but is unknown within our society. Traditionally this branch of linguistics deals with the language that is common for the representatives of LGBTQ community and deals with the heteronormative and heterosexist language. Gershon Legman introduced the term and the concept of «lavender lexicons» which was the first push for the further researches in this very field [2]. At the beginning of 1990s William Leap has broadened the field of further research and included gender and cultural studies into the circle of questions discussing in terms of lavender linguistics [1].

This field of linguistic is very important for nowadays issues, because having signed a number of laws and declarations, our society continues to «confuse» or deliberately twists the facts, speaking about the concept of gender.

Men are regarded to be strong and powerful and any «deviation aside» makes one call him feminine. The thing is that there are a lot of clichés that people use to underline his male «inefficiency». And to do that one often uses the phrases that often equate with women and sometimes are very rude (e.g. You're such a *pussy*. or You have *no balls*.) Women continue being regarded as someone who is far behind the men. And the woman is not regarded as someone who stands on the same level with a man. One often can hear about a boy or a man that he is «such a girl» as if being a girl is something shameful.

If we are talking about masculine description we face the opposite site of the same problem. Women are regarded to be helpless and naïve, that any case of her «self-sufficiency» is regarded to be «out of a norm». Very often the masculine description of a woman implies the accuse of her being gay (as if it is something immoral, dirty and etc.) People often can here the masculine description of a woman and treat her as a person of the second-rate.

Language can be used to negotiate relations and contradictions of gender and sexual identities, and can index identity in various ways, even if there is no specific gay or lesbian code of speaking [3].

That is the point of gender inequality.

The gender «trouble» is in the unpreparedness of people to understand that the society we live in is much more diverse. And until it occurs we will continue to face the situations when men are going to be humiliated because of their excessive gentleness, and women would be offended because of their position and determination.

References

1. Leap, William L. Beyond the Lavender Lexicon. Newark: Gordon & Breach, 1995
2. Legman, G. "The Language of Homosexuality: An American Glossary", in George W. Henry, Sex Variants. New York: Paul B. Hoeber, 1941
3. Morrish, Liz and Helen Saunton. New Perspectives on Language and Sexual Identity. New York: Palgrave Macmillan, 2007

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНТЕРКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПОЛІЕТНІЧНИХ МІСТ УКРАЇНИ

Молодиченко В.В., д. філос.н., професор, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Визначною рисою сучасної цивілізації є культурна неоднорідність суспільств. Процеси становлення індустріального способу виробництва, війни та завоювання, різноманітні форми міграції, процеси демократизації та тенденції відкритості стали основою формування сучасних поліетнічних та полікультурних націй. У сучасному світі населення все більшої кількості держав стає полікультурними: етнокультурні та релігійні групи, які сповідують різні (в чомусь навіть протилежні) культурні установки, традиційних національних державах, як Франція, Німеччина чи Великобританія. Це означає, що «проблема полікультурності», яку широко можна визначити як властиве полікультурному суспільству ускладнення процесу визначення загального блага через множинність і потенційної різноскерованості культурних установок різних груп населення стала актуальною сьогодні і для європейських країн.

Щодо України, то зазначимо, що соціально-культурний склад населення є значно складнішим від того, про який говорять результати перепису 1989 року: в цілому населення приблизно на 94% складається сьогодні з трьох великих лінгво-етнічних груп: україномовних українців (близько 40%), російськомовних українців (33-34%) та російськомовних росіян (21 %). До того ж має місце свого роду поляризація вказаних мовних груп між заходом та південним сходом України, істотні культурні (зокрема, релігійні) відмінності між україномовним населенням Галичини та Наддніпрянщини, а також фактична двомовність (принаймні, пасивна) мільйонів городян як Центральної, так і Західної України.

Існують й інші аспекти культурного плюралізму, наприклад, релігійні: на заході України нині домінує греко-католицька конфесія; зростає вплив римо-католицької. По всій Україні, особливо у великих містах, чимало прихильників протестантських конфесій (баптистів, адвентистів тощо), в Криму – ісламу. Єврейське населення дедалі частіше повертається до іудаїзму. Загальна картина ускладнюється ще й внутрішньо-православними проблемами (суперництво церков). Серед молоді певної популярності набули східні релігії – наприклад, крішнаїзм. Отже, українське суспільство є багатокультурним де-факто, але ця багатокультурність є далеко не гармонійною. [1, с. 11-13].

У цих умовах схильність до підозрілого чи ворожого ставлення до несхожих на тебе актуалізує небезпеки та ризики існування самої системи взаємодії, спричиняє масові паніки тощо. Саме ця проблема загрожує подальшому розвитку сучасного суспільства, спричиняючи насильства, агресії, бунти, акти непокори, страйки тощо. Тому, сьогодні ми більше не можемо дозволити собі ставитися до розмаїття зі зневагою або ігнорувати його. На наш погляд, управління цим процесом має стати однією з ключових функцій органів державної влади не тільки тому, що соціальна ізоляція, ксенофобія і злочини на ґрунті ненависті є неприйнятними порушеннями прав людини та людської гідності, але й тому, що в умовах зростаючої конкуренції у світовій економіці використання всіх наявних талантів відіграє вирішальну роль. Й оскільки зараз дві третини населення України проживає в містах, а також через те, що саме в міському середовищі найбільш повно подана вся палітра соціальних проблем і протиріч, мова піде про соціокультурний простір поліетнічного міста.

У просторі сучасного міста з численною кількістю етнічних груп, різних культур, конфесій, традицій, моделей поведінки і обумовлених цим соціокультурних проблем виникає необхідність вирішувати поряд з політичними, економічними та екологічними питаннями також міжетнічні, міжконфесійні, міжкультурні, які безпосередньо залежать від здатності соціуму бути толерантним і ефективним в полікультурному просторі. Слід нагадати думку Михайла Бахтіна про існування абсолютної естетичної потреби людини в Іншому, який (і тільки який) може створити її зовні закінчену особистість; цієї особистості не буде, якщо Інший її не створить [2, с. 280]. М. Бахтін стверджував, що, тільки вступаючи у спів-буття

(діалог) з унікальністю Іншого, особистість знаходить власну унікальність, створюючи новий світ, нову культуру. На думку філософа, мислити «про» людину не уявляється можливим. Можна мислити лише «до» людини, звертаючись до неї, творити не діалог «голосів», а діалог особистісних позицій. М. Бахтін пише: «Персоналізація в жодному разі не є суб'єктивізацією. Межа тут не Я, але Я у взаємовідносинах з іншими особистостями, тобто Я й Інший, Я і Ти» [2, с. 343].

Незважаючи на величезну складність різних спільнот та пов'язаних з цим потенційних конфліктів, міста здатні управляти різноманітністю, витягуючи від цього користь й перевагу. Сучасній людині «тісно» бути культурно й етнічно однорідною; перетинаючи «культурні кордони» вона робить спроби відчувати себе іншою, але не стільки заради зміни особистісних атрибутів, скільки заради нової зустрічі з самою собою. Нова ідентифікація не скасовує попередньої, вона збагачує її новими смислами. Людина ніколи не може бути цілісною та завершеною для самої себе - цілісно пізнати її може тільки Інший, причому тут ідеться не тільки й не стільки про іншу людину чи культуру, а про інше Я, здатне привнести в саморефлексію нових когнітивних відтінків (об'єктивувати себе за допомогою власного ж інобачення). Ця бахтінська інтенція успішно реалізується у прагненні сучасної людини освоїти різні культурні коди саме для того, щоб краще пізнати саму себе. Мистецтво «менеджменту інтеркультурного розмаїття» стає сьогодні однією з головних умов успішного існування міських спільнот. Щоб домогтися цього, місту слід переглянути весь комплекс своїх установ, послуг, політик і створити відповідні структури і механізми управління для усунення перешкод на шляху інтеграції мігрантів, вимушених переселенців та етнічних спільнот, примноженні внеску різноманітних культурних груп у розвиток міста. Це означає, що місто має запитати себе: «Якщо наша мета полягає в тому, щоб створити суспільство, в якому не тільки панували б свобода, рівність і гармонія, а й було б місце ефективній взаємодії і співробітництва між культурами, в чому нам необхідно додати і що нам потрібно зробити по-іншому?» і, зокрема: «Які лідери (політичні та муніципальні) і які громадяни будуть потрібні для цього? Які нові інститути, системи та інфраструктури потрібно буде задіяти під цей проект?» Прикладом того, де різноманітність є нормою і можливістю для всіх громадян на творче самовираження, є модель інтеркультурного міста.

Основою вивчення феномену інтеркультурного міста є новий підхід, який базується на теоретичних й практичних доробках сучасних західно-європейських дослідників та експертів (П. Бонніель, Р. Вілсон, Ф. Вуд, А. Манс, Є. Надью, Д. де Торресак, Д. Пінеллі, К. Фредетт, К. Хованова-Рубикондо, Д. Шанто та інших), які обґрунтували основині принципи програми «Інтеркультурні міста» й знайшли відображення в Білій книзі Ради Європи з інтеркультурного діалогу «Жити разом, як рівні в гідності» (White Paper on Intercultural Dialogue «Living Together as Equals in Dignity»), «Підсумки Європейського року інтеркультурного діалогу»

(European Year on Intercultural Dialogue), «Інтеркультурні міста: до моделі інтеркультурної інтеграції» (Intercultural Cities: towards a model for intercultural integration), «Інтеркультурні міста 2008-2009: Підсумковий звіт» (Intercultural Cities 2008-9: Final Report).

Під інтеркультурністю розуміється такий підхід до культурної різноманітності, який виходить поза межі забезпечення рівних можливостей та поваги до існуючих етнокультурних відмінностей. Фраза «гармонійне співіснування в різноманітності» найкраще перекладається японською мовою як «міжкультурний симбіоз». Це максимально близько передає суть філософії інтеркультурних міст: ми всі взаємозалежні, розширення прав і можливостей однієї частини означає розширення прав і можливостей цілого, в той час як поділ загрожує виживанню суспільства в цілому [3].

Таким чином, саме інтеркультурність визнає важливість культури в справі створення згуртованих спільнот, забезпечення доступу до прав і реалізації можливостей. Вона наголошує на необхідності забезпечення кожній культурі можливості не тільки виживання, а й процвітання, а також право всіх культур вкласти свій внесок у культурний ландшафт того суспільства, в якому вони представлені. Інтеркультурність походить з розуміння того, що культури процвітають і досягають успіху тільки в тісному контакті з іншими культурами, а не в ізоляції від них, прагнуть закріпити міжкультурну взаємодію як засіб побудови довіри та зміцнення основи суспільства. На практиці це означає визнання цінностей різних культур та їхніх прав брати участь у створенні спільної ідентичності, яка визначена різноманітністю, плюралізмом й повагою до прав і основних свобод людини [4]. Таким чином, визнання різних культур включає охоплення різноманітності в офіційному діалозі та комунікації, а також адаптацію установ до різноманітних учасників і користувачів, переконуючись в їх відкритості щодо запровадження нововведень враховуючи різне культурних походжень.

Література

1. Вивчення світового досвіду підтримки меншинних культур та подолання колоніальної спадщини в культурній сфері. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.culturalstudies.in.ua/zv_2003_7.php
2. Бауман З. Плинні часи: життя в добу непевності / З. Бауман / пер. з англ. Антона Марчинського - К. : Критика, 2013. - 176 с.
3. Інтеркультурні міста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.model21.in.ua/>.
4. Межкультурные города: К модели межкультурной интеграции (Результаты совместной программы Совета Европы и Европейской Комиссии «Межкультурные города») Совет Европы: ТОВ «Мастер книг», Киев. -161 с.

FEMINISM, POSTMODERNITY AND THE END OF SPIRITUAL CULTURE

Moser-Vlasova L. Germany, Berlin, Chamber of Commerce

We live in the epoch that proclaims the «end» of the various concepts and phenomena: the end of the novel, the end of the author, the end of feminism... But feminism is not dead. This is a postmodern era, this is not a «post-feminist» era, though some researchers insist on the idea. Feminism is still alive, despite declarations that it is over. Feminism is taking new forms which are, by all means, connected with «postmodernism» though they are so complicated that it makes them unrecognizable at first sight. Feminist projects intersect with other postmodern projects creating dilemmas in choosing priorities. As a result the necessity to analyse feminism in the context of the development of postmodern culture is obvious and valid.

The contemporary «postmodern situation» may represent a more revolutionary time than any one the Western world has ever known. The nature of postmodernity has been so far the focus of scientists' attention for more than 30 years in such fields of knowledge as philosophy, sociology, gender studies, linguistics, etc.

The weird logic of becoming postmodern is signalled by the Latin origin of «modern», («modo»), «just now». Postmodern therefore literally means «after just now». The postmodern has been endlessly described. The most famous definition comes from J. Baudrillard, for whom it is «the characteristic of a universe, where there are no more definitions possible. It is a game of definitions that matters ... It has all been done. The extreme limit of ... possibilities has been reached. It has destroyed itself. It has deconstructed its entire universe. So all that are left are pieces. All that remains to be done is play with the pieces. Playing with the pieces – that is postmodern [1].

Some researchers claim that «postmodernity» is the time of the sign in all those fields of knowledge that J. Derrida calls «science about man». A time when media images, modes of information, regimes of signification and the «aestheticization» of everyday life have become the main feature of modern experience. For others, it is the time of consumer cultures, and still, it is the time of a new hypertechnology. J.-F. Lyotard has defined the postmodern condition as «skepticism towards all metanarratives» [2, p. 7]. According to Lyotard, «grand narratives» (metanarratives) are the supposedly universal absolute, or ultimate truths that are used to legitimize various projects, scientific or political. The «grand narratives» that are in the focus of Lyotard's criticism are the narrative of the Enlightenment and the narrative of Spirit.

For the Enlightenment the aim of any cognitive attitude of man toward the world meant cognition of Truth, meant belief that reason and science, not religion, would advance human progress. Postmodern thinkers deny that

Truth is objective, universal and does not depend on the cognitive «Subject». Criticism of science from several disciplines (sociology, philosophy, anthropology and history) has attacked science for its notion of truth and rationality as well as the alleged objectivity of scientific method. All this criticism means that science is a social process, that scientific method is little short of myth, that scientific method is in fact manufactured. Moreover, as F. Jameson puts it, «in postmodern culture «culture» has become a product in its own right». The latter allows F. Jameson to conclude: «Postmodernism is the consumption of sheer commodification as a process» [3, p. X].

One of the first «post-artists», post-impressionist P. Sezanne said: «The view contains the Viewer» [4, p. 14]. According to postmodern logic, the production of knowledge is never «an enterprise» without some personal benefit. As J. Frow puts it, production of knowledge is always formed by the «shareholders» of that production [5]. The latter accounts for the question: «Who are the manufactures of knowledge?» What is even more significant is the production of a completely new type of «Knower». The old principle that the acquisition of knowledge is indissoluble from the training of minds is becoming obsolete more and more. The relationship of the suppliers and users of knowledge to the knowledge they supply and use is now tending to assume the form already taken by the relationship of the commodity producers and consumers to the commodities they produce and consume. Knowledge is and will be produced in order to be sold, knowledge ceases to be an end in itself. This change from «knower» to the «consumer» of knowledge is the cornerstone of postmodernity, and this is the real historic change which legitimizes the postmodernism.

Postmodernism which took shape in the 1970s might just have remained a European academic fad, except for the following successive developments in science that gave it real substance:

- the new information technology and its aim – global cyberspace;
- the new cosmology and its aim – The theory of Everything;
- the new progress in genetics and its aim – the Human Genome Project [4, p.107].

Scientists claim that everything «postmodern» depends on and stems from reproduction. It is about fabricating a sort of knowledge which although it looks to be expanding and becoming accessible to a vast public on the Internet, is in fact becoming industrially controlled. So, when Lyotard replaces the traditionally-trained knower with the «knower as consumer», he is not valorizing either the «new» knower or the novelties of knowledge, but he is implicitly acknowledging the omnipotence of the free market economy. The new-born consumer of knowledge is supposed to be a myth of postmodernity. His/ her habitat is Cyberia. It is worth while mentioning that this «new space» does not include the age-old function of art and literature – the pedagogical and the didactic ones. The teaching function of literature and art was always stressed in classical times, postmodernism has introduced a more complex conception of the relationship between culture and pedagogy.

Everything discussed above suggests that postmodernism should be inseparable from some fundamental «mutation of the sphere of culture»: the classical sphere of culture has been destroyed, the «affirmative character of culture» (H. Marcuse) has been rejected with the transformations of the real into so many «pseudoevents». And this makes valid the statement of one of the previously proclaimed «deaths», – the death of spiritual culture in postmodernity.

Literature

1. Kellner D. Jean Baudrillard: From Marxism to Postmodernism and Beyond/ Douglas Kellner. – Stanford University Press, 1990. – 246 p.
2. Lyotard J.-F. La condition postmoderne: Rapport sur le savoir/ Jean-Francois Lyotard. – Paris, 1979. – 109 p.
3. Jameson F. Postmodernism or, The Cultural Logic of Late Capitalism// Fredric Jameson. – London, New York: Verso, 2009. – 438 p.
4. Appenanesi R., Garrat C. Post-modernism. A Graphic Guide/ Richard Appenanesi, Chris Garrat. – Cambridge: Icon Books Ltd., 2007. – 189 p.
5. Frow J. Economies of Value/ John Frow// Multicultural States. – London, New York: Routledge, 1998. – P. 56-68.

РОЛЬ СУБЪЕКТИВНОГО ФАКТОРА В ГЕНДЕРЕ ПРИ РАССМОТРЕНИИ ЯВЛЕНИЙ МИСТИЧЕСКОЙ И ХУДОЖЕСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ

*Мурашкин М.Г., д. філос.н., професор, Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури*

Гендер и субъективный фактор в явлениях мистической и художественной культуры можно проследить рассматривая самодовлеющие состояния в процессе творчества где чётко намечаются свойства женского начала. Особенно это видно в лирике.

Самодовлеющие состояния как «Высшее», «Божественное» случаются в транс определённого вида, что в философии значит как трансцендентальное, трансцендентное, трангрессивное. Эти самодовлеющие состояния хорошо передаёт музыка. Здесь музыка до конца проявляется, когда служит духовным автопортретом своего создателя (А. Сохор), когда передаёт состояние автора, передаёт состояние самого сочинителя музыки. Одна из функций музыки – это передача психологических состояний (Г.Г. Коломиец). Передавать психические состояния человека способно всякое искусство. А лирика вообще становится всё изощрённее в передаче противоречивых и единичных психических состояний (Лидия Гинзбург).

Из всех видов и жанров искусств особенно ясно передаёт психические состояния человека лирика, лирика в литературе, лирика в музыке. Она выражает духовный автопортрет своего создателя (А. Сохор),

выражает те состояния души, которые переживает сочинитель лирического произведения, выражает состояния автобиографичные, реально имеющие место в психической жизни человека.

В психической жизни человека имеют место и трансовые состояния. В научных отчётах говорится о творчестве в трансподобном состоянии (Б.М. Теплов). То есть в процессе творчества человек испытывает особые состояния своей психики и тут же в своём творческом акте пытается передать эти необычные, неповседневные состояния. При передаче он имеет отклик у слушателя, у зрителя. Г.В.Ф. Гегель отмечал, что поэт стремится пробудить и сохранить у слушателя то же состояние души, что и у поэта (Г.В.Ф. Гегель). То есть человек, переживая в творческом трансе особые состояния сознания, фиксирует их в своих произведениях искусства. Зритель и слушатель, воспринимая эти произведения искусств, испытывают подобные состояния. Такие произведения искусств называют психоделическими, делая некие обобщения. Психоделическое искусство создаётся, и воспринимается, при изменённых состояниях сознания художника, либо описывает наркотические эффекты (Н.Б. Маньковская). То есть психоделическое искусство объединило всё, что связано с изменёнными состояниями сознания. Это и естественные состояния, то есть творчество в трансподобных состояниях, состояния вдохновения, состояния мистического вдохновения, озарения, интуитивного прозрения. Но это и искусственные состояния, вызванные теми или иными наркотическими веществами. И все эти состояния подпадают под термин «изменённые состояния сознания». Часто галлюцинаторные эффекты отождествляются с творческими озарениями (Н.Б. Маньковская).

В процессе творчества человек испытывает изменённые состояния сознания. Они разные, эти состояния. Искусственные состояния, вызванные наркотическими веществами, совсем другие. Искусственно вызванные состояния имеют специфику воздействия того вещества, которым вызвано изменённое состояние сознания. Естественные же возникшие изменённые состояния сознания не имеют налёта извне искусственно введённого того или иного вещества, искажающего реальность. Естественные возникшие изменённые состояния сознания в процессе творчества – это когда речь идёт о творчестве в трансподобном состоянии (Б.М. Теплов), когда речь идёт о вдохновении, озарении, интуитивном прозрении, инсайте, а не творчестве под влиянием тех или иных наркотических веществ. Творчество в трансподобном состоянии (Б.М. Теплов) – это естественный процесс. И впечатление от него могут выражать и описывать в своих произведениях музыкант, поэт, художник. Это во многом субъективные впечатления. Объективность они принимают, когда мы находим сходные описания у многих музыкантов, поэтов, художников. Тогда мы классифицируем, сгруппировав ряд случаев по определённым сходствам. Так мы можем сгруппировать ряд случаев, имеющих, во-первых – такую характеристику как «спонтанность в высшей степени», когда человек не может определить причины возникновения в

себе особого состояния (Джидду Кришнамурти), во-вторых – когда человек испытывает «абсолютную лишённость страха» и всякой маломальской тревоги, когда абсолютно нет страха ни перед чем (М.Г. Мурашкин), в-третьих – когда человек имеет, изначально имеет естественное состояние, не стимулированное не только теми или иными наркотическими веществами, но и всякими стимулами, которые бодрят или успокаивают, в-четвёртых – когда человек, испытывающий подобное состояние своего духа, говорит сам себе, что выше этого ничего нет, что выше этого ничего не испытывалось, что это «Высшее», и в-пятых – человек испытывает вспышку, лежащую по ту сторону времени и выше времени, когда чувство длительности потеряно и душу охватывает ощущение чистой бесконечности (Корлисс Ламонт), то есть человек испытывает состояние «жизни вечной», или «состояние бессмертия», когда смерть представляется невозможностью, представляется не уничтожением, а единственной настоящей жизнью (Вильям Джемс). Лирика, музыкальная или поэтическая, в определённой степени передаёт и выражает это состояние. Возможность описывать и выражать это состояние свойственно и другим видам искусства. Этому состоянию трудно подобрать название. Условно его обозначают как «Высшее», «Возвышенное», как «мистическое вдохновение», как «состояние бессмертия», как «Состояние Бога». Описание последнего как «Состояние Бога» роднит эстетическое с религиозно-мистическим. Это состояние как красота безмолвия (Джидду Кришнамурти) повсеместно встречается в мистицизме. Мистика акцентирует внимание на подобных состояниях. Но и искусство причастно к описанию и выражению подобных состояний, которые онтологичны, то есть бытийствуют в природе человека как объективная реальность психической жизни. Это значит как мистическое вдохновение (Теодюль Рибо).

Женское начало прослеживается в мистицизме. Оно утверждается самими женщинами-мистиками. Примером может быть мистицизм Е.П. Блаватской. Этот мистицизм отражает современные тенденции в культуре. Его сущностные черты раскрывает психология.

Е.П. Блаватская своим мистическим учением о Едином Абсолюте, своим пониманием объединяющим в универсальное все религии очень современна. Е.П. Блаватская раскрыла общность мистических учений. Она обнаружила тождественность смыслов символики различных религиозно-мистических направлений. Это востребовано современностью, когда найдено подобное в трансценденции философов и в высших состояниях сознания изучаемых психологами.

Трансцендирование – это перешагивание, выход за пределы состояний обычного повседневного бодрствования человека, выход за пределы определенного опыта к более высокой ступени бытия духа, к состоянию вдохновения, озарения, к «Высшему», где это «Высшее», или мистическое, является моментом разрушения прежних, устаревших структур сознания (С.С. Аверинцев) при творении человеком нового.

«Высшее» имеет характеристики покоя, блаженства и лишенности содержания (Карл Ясперс) как результат разрушения прежних структур сознания, как состояние, при котором отсутствует воля, стремление. Трансцендирование и как его результат – трансцендентное имеют волю, стремление и стимул для выхода за пределы повседневного опыта. Стремление же – это ещё отсутствие «Высшего», отсутствие самодовления этого «Высшего». Еще в культуре античности самодовление там, где нет стремления (А.Ф. Лосев), а есть независимость, в том числе и от стремлений и стимулов. В таком случае «Высшее» не должно чем-то конкретно актуализироваться, стимулироваться. Человек имеет моменты выхода за пределы повседневного состояния бодрствования. Эти моменты фиксируются в понятии трансцендентное и отражают особые состояния сознания, состояния вдохновения, озарения. «Высшее» в таком случае является моментом трансцендентного, моментом вдохновений и озарений, когда разрушаются прежние структуры сознания в креативном акте. Этим «Высшее» присутствует и в мистическом опыте.

Трансцендентальное – это доопытное, до трансцендентного, до опыта «Высшего». Но трансцендентальное – это не любое доопытное. Это то доопытное, которое делает возможным опытное познание трансцендентного и опыта «Высшего», опыта «Высшего» как момента этого трансцендентного. Возможное делает трансцендентальное категорией гносеологии, как возможность, а также и уровень этой возможности, познавать то же трансцендентное и состояние «Высшего». О трансцендентальном опыте мы говорим, оперируя понятиями о том генетическом, которое делает возможным узнавание и проявления трансцендентного и состояния «Высшего», то есть дающим возможность через наличие генетической информации познать актуализированное трансцендентное, а также состояние «Высшего», собирающее воедино такие характеристики, как покой, блаженство, лишенность содержания. Следовательно о трансцендентальном мы говорим только как о возможном, заложенном генетически. Трансцендентное же мы обсуждаем как опыт, который вне обычного повседневного бодрствования человека, в котором наличествует состояние «Высшего». О трансперсональном мы говорим, когда рассматриваем спектр изменённых состояний сознания, то есть различные его состояния. О трансгрессии мы говорим, когда рассматриваем силу, которая превосходит установленный предел, когда рассматриваем состояние, приводящее к нарушению тех или иных правил, законов, норм.

Эстетическое содержит в себе и трансцендентальное, и трансцендентное, и трансперсональное, и трансгрессивное, и момент «Высшего». Высшее – состояние человека, при котором абсолютно нет страха ни перед чем (М.Г. Мурашкин), а значит, страх не затемняет смерть (Д. Кришнамурти), и смерть представляется невозможностью, представляется не уничтожением, а единственной настоящей жизнью (В. Джемс). Такое присутствует и в эстетическом.

Е.П. Блаватская своим учением о Едином Абсолюте раскрыла общность мистических учений, через что нашла объединяющие компоненты направлений культуры в целом. Это востребовано современностью, которая говорит о сходстве трансценденции философов, эстетического художественной культуры, о сходстве в высших состояниях сознания изучаемых психологами.

Выводы. Роль субъективного фактора в гендере при рассмотрении явлений мистической и художественной культуры отчётливо высвечивается когда обнаруживаются черты женского начала. Это можно проследить рассматривая самодовлеющие состояния в процессе творчества. Здесь чётко намечаются свойства женского начала. Особенно это видно в лирике.

Литература

- Аверинцев С.С. Мистика // Новая философская энциклопедия. – В 4т. – Т.2. – М.: Мысль, 2010. – С. 579.
- Гегель Г.В.Ф. Эстетика. – В 2-х т. – Т. 2. – СПб.: Наука, 2001. – С. 442.
- Гинзбург Л.Я. О лирике. – М.: Интрада, 1997. – С. 226.
- Джемс В. Многообразие религиозного опыта. – СПб.: Андреев и сыновья, 1993. – С. 306.
- Коломиец Г.Г. Философия музыки как область эстетического знания: гносеологический аспект // Границы современной эстетики и новые стратегии интерпретации искусства. Материалы IV Овсянниковской международной эстетической конференции. МГУ имени М.В. Ломоносова, 23-24.11. 2010. Сборник научных докладов. – М.: МИЭЭ, 2010. – С. 216.
- Кришнамурти Д. Записные книжки. – М.: Разум / Мир Кришнамурти, 1999. – С. 112-114.
- Ламонт К. Иллюзия бессмертия. – М.: Политиздат, 1984. – С. 250.
- Лосев А.Ф. История античной философии. Поздний эллинизм. – М.: Искусство, 1980. – С. 449-503.
- Маньковская Н.Б. Феномен постмодернизма. Художественно-эстетический ракурс. – Москва-Санкт-Петербург: Изд-во «Центр гуманитарных инициатив. Университетская книга», 2009. – С. 307.
- Мурашкин М.Г. Записи 2000 года. – Дніпропетровськ: СІЧ, 2006. – С. 127.
- Рибо Т. Боле́зни личности. Опыт исследования творческого воображения. Психология чувств. – Мн.: Харвест, 2002. С. 146-327.
- Сохор А. Эстетическая природа жанра в музыке. – М.: Музыка, 1968. – С. 37.
- Теплов Б.М. Конспекты и комментарии к книге А.Анастаси «Дифференциальная психология» // Избранные труды. – В 2т. – Т.2. – М.: Педагогика, 1985. – С. 268.
- Ясперс К. Общая психопатология. – М.: Практика, 1997. – С. 150-162.

ГЛОБАЛИЗМ И ЕВРОИНТЕГРАЦИЯ КАК ПРОБЛЕМА КУЛЬТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОГО КОНТЕКСТА НАШЕГО ВРЕМЕНИ

Пустовая М.И., к.филос.н., м.Дніпропетровськ

В нашем все более усложняющемся мире тема глобализации – в более узком ее значении, евроинтеграции – оказывается теснейшим образом связанной как с ростом коммуникационных возможностей человека, высокой степенью взаимозависимости стран в современном мире, так и с все более интенсивными процессами взаимодействия различных культур. Соответственно, и тема гендерных режимов как фундаментальных отношений в обществе людей – мужчин и женщин – неотделима сегодня от глобальных проблем межнационального и межкультурного общения. Следует подчеркнуть: важность экономической составляющей в сущности глобализации по-прежнему занимает приоритетное место в политических дебатах и научных дискуссиях последних десятилетий. В том возникающем едином глобальном обществе, которое известный социолог М. Кастельс называет «сетевым», зарождается и развивается глобальная экономика, которая в отличие от иерархически выстроенной модели мировой экономики Ф. Броделя и И. Валлерстайна работает как единая система в режиме реального времени и в масштабе всей планеты [1, с. 105]. Стоит вспомнить также о том, что А. Тойнби обращает внимание на необходимые усилия в исследовании отношений «экуменического» характера, понимая под ними социальные отношения всемирного масштаба, подчеркивая их принципиальное отличие от «международных отношений» [2].

Люди в разных концах света все больше проникаются сознанием, что они живут в едином плюралистическом мультикультурном мире, однако, несмотря на это понимание, ученые утверждают: никогда еще слово «сообщество» не использовалось более неразборчиво и бессодержательно, чем в десятилетия, когда в реальной жизни стало сложно найти «сообщество» в социологическом смысле. Для многих идеальное сообщество сегодня – это вся картина мира, целый мир, дающий все, что может понадобиться для осмысленной и полезной жизни. Но проблема в том, что для многих, как ученых, так и просто граждан, сообщество – это либо этническое сообщество, либо придуманное по образу этнического [3, с.185]. И, как показывают последние события, выбор такой модели имеет серьезные основания. Политическая ситуация в Европе и мире наглядно демонстрирует: именно этническая принадлежность заставляет действовать, то есть человек выбирает верность своей «природе».

Когда в 1965 г. канадская королевская комиссия запустила в политический, научный и культурный оборот доктрину мультикультурализма, плюрализм самосознания понимался скорее как локальная проблема в тех странах, которые сталкивались с

существованием крупных диаспор. Сейчас мультикультурализм определяется как эпифеномен глобализации, поскольку его стороны пронизывают различные культурные, экономические и политические сферы, предлагая некую основу новой модели общественной жизни [4].

Сам термин, появившись в научных публикациях в 70-х годах, в конце 90-х стал на Западе таким же необходимым элементом дискурса политкорректности, как постмодернизм или феминизм. Сегодня, спустя три десятилетия, для многих очевиден провал мультикультурализма как социально-политической доктрины, что заставляет определенные круги и ученых, и политического истеблишмента, и рядовых граждан обратиться к доктрине национальной идентичности, национализма. В широком смысле, как пишут ученые, национализм может покоиться на биологических, этнических, религиозных, культурных, лингвистических, политических или географических предпосылках, и эти предпосылки, как правило, исторически не совпадают. Национализм создается, а затем буйно разрастается на почве мифа единства. И все же национализм сам по себе остается феноменом плюрализма.

Последние десятилетия, несомненно, демонстрируют перемещение акцентов в дискуссиях и дебатах с мультикультурализма на мультинационализм. Мультинационализм с его эмфазой на нации, а не на культуре, имеет дело с группами как с целым, а не с фрагментом целого. Сторонники мультинационализма полагают, что в «переговорном процессе» между национальным и глобальным практика мультинационализма предлагает новое методологическое направление – одновременное сосуществование различных культур, дискурсов истории нации как диалектических взаимоотношений между культурами, языками и идентичностями.

В то же время нельзя отрицать тот факт, что мультикультурализм вовлечен в геополитические реалии настоящего момента, отсюда, возможно, его провалы и неудачи. Национализм и, следовательно, патриотизм фокусируется на идентичности, внутренней связи, зачастую «эксклюзивности» и, безусловно, групповом «единстве воли», поскольку политическим «мы» нас делает только единство воли. Мультикультурализм моделирует разнообразие, множественность, но все же его главный посыл – это «корни», то, что заключается в «культурализме»: воспитание любви к своим корням, к своей культуре и истории.

Опыт решения некоторых общих вопросов, с которыми сталкиваются мировые сообщества в эпоху глобальных трансформаций, на наш взгляд, чрезвычайно важен для Украины, развитие которой как демократического государства нельзя рассматривать вне европейского, более того, глобального контекста. Тем более, что сейчас, в начале XXI века, становится все более очевидно: глобализм и патриотизм также не следует анализировать отдельно, единство и устойчивое развитие страны

достигається за счет слияния многообразия культур, представляющих ее нацию.

Литература

1. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 485с.
2. Тойнби А. Постижение истории. – М.: Айрис-пресс, 2002.
3. Бауман З. Текучая современность. – СПб: Питер, 2008.
4. Власова Т.І. Гендерні стереотипи у контексті теорії мультикультуралізму /Т.І. Власова // Полікультурність, діалог і злагода: українські реалії: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / М-во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун-т, Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, Московський держ. ін-т міжнар. відносин (ун-т), Ін-т соціології НАН України, Ін-т соц.-політ. досл. РАН. – Мелітополь, 2008. – С. 12-16.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ БАТЬКІВСЬКОГО ДИЛЕТАНТИЗМУ У ГЛОБАЛІЗОВАНИХ СУСПІЛЬСТВАХ

*Талько Т. М., к.філос.н., доцент, Дніпропетровський національний
університет ім. Олеся Гончара*

Актуалізація проблеми батьківського дилетантизму в глобалізованих суспільствах західного світу, до яких намагається долучитися Україна, обумовлена тим, що сучасні спільноти існують в умовах швидких трансформацій основних соціальних інститутів, серед яких особливе місце належить сім'ї. З розвитком гендерних досліджень сім'я почала розглядатися не лише у традиційній якості «ячейки» суспільства з переважаючою економічною складовою чи осередку репродукції роду, що перш за все забезпечує відтворення певної спільноти, але перш за все як сфера, яка має безліч проблем у зв'язку з необхідністю формування людини для суспільств паритетної демократії. Виховання людини майбутнього неможливе без виникнення у сучасних спільнотах феномену відповідального батьківства. Розгляд сутності феномену відповідального батьківства неможливий без розуміння його протилежності – батьківського дилетантизму як складової процесу наукового осягнення сутності проблеми. Дослідження проблеми відповідального батьківства вже має суттєві надбання у плані з'ясування соціальної ролі, статусу, стереотипних уявлень про феномен батьківства, які склалися і функціонували на різних історичних етапах формування людських спільнот. Наукові розвідки у сфері психології, етнопсихології, антропології, культурології – це підґрунтя для формування сучасних уявлень про природу та сутність досліджуваного феномену. Є безліч спроб проникнення у внутрішній світ жінки-матері з боку науковців, теологів і релігійних проповідників [Див.

напр.: 1,4]. Скажімо, дитяча психологія і гендерна психологія вказують на значущість цього явища як фактору, що визначальним чином впливає на формування особистості дитини та її статевої самоідентифікації. У культурологічному аспекті досить активно досліджується вплив батька на особливості соціалізації майбутніх чоловіків у сучасних суспільствах, акцентовано також увагу на важливості досвіду проживання дитинства і особистої історії майбутніх чоловіка і дружини на становлення їх у якості батьків. Гендерні дослідження акцентували увагу на соціокультурній детермінації батьківства, яка обумовлює відмінності у реалізації батьківської ролі жінками і чоловіками. Слід зауважити, що феномену материнства у різних його аспектах традиційно приділялося більше уваги, ніж осмисленню ролі і специфіки чоловічого батьківства. Вже в образній мові міфології поставала міфологічна постать Вселенської Матері, яка годує й захищає. Дж. Кемпбел зауважував очевидність виникнення цього уявлення, проводячи паралелі між ставленням малої дитини до своєї матері й відношенням дорослої людини до оточуючого світу і цілком слушно зазначав, що «в багатьох релігійних традиціях існує й досі певне свідомо контрольоване педагогічне використання цього архетипічного образу для очищення, врівноваження й ініціації духу в природу видимого світу» [2, с. 108]. Дослідник мономіфу, говорячи про образ матері, що зберігається у пам'яті, зауважував його аберацію із дитячими спогадами, акцентуючи увагу на чотирьох аспектах «злої» матері: (1) відсутня, недосяжна мати, проти якої спрямовуються агресивні фантазії й від якої бояться контр-агресії; (2) мати, що сповиває, забороняє, карає; (3) мати, яка не відпускає від себе дитя, що підростає й намагається відірватися від неї; і нарешті (4) жадана, але заборонена мати (Едипів комплекс), чия присутність є повабою небезпечного жадання (комплекс кастрації). То вона криється в основі таких недосяжно-великих постатей богинь, однією з яких є цнотлива й жахлива Діана, що абсолютним знищенням юного мисливця Актеона засвідчила, який заряд страху міститься в таких символах заблокованого бажання душі й тіла» [2, с. 105]. Все вищезазначене не спростовує того факту, що в науковій літературі недостатньо приділяється увага компетентності і «професіоналізму» як складовим феномену батьківства. Свого часу, прогнозуючи майбутнє, Алвін Тофлер писав, що стикаючись зі швидкими соціальними змінами і з вражаючим підтекстом наукової революції, суперіндустріальна людина, можливо, повинна буде експериментувати з новими формами сім'ї, а чоловіки і жінки, які сьогодні розриваються між кар'єрою і дітьми, у майбутньому можуть позбавитися від цієї проблеми, відклавши завдання виховання дітей до виходу на пенсію. Звичайно, така пропозиція здається сучасним людям дивною, але, на думку А. Тофлера, народження дитини у будь-якому віці не так радикально порушує біологічні основи, як нав'язане традицією народження дітей у ранньому віці. Отже, чому не почекати і не купити ембріонів після того, як зроблено кар'єру? Бездітність скоріше за все стане розповсюдженим явищем серед молодих і середньовікових пар,

прогнозував американський футуролог, а шістдесятилітні, що виховують немовлят, стануть звичним явищем, отже, постпенсійні сім'ї з часом можуть стати визнаним соціальним інститутом [5, с. 190-191]. Цей вражаючий прогноз насправді висвітлює дуже болючу для сучасних глобалізованих суспільств проблему, коли виховання дітей та й батьківство загалом стало вторинною цінністю у зв'язку з перевагою суспільного над особистим, а, отже, перевагами кар'єрного росту, який дозволяє біль-менш пристойно жити, утримуючи сім'ю з дітьми. Зокрема потреба у «професіоналізації батьківства» підтверджується дослідженнями українських соціологів. За статистикою у сучасній Україні 60% шлюбів розпадається і діти виховуються у неповних сім'ях, зазвичай матерями. Як твердять вітчизняні фамілісти, опитування українських школярів, яким було поставлене питання, до кого вони будуть звертатися за порадою, коли виникне особиста проблема, дало невтішні результати, бо лише 12 % дітей відповіли, що вони будуть шукати поради у батька, 27 – у матері, а решта (61%) – у друзів. Дослідники зробили слушні висновки, що авторитет батьків у нашому суспільстві низький, а, отже слід сформувати систему, яка забезпечить суспільство відповідальними і авторитетними для своїх дітей батьками. Ініціатива, безумовно, корисна, але яким же чином доктор філософії, професор А. Буковинський, ініціатор вищенаведеного дослідження, пропонує вирішувати цю складну проблему? За допомогою запровадження до шкільної програми дисципліни, яка буде спрямована на виховання відповідального батьківства, просвітництва молоді із заохоченням до співпраці із науковцями, які займаються відповідною проблематикою, залученням до освітніх закладів носіїв традиційної для нашого народу релігійності. Відповідно, за межу норми виносяться нетрадиційні форми між статевих відносин. Одразу ж перед нами виникає проект традиційної патріархальної сім'ї з провідною роллю чоловіка-годувальника і образом жінки-берегині. Безумовно, наявність чоловічого піклування, навіть за умов формування моделі модернової егалітарної сім'ї, позитивно відображається на її психологічному кліматі і розвитку дітей, але і в неповній сім'ї, тобто зазвичай сім'ї, що складається з матері та її дитини чи дітей, може вирости прекрасна людина. Проблема, очевидно, полягає не в тому, щоб повернутися до усталених традиційних форм шлюбу та сім'ї, з жорстко розподіленими чоловічими і жіночими функціями і обов'язками, а в тому, що постіндустріальне суспільство в жодній сфері, крім сфери батьківства, не допускає непрофесіоналізму і дилетантизму, цілеспрямовано формуючи необхідні професійні знання і навички. Виникає питання, чи тільки засадничі демократичні принципи, відповідно до яких не можна порушувати межі приватності і свободи кожної окремої особистості, заважають цілеспрямовано готувати майбутніх батьків до відповідального виконання їхньої ролі, чи, можливо, перш ніж формувати особистість майбутнього, слід визначитися з пріоритетами суспільного розвитку загалом і відповідного їм типу особистості? Якщо глобалізованим суспільствам потрібна людина, здатна

до адекватної і широкої комунікативної діяльності, то чи здатна з таким завданням впоратися сім'я? Серед багатьох проектів майбутнього чи є проекти модернізації сім'ї виваженими? І головне, яке основне завдання повинні ставити перед собою майбутні свідомі батьки? Часто чуємо, що сенс батьківства у тому, щоб виховати дитину щасливою людиною. Але виникає безліч «але». Чи може нещаслива людина, занурена у негаразди постійного кризового існування суспільства, у якому вона живе, виховати щасливу особистість, чи це щастя слід шукати у суспільній, виробничій, духовній, політичній тощо сферах, чи у міжособистісній комунікації? Певну відповідь ми отримали у березні 2016 р. завдяки Доповіді ООН щодо всесвітнього рейтингу щастя. Серед 157 країн, місця яких було визначено у вказаному вище рейтинзі, Україна зайняла 123 місце. Крім того, як зазначають ЗМІ, Україна потрапила в десятку країн, де рівень щастя знижувався за останні роки швидше, ніж в інших країнах.

Ми прекрасно усвідомлюємо, що щаслива людина – це самореалізована особистість. Перш за все, самореалізація має на меті досягнення високого рівня духовного розвитку. Але багато батьків, які належать до ортодоксальних релігійних систем, навряд чи здатні погодитись, наприклад, на проект особистісного духовного розвитку, який пропонують ньюейджівські чи неорелігійні духовні практики. З позицій системи традиційної самоідентифікації такі батьки чинять відповідально, застерігаючи своїх дітей від невиважених експериментів у сфері духу. Але, по-перше, хто ж їх сьогодні слухає, і, по-друге, жорстко усталена традиційна нормативність звужує сферу особистісної свободи, а «лише за свободи людина стає людиною», зауважує український дослідник Н. Хамітов, підкреслюючи проте, що «... у свободі вона знов і знов зіштовхується із свавіллям, що руйнує людське» [3, с. 224]. До речі, науковець ставить цікаве питання про залежність майбутнього свободи від гендерних вимірів людського буття. Окреслюючи на гендерній основі майбутні проекти свободи, Н. Хамітов цілком слушно визначає важливі методологічні орієнтири осягнення свободи. Він пише: «... свобода є базовим екзистенціалом людини... І жах, і самотність, і відчай, і надія, і віра, й любов стають можливими лише за умови, що людина є вільною. ...свобода породжує можливість трансцендування у людському бутті й водночас породжується трансцендуванням. Лише вільна людина може вийти за межі наявного, повсякденності-повторення, набуваючи власне людської повноти життя. Лише трансцендування створює справжню свободу. Маємо свободу як передумову-трансцендування й свободу як трансцендування. Певною мірою ці вияви свободи можуть корелювати зі свободою «від» та свободою «для» ... майбутнє свободи як екзистенціалу значною мірою пов'язане з його гендерними вимірами» [3, с. 225]. Дослідник зазначає, що «нині маємо *патріархальний та феміністичний проекти свободи*» [3, с.233], відмінність яких полягає в тому, «що в межах патріархального проекту свобода ототожнюється *передусім з владою та можливістю домінування*. Не дивно тому, що відмітною рисою

патріархального проекту свободи є «прогресизм» - налаштованість на поступ і підкорення природи будь-якою ціною. Прогресизм є домінуючою цінністю в сучасному суспільстві. «Прогресисти» говорять про «історичну приреченість» жіночо-матріархальної тенденції розвитку людського суспільства, але довіри їх твердження не викликає. В той же час, варіація на тему жіночо-матріархальної моделі розвитку, чим є сучасний феміністичний проект, на думку вченого, є лише відносно співмірним з матріархальним проектом. «... на жаль, загалом у межах феміністичного проекту свобода також сприймається як влада й домінування», - підкреслює науковець [3, с. 236]. Дослідник говорить про необхідність формування гуманістичного проекту свободи, заснованого на свободі творчої толерантності. Н. Хамітов зауважує, що такий проект свободи у його гендерних вимірах називають «*андрогінним проектом свободи*» [3, с. 237].

Вже згадуваний вище А. Тоффлер прогнозував, що у майбутньому невелике число сімей буде виховувати дітей і це будуть не лише їхні діти. Чому не ввести систему, запитував футуролог, при якій «професійні батьки» візьмуть на себе функцію виховання дітей за інших? Виховання дітей футурологом порівнюється з професіоналізмом нейрохірурга чи службовця, які повинні повсякчас підтверджувати свою високу компетентність, в той час як батьківство, яке не є універсальним мистецтвом, дозволяється фактично будь-кому. Майже не зважаючи на інтелектуальну і моральну характеристики батьків їм дозволяють виховувати юні людські істоти. Батьківство, не зважаючи на його значимість, залишається найширшою дилетантською сферою, - зауважує дослідник і прогнозує, що разом із розпадом сучасної системи порядку, разом з ростом кількості юних злочинців і сотень і тисяч хлопчаків, які збігають з дому, а студенти «неистовствуют в университетах», суспільство буде вимагати припинення існування батьківського дилетантизму [5, с. 191-192].

Звичайно, ми розглядаємо багато в чому утопічний проект, який подекуди навіть викликає обурення. Наприклад, Тоффлер вважав, що завдяки професійним батькам вдасться вирішити проблеми молоді, тому що це відповідає орієнтації суспільства на вузьку спеціалізацію і задовольняє приховані бажання багатьох батьків. Футуролог підкреслював, що відмова більшості батьків від обов'язків вихователів не повинна сприйматися як відсутність відповідальності і любові по відношенню до своїх дітей. Наявність і надлишок дипломованих професійних батьків дозволило б багатьом знервованим, заклопотаним біологічним батькам радо передати їм своїх дітей і розглядати це як прояв любові, а не навпаки, - наполягав А. Тоффлер [5, с. 192]. Можливо, поява сучасних студій для креативного розвитку дитини починаючи з раннього віку є певним камінцем у формування фундаменту майбутньої цілісної системи відповідального батьківства і вирішення проблеми батьківського дилетантизму. У висновках зазначу, що проблема батьківського

дилетантизму є складовою більш широкого кола проблем сім'ї в глобалізованих суспільствах. Її вирішення розглядається в контексті формування феномену відповідального батьківства як невід'ємної складової сучасних спільнот. Практика батьківства детермінована суспільними процесами, відтак вирішення поставленої проблеми суттєво залежить від гендерної моделі, яка превалює у суспільстві і від усталеної моделі свободи, яка є підґрунтям світоглядно-ціннісних орієнтацій людини у посткласичних спільнотах.

Література

1. Канатуш В. Я. Библейские женщины. Проникновение во внутреннюю жизнь библейских женщин Ветхого и Нового Заветов, являющихся прообразом Церкви. / В. Я. Канатуш. – Санкт-Петербург: «Библия для всех» ХБМ «Еммануил», 1997. – 304 с.
2. Кемпбел Джозеф. Герой із тисячею облич / Джозеф Кемпбел. – К., Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 392 с.
3. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи / В.Г. Табачковський, М. О. Булатов, Т.В. Лютий, Г.І. Шалашенко, Є.І. Андрос, А.М. Дондік, Г.П. Ковадло, Н.В. Хамітов, О.А. Ярош, В.П. Загороднюк. – К.: Наук. думка, 2005. – 272 с.
4. Тально Т. М. Фемінне в інтерпретаціях українського релігійного нью ейджу / Т. М. Тально // Українознавчий альманах. – Вип.16. - Київ-Мелітополь, 2014. – С.192-196.
5. Тоффлер А. Футурошок / Алвин Тоффлер. – СПб.:Лань, 1997.– 464 с.

НАПРЯМ II. ГЕНДЕРНІ ВИМІРИ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД РІВНЯ ДОВІРИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Глебова Наталя, к. соц. н., доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація. В роботі аналізується феномен довіри в контексті потреби стратегічної поведінки. Обґрунтовується рівень довіри політикам різної статі залежно від статі самого респондента.

Ключові слова: суспільна довіра, рівень довіри, гендерні стереотипи.

Докорінні соціально-економічні трансформації в Україні, що вимагають установа принципів нових суспільних взаємин указують на соціальну значущість позитивного співвідношення суспільної довіри та недовіри як на персональному рівні, так і на рівні соціальних страт. Скажімо, цілком очевидно, що за таким суспільним чинником, як недовіра до влади, може слідувати й загальнонаціональна криза, і зміна типу влади, і розпад суспільства, як вираз крайнього ступеня недовіри при бездіяльності суб'єктів влади.

Спираючись на досвід найбільш розвиненіших світових суспільних систем і враховуючи специфіку нинішніх українських реалій, коли важливо звести до мінімуму втрати суб'єктного потенціалу кожної конкретної людини і всіляко сприяти його відновленню, слід визнати, що тим актуальнішою постає проблема комплексного дослідження феномену довіри і чинників, що обумовлюють її наявність чи відсутність.

Наукове осмислення категорії довіри та різних її соціальних аспектів розкривається в працях таких дослідників як М. Бубер, М. Вебер, Е. Гідденс, Е. Дюркгейм, С. Касталдо, Н. Луман, К. Ньютон, Т. Парсонс, Б. Ротштейн, А. Селігмена, Ф. Тенніса, Ф. Фукуяма, Дж. Хоманс, П. Штомпка та інші.

У працях з етики, присвячених розробці категорії «довіра», де вона розглядалася як форма специфічного ставлення і взаємодії між людьми, насамперед вказується соціальна сутність її походження. Тому у понятті «довіра» з етичної точки зору традиційно відображаються ті моральні норми, які пов'язані з добровільними взаємними зобов'язаннями як у суспільному, так і особистому житті людей. Під довірчими розуміють взаємини, засновані на моральному кредиті, на добровільних взаємних зобов'язаннях. В цьому контексті Ф. Фукуяма зазначає, що «широко розповсюджена недовіра в суспільстві обкладає всі форми економічної діяльності своєрідним «податком», який суспільства з високою довірою не платять» [3].

Однак як соціальний феномен довіра характеризує й набагато ширший і глибший тип зв'язків і відносин, які складаються між різними партнерами, незалежно від того, із приводу чого ці відносини виникають.

Очевидно також, що усталення соціального порядку у перехідному суспільстві, потребує урахуванням головних соціально-психологічних особливостей процесів його відтворення, модернізації, самоорганізації та легітимації. Саме тому, на думку А. Селігмен, «феномен довіри створює умови для ефективного функціонування соціально-економічних систем і є атрибутом виключно сучасних суспільств». Хоча «довіра постає у різноманітних відносинах, а не є виключно станом внутрішнього світу суб'єкту, дечим особистим, якістю, властивою індивіду», розглядаючи довіру в контексті упевненості в системі рольових очікувань, вчений зазначає, що ця упевненість «можлива лише за умови довіри на особистісному рівні, і носієм певних чеснот в якості центрального фокусу уявлень про довіру є все ж таки індивідуальність» [2, с. 31].

Таким чином, можна констатувати, що в різних напрямках гуманітарного знання мова, як правило, ведеться про три самостійні галузі, де довіра найчастіше називалася як умова існування людини: це довіра до суспільства, довіра до іншої людини або людей взагалі й довіру до себе. Крім такого підходу до вивчення довіри, існує традиційний її розгляд, як складової інших видів відносин і як самостійного виду спілкування. Ряд авторів розглядає довіру і недовіру як особливість соціально-психологічної взаємодії людей в процесі спілкування, де довіра – одна з форм моральних потреб людей, що розвивалося в нерозривному зв'язку зі своєю протилежністю – недовірою як результат тривалої взаємодії, коли на основі спільних інтересів і прагнень виникає соціально-психологічна взаємність. Згідно цієї точки зору, спільність інтересів, з одного боку, є передумовою і умовою ефективного спілкування, а з іншого – його результатом, при чому соціально-психологічна опозиція «ми» і «вони» проникає вглиб індивідуальної психіки людини і перетворюється на її сутність.

Поняттям гендер визначають психосоціальні характеристики та соціокультурні ролі чоловіка і жінки як особистостей, цілісну психічну репрезентацію статі, сповнену неповторним, динамічним глибинним, когнітивним та поведінковим поняттям жіночого та чоловічого, що здобута індивідом у результаті набуття індивідуального досвіду.

В дослідженні Інституту соціології НАН України та Центру соціальних експертиз «Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві» ми може ілюстративно відзначити поведінкову стратегію залежно від статі. Аналіз відповідей громадян стосовно рівня довіри політикам різної статі залежно від статі самого респондента виявив такі тенденції. Загальний рівень довіри або недовіри чоловіків і жінок практично однаковий. Для 27% опитаних жінок і чоловіків стать політика не впливає на рівень довіри до нього. Майже чверть жінок (23%) та чоловіків (25%) взагалі не довіряють політикам незалежно від їхньої статі.

Майже кожен шостий чоловік та кожна шоста жінка не визначилися з відповіддю на це запитання. Кожен четвертий чоловік більше довіряє

політикам-чоловікам, кожна шоста жінка – політикам-жінкам. Рівень довіри до політиків-чоловіків вищий серед чоловіків (25%), ніж серед жінок (16%). І, відповідно, жінки-політики користуються більшою довірою серед представниць своєї статі (18%), ніж серед чоловіків (9%). Не виключено, що ці респонденти демонструють певну гендерну солідарність, а відтак – і певні гендерні стереотипи [1, с. 51–52].

Отже, можемо зазначити, що для третини населення байдуже, якої статі є політичний лідер, визначальними для них радше є інші якості політичного діяча. Постає запитання: які саме ці якості? Отриманий рейтинг чеснот політика виглядає доволі прогнозованим. Чесність – головна риса політиків, яку воліє знаходити в них переважна більшість людей (78%). Тобто якщо людина чесна їй можна довіритися.

Дані положення дозволяють побудувати типологію можливих стратегій поведінки в залежності від пропорції або рівня довіри до світу і до себе: рівні пропорції довіри до себе і до світу лежать в основі вже сформованих відомих форм поведінки і забезпечують відносну стійкість як особистості, так і діяльності; переважання довіри до світу є основою адаптивних форм поведінки, що дозволяють людині пристосовуватися до світу; переважання довіри до себе – основа неадаптивних форм активності, пов'язаних як з ризиком, так і з перетворюючою діяльністю. Переважання довіри до себе в порівнянні з довірою до світу передбачає самостійний характер діяльності, який, до речі, може бути як конструктивним, так і деструктивним, і, нарешті, відсутність або втрата довіри до світу завжди сполучені з втратою довіри до себе.

Проведений теоретичний аналіз і побудовані психологічні моделі довірчої взаємодії між людьми дозволили сформулювати деякі гіпотези, що заслуговують бути задіяними в подальших розробках теми:

- довіра до іншого є базовою умовою людського спілкування, саме вона переводить акт безособової комунікації в акт в ціннісно значиме спілкування;

- довіра до іншого виконує функцію зв'язку між людьми. Онтологічно довіра існує в суб'єктивному світі особистості, проте виникає і функціонує в «навколо-індивідуальному просторі, куди «виноситься» в момент взаємодії людей і де динамічно змінюється під впливом цієї взаємодії;

- відчуючи певну міру довіри до іншого, людина орієнтована на взаємність свого ставлення, яке насправді не завжди буває взаємним (конгруентним). Людина може усвідомлювати, а може і не усвідомлювати неконгруентність цих відносин;

- в основі довіри до іншого лежить співвідношення ціннісного ставлення до цього іншому і до себе, яке може порушуватись в силу як об'єктивних, соціально-психологічних, так і суб'єктивних особистісних причин;

- основними умовами виникнення довіри в соціально-психологічній взаємодії є актуальна значимість іншого і його апріорна безпека

(надійність), а також актуальна значимість власних суб'єктивних переживань і апріорна безпека своїх майбутніх дій, пов'язаних з процесом взаємодії з цим конкретним іншим;

- основними формально-динамічними характеристиками довіри до іншого як щодо самостійного соціально-психологічного феномена є міра, вибірковість і парціальність, які виявляються в тому, що доросла людина, як правило, усвідомлює, кому, де і наскільки можна довірити.

Література

1. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. Дослідження здійснене Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України. Програма розвитку ООН в Україні / Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України. – Видавництво ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2007. – 144 с.
2. Селигмен А. Проблема доверия / Адам Селигмен. – М., Изд-во: Идея – Пресс, 2002г., – 256 с.
3. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Френсис Фукуяма. – М., ООО «Издательство АСТ 2004. – 578 с.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИЙ ВЕКТОРИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Кривчик Г.Г., д.іст.н., проф., Дніпропетровський національний
університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

За радянських часів Україна, хоча й вважалася членом ООН та деяких інших міжнародних організацій, але фактично не була суб'єктом зовнішньої політики. Вона діяла в руслі політики союзної держави. Після проголошення державної незалежності українському керівництву довелося докласти чималих дипломатичних зусиль для свого міжнародного визнання. До початку 2000-х рр. Україна була визнана більш як 150 державами світу, із 140 з них Україна підтримувала дипломатичні відносини.

Основні завдання напрями зовнішньої політики України відображені в таблиці:

УРСР (СРСР)	Україна
Україна не була суб'єктом міжнародної політики. Суб'єкт – СРСР.	Україна – суб'єкт міжнародних відносин Задачі: 1. Участь у світових міжнародних організаціях (ООН, СОТ та ін.). 2. Європейська інтеграція (вступ в ЄС, Раду Європи та ін.). 3. Євроатлантична інтеграція (вступ у НАТО, ОБСЄ та ін.).

	4.Збереження добросусідських стосунків та взаємовідносин з іншими країнами. 5.Розвиток взаємовигідних економічних, торговельних, культурних стосунків з усіма країнами світу.
--	---

Таблиця. Порівняння зовнішньої політики УРСР і незалежної України.

Започатковувавши власну зовнішню політику, Українська держава висунула завдання підвищити свою роль в міжнародній політиці, активізувати діяльність у всіх міжнародних організаціях, передусім в ООН, розширити взаємовигідне економічне, торговельне й культурне співробітництво з усіма країнами світу, зберегти дружні стосунки з країнами СНД. Однак при цьому довелося обирати з трьох можливих варіантів: 1) інтеграція в європейські структури (євроінтеграція); 2) збереження інтеграційних зв'язків з Російською Федерацією та іншими республіками СНД; 3) балансування між «Сходом» і «Заходом», т.зв. багатовекторна політика.

З трьох варіантів Україна обрала перший. Головним пріоритетом зовнішньої політики України визначена інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір та євроатлантичний простір безпеки. Адже: 1). Після розпаду СРСР та світової соціалістичної системи країнам Заходу належала провідна роль у міжнародній системі, зокрема у всесвітньому економічному комплексі та міжнародних інституційних механізмах управління глобальними та регіональними процесами; 2). Країни Заходу мають досить високі життєві стандарти, розвинені демократичні інститути і традиції, відносно стабільні політичні режими. 3). Вступ до НАТО розглядається як гарантія безпеки України; 4). Європейський Союз, що утворився в 1992 р., відкриває перед Україною перспективи кращого використання переваг міжнародного поділу праці, економічного і соціального прогресу. Тож європейський та євроатлантичний вибір, який зробила політична еліта України, розглядався як важливий фактор політичної стабільності, економічного розвитку, відновлення європейської сутності України.

У таких документах, як Постанова Верховної Ради України «Основні напрями зовнішньої політики України» (1993 р.), Указ Президента України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного і соціального розвитку України на 2002-2011 рр.» (2002 р.), Закон України «Про основи національної безпеки України» (2003 р.) «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.) та ін. у якості основної мети України визначався вступ у європейські та євроатлантичні структури при збереженні добросусідських відносин з усіма сусідами. Залишаючись членом СНД, Україна виявила прагнула стати членом низки європейських організацій, передусім ЄС і НАТО.

Про бажання приєднатися до ЄС керівництво нашої країни заявило вже майже відразу після проголошення державної незалежності. Так, у 1994 р. між Україною і ЄС була підписана Угода про партнерство і співробітництво, відповідно до якої в Україні створені спеціальні урядові інституції, що опікуються євроінтеграційними процесами, розширюються економічні, політичні й культурні зв'язки між країнами.

За період 1995-2002 рр. обсяг взаємної торгівлі між Україною і країнами ЄС зріс у 2,2 рази, у тому числі експорт – у 2,4 рази, імпорт – у 2,1 рази. Україна отримала кредити від Європейського банку реконструкції та розвитку, істотно зросли надходження прямих іноземних інвестицій з Великої Британії, Нідерландів, ФРН інших європейських країн.

Україна неодноразово робила заяви про наміри стати членом НАТО. У 1997 р. Україна і НАТО підписали спільний документ «Хартія про особливе партнерство», де записано: «Україна виходить з того, що кінцевою метою її євроінтеграційної політики є вступ до НАТО як загальноєвропейської структури безпеки». Заявляючи про своє прагнення вступити в НАТО, українське керівництво виходило з того, що членство в цій організації: 1) стане гарантією її суверенітету, забезпечить гарантований захист і безпеку країни; 2) дозволить отримати доступ до системи прийняття рішень, що впливають на широкий спектр питань європейських процесів; 3) сприятиме більш повній реалізації діючого науково-технічного потенціалу; 4) забезпечить сучасне облаштування кордонів; 5) забезпечить позитивні структурні зміни в українському суспільстві, зокрема зміцнення демократії; 6) підвищить міжнародний імідж України; 7) прискорить процес прийняття в Європейський Союз; 8) допоможе вдосконаленню Збройних Сил, підвищить престиж військової служби і рівень життя військовослужбовців та їх родин.

Наміри України бути членом НАТО підкріплювалися реальними діями і кроками. У 1994 р. Україна приєдналася до Програми «Партнерство заради миру», яка була створена НАТО, для військової співпраці з державами та колишніми республіками СРСР, Центральної Азії, які не були членами Альянсу. На виконання зазначеної програми українські війська були залучені до кількох десятків спільних з країнами-членами та партнерами НАТО військових навчань як на території України, так і за кордоном. Разом з військовими з країн-членів НАТО українські миротворці брали участь у операціях у Боснії і Герцеговині, Іраку, Кувейті, Афганістані. Україна надавала свій повітряний простір для воєнних операцій у Іраку та Афганістані. Для перевезення військових США до цих країн застосовувалися потужні літаки АН-124. Військові кораблі НАТО здійснювали візити до Севастополя. Отже, Україна постійно демонструвала свою прихильність до Альянсу і готовність стати його повноправним членом.

Керівництво НАТО, зі свого боку, неодноразово запевняло українську сторону в тому, що Україна обов'язково стане членом альянсу. Для цього лише потрібно виконати певні вимоги. Зокрема, подолати

корупцію в державі; підвищити рівень життя населення; дотримуватися демократичних прав і свобод тощо.

Однак, як виявилось, більшість із зазначених завдань стали складними для української влади. Передусім не вдалося переконати в доцільності членства нашої країни в НАТО більшість українських громадян, у яких зберіглася ще з радянських часів недовіра до НАТО як «агресивного блоку імперіалістичних держав».

У 1992 р. Україна стала членом Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Було започатковано участь нашої держави у міжнародній миротворчій діяльності ОБСЄ. Представники України працювали в місіях ОБСЄ в Грузії, Хорватії, Боснії і Герцеговині та в групі помічників Повноважного представника Діючого Голови в Нагірному Карабасі. Україна послідовно виступає за активізацію участі ОБСЄ у врегулюванні «заморожених» конфліктів, зокрема в Придністров'ї, Південній Осетії, Нагорному Карабаху, локалізації міжетнічних конфліктів у Киргизстані.

Спільно з українською стороною названа міжнародна інституція взяла участь у реалізації таких актуальних для нашої країни проектів, як: знищення ракетного палива «меланж», допомога у соціальній адаптації колишніх військовослужбовців, зміцнення потенціалу державних органів і громадянських організацій у сфері боротьби з торгівлею людьми, допомога особам, постраждалим від торгівлі людьми, протидія насильству в сім'ї, захист прав людини в місцях обмеження/позбавлення волі, запобігання та боротьба з корупцією, розвиток громадянського суспільства, покращення роботи органів місцевого самоврядування України тощо.

У 1995 р. Україна приєдналась до Ради Європи. При вступі до цієї організації вона зобов'язалась дотримуватись своїх загальних обов'язків згідно зі Статутом Ради Європи, а саме плюралістичної демократії, верховенства права та захисту прав людини і основних свобод усіх осіб під її юрисдикцією. Тоді Україна також погодилась виконати, у визначені терміни, ряд спеціальних зобов'язань.

Відтоді Україна підписала чимало міжнародних документів, серед яких: Європейської конвенції з прав людини, Європейської конвенції про запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність погодженню чи покаранню, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Європейської конвенції про передачу засуджених осіб Європейська конвенція про видачу правопорушників, Європейська конвенція з кримінальних справ, Конвенція про відмивання, пошук, арешт, та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Україна також приєдналась до Європейської хартії місцевого самоврядування. У вересні 2005 р. було завершено процедуру ратифікації Європейської хартії регіональних мов або мов меншин.

У своїй законотворчій діяльності Україна постійно дослухається до рекомендацій Венеціанської комісії («За демократію через право»), що є одним з підрозділів Ради Європи. Стан виконання Україною узятих при

вступі до Ради Європи зобов'язань постійно контролюється Моніторинговим комітетом Парламентською асамблеєю Ради Європи. Відмічаючи позитивні зсуви у розбудові демократичного суспільства, Моніторинговий комітет РЄ тим не менш неодноразово вказував українській владі на деякі невирішені проблеми. Зокрема, на наявність корупції в органах влади, на погані умови ведення малого й середнього бізнесу, на незавершеність процесу конституційних реформ з метою встановлення чіткого поділу повноважень між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади.

Важливими складовими співпраці України з ОБСЄ та Радою Європи стало міжнародне спостереження за перебігом виборів у нашій країні. Україна регулярно запрошувала спостерігачів від ОБСЄ та Ради Європи на парламентські, президентські, регіональні вибори. Місії спостереження робили загалом позитивні висновки щодо виборчого процесу в Україні і вносили рекомендації щодо його подальшого вдосконалення.

Водночас, попри свій європейський вибір, українському керівництву на практиці керівництву країни протягом тривалого часу довелося постійно балансувати між «Заходом і Сходом», тобто між ЄС і США, з одного боку, Російською Федерацією і Митним Союзом, з іншого. У самій країні влада постійно шукала компроміс між вимогами різних політичних сил і прихильниками різних напрямків зовнішньої політики – західного й східного. Найбільш успішно такої багатовекторності вдавалося дотримуватися президенту Л. Кучмі. Менш вдалим виявився В. Янукович. Його спроба «узяти паузу» в євроінтеграції й призупинити підписання договору з ЄС про асоційоване членство України в ЄС в листопаді 2013 р. стала приводом для Революції гідності й повалення В. Януковича. Політичні сили, що одержали перемогу, головним стрижнем зовнішньої політики України проголосили вступ України в Європейський Союз і НАТО. Першим успіхом нової влади стало підписання Угоди про асоціацію з ЄС: в березні 2014 р. – політичної частини, а в червні – економічної. На часі запровадження безвізового режиму з країнами ЄС і подальше розширення всебічного співробітництва з США та розвинутими європейськими державами.

МАТЕРИНСТВО В УКРАИНЕ: ГЕНДЕРНЫЙ КУЛЬТУРНЫЙ КЛИМАТ

Макешина Ю.В., к.филос. н., Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Рассматривая происходящие процессы в Украине в сторону европейской интеграции нужно учитывать, что сама европейская интеграция подготавливалась всем предшествующим развитием Европы, однако осмысление ее возможности и желательности вплоть до самого последнего времени шло в рамках традиционной политической теории.

Известный лозунг «личное есть политическое» является принципиальным постулатом феминистской критики, подразумевающей, что все, происходящее в личной жизни, особенно в отношениях между мужчиной и женщиной, не свободно от динамики власти, которая, как принято считать, является отличительной чертой политического. Исследователи гендера доказали, что домашнее разделение труда и особенно преобладание женщин в процессе воспитания детей социально сконструированы и поэтому являются выражением политического интереса (Э. Джаггар, Дж. Скотт, К. Пейтман [6], Дж. Эйнштейн и др.).

Ученые с уверенностью продемонстрировали в своих работах тот факт, что женщины, составляющие половину населения мира, значительно менее включены в формальные политические институты, публичную сферу в целом, поскольку заняты домашним хозяйством и детьми (С.М. Оукин [5], С. Дж. Кэролл, Л.М. Зерилли, Н.А Шведова, А.А. Темкина, А.В. Андриянкова, В. Фесенко и др.).

По мнению многих исследователей, современные трансформации институтов семьи и родительства вписаны в глобальный контекст процесса модернизации [4, с. 75]. Официальный государственный дискурс говорит о том, что материнство как основной институционально признанный механизм функционирования семьи занимает в «повестке дня» современной украинской политики одно из важных мест. Однако сама постановка вопроса свидетельствует об определенном устойчивом напряжении, существующем между основными субъектами этой проблемы: властью и женщиной-матерью.

В то же время следует констатировать: матерналистские гендерные стратегии имеют различные импликации в Украине и западноевропейских странах; уменьшение правительственных матерналистских программ возложило на дополнительное бремя на женщин Украины, которым пришлось взять на себя неоплачиваемое социальное обеспечение и заботы о семье – функции, которые прежде считались государственными. Также необходимо заметить: несмотря на определенное внимание исследователей к месту и роли мужчины в домашней, частной сфере, семья и те виды деятельности, которые с ней связаны, по-прежнему являются «женскими сферами» с внушительным диспропорциональным разрывом.

Сегодня, как и прежде, женщины продолжают оказывать сопротивление патриархатному доминированию мужчин, утверждая свое право на «власть» в семье в качестве матери. В то же самое время феминизм продолжает требовать для женщин полное гражданство, независимо от семейных отношений. Как и «матерналистки» раннего феминистского движения, современные женщины настаивают на своей субъектности в качестве матери, защищая интересы своей семьи. Историк Т. Каплан называет такую матерналистскую власть «женской осознанностью» в отличие от феминистской осознанности [2]. Когда женщины действуют от имени приписанной им гендерной идентичности для улучшения своей жизни и жизни их семей, это не обязательно означает

требование тех привилегий, которые есть у мужчин. Политолог-феминист М. Молиньо использует термин «практический гендерный интерес» для описания «дорожной карты» тех исследователей, которые принимают гендерную иерархию, но пытаются решить специфические проблемы, предъявляя моральные требования материнству.

Тем не менее каким бы ни был «ярлык» успехов женщин-феминисток, требование справедливости к матери можно встретить сегодня везде: и в Перу, и в Лос-Анджелесе, и в поселениях Коста-Рики [1]. Феминизм, в целом, всегда демонстрировал смешанные реакции на матерналистские политики: от эссенциализма (С. Раддик или К. Джиллиган) до полного отказа от культурного подчинения в качестве матери (С. Де Бовуар). Но и защитники, и критики «женской осознанности» материнства должны, как представляется, всегда помнить о том, что подавляющее большинство женщин в мире и сегодня продолжают выполнять семейные функции домохозяйства и материнства, и для очень многих женщин их «социальный авторитет» по-прежнему базируется на идентичности матери. И в Европе, и в Северной Америке, и в Японии женщины продолжают призывать общество адекватно оценивать материнский труд, даже если женщины и получили доступ к образованию, собственности, политическому участию. Требования самых первых феминисток по-прежнему получают отклик во всем мире. Несмотря на политизацию всех форм феминизма, борьба за гендерное равенство по-прежнему акцентирует борьбу за права женщины-матери – и в обществе, и в семье.

Не затрагивая особенности подобных нарративов собственно в Украине, следует сказать, что семейная политика в целом находится на периферии внимания нашего государства. Пронаталистский вариант проводимой семейной политики направлен преимущественно на решение демографических проблем. В рамках такого видения профессиональная занятость матерей, скорее, выступает препятствием к достижению желаемых коэффициентов рождаемости. Консервативная идеология, апеллирующая к традиционным семейным ценностям (нарратив о Берегини, например), фактически ставит знак равенства между нормативной женственностью и материнством, негативно оценивая жизненный сценарий карьерно-ориентированных женщин. Современная украинская семейная политика выстраивается на представлениях о негативном влиянии на уровень рождаемости участия женщин в оплачиваемой занятости. Между тем западные исследования показывают, что «дружественная женщинам» социальная политика, позволяющая им сочетать карьеру и материнство, является необходимым условием высокого уровня рождаемости [3].

На фоне такого кипения в западных обществах, страны постсоветского пространства, в том числе и Украина кажется, находятся в стадии культурного замерзания. Традиционные семейные ценности здесь являются предметом широкого консенсуса, а теория гендера здесь либо

совершенно неизвестна, либо не воспринимается. Так, например, процесс «евроинтеграция» диктует необходимость большего присутствия женщин во всех ветвях власти». Так сегодня в 2016 году в украинском правительстве работает только одна женщина-министр, а также и тот факт, что в парламенте – присутствует только 10% женщин заставляет задуматься о следующем. Как происходит регулирование личности посредством гендера, причем данная разновидность регулирования должна содержать в себе условие культурной постижимости нормы всеми членами общества. В «пре-гендерных» обществах отклоняться от гендерной нормы означает являть неправильный пример, который регулирующая власть (медицинская, психиатрическая или правовая) может незамедлительно использовать для подкрепления своего неустанного регулятивного рвения. Неразрешенным, однако, остается вопрос: возможны ли такие отклонения от нормы, которые не влекут за собой ужесточения регулятивных практик? Могут ли подобные отклонения нарушить сам регулятивный процесс?

Литература

1. Freedman E. No Turning Back / E. Freedman. – New York : Ballantine Books, 2003. – 446 p.
2. Kaplan T. Crazy for Democracy: Women in Grassroots Movements / Temma Kaplan. – New York and London : Routledge, 1997. – 243 p.
3. Wierda-Boer H.. Combination strategies and work family interference among dual-earner couples in Finland, Germany, and the Netherlands / Hilde Wierda-Boer, Jan Gerris // Community, Work and Family. – 2009. – Vol. 12. – № 2. – P. 233 – 249.
4. Вишневский А. Г. Глобальные детерминанты низкой рождаемости / Анатолий Григорьевич Вишневский // Синергетика. Будущее мира и России. – М.: ЛКИ, 2008. – С. 71 – 91.
5. Оукин С. М. Гендер: публичное и приватное / Сьюзен Моллер Оукин // Гендерная реконструкция политических систем. – СПб.: Алетейя, 2004. – 991 с. – С. 920 – 945.
6. Пейтман К. Введение / Кэрролл Пейтман // Феминистская критика и ревизия истории политической философии. – СПб.: Алетейя, 2004. – 400 с. – С. 11 – 29.

ОБРАЗИ ЧОЛОВІКА Й ЖІНКИ У НАЦІОНАЛЬНОМУ РЕКЛАМНОМУ ТЕЛЕПРОСТОРІ

Орлов.А.В., к. філос. наук, доцент, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (м.Мелітополь)

Анотація. *Стаття присвячена аналізу одного з аспектів гендерної стереотипізації публічної сфери суспільства, а саме, гендерним образами, які транслюються засобами телевізійної реклами. Здійснено теоретичний огляд питання, виділено та концептуалізовано основні моделі гендерних стереотипів у рекламі. На основі емпіричного аналізу телевізійної реклами національного медіапростору*

визначено найбільш поширені гендерні образи, контекст їх використання та пов'язані з ними атрибути.

Ключові слова: *гендерний стереотип, гендерна модель реклама, маскуліність, фемінність.*

У сучасному суспільстві реклама бере на себе найважливіші функції соціального гіда. Позиціонуючи індивіда в незліченних ситуаціях, можливих умовах вільного вибору товарів, реклама постачає інформацію про прийнятні в даному суспільстві правила поведінки, моральні норми, способи життя.

Не викликає сумніву і той факт, що реклама в більшості своїй закріплює і підсилює гендерні стереотипи в суспільстві. Гендерні стереотипи – це установки, що виникають над біологічно статевою реальністю, відображають сукупність біологічних ознак, соціальних ролей, особливостей психіки та поведінки, властиві представникам даної статі в межах визначеної культури [3, с. 401-407].

Підвищений інтерес до гендерних проявів у соціальній комунікації не випадковий. Як підкреслює О. Б. Максимова, гендер є однією з характеристик, яка найбільш повно розкриває сутність індивіда в соціумі, а гендерна самоідентифікація, яка зачіпає найглибші пласти особистості, – найважливішим аспектом її формування [2, с. 146].

Гендер знаходиться під постійним впливом як культурних норм, які визначають, що повинні робити чоловіки, а що – жінки, так і соціальної інформації, що навіює людям, наскільки велика різниця між чоловіками і жінками. Гендерні ролі та стереотипи, що існують у суспільстві та відображаються в просторі рекламних символів, служать свого роду соціально встановленими директивами для представників тієї чи іншої статі в сфері зовнішнього вигляду, належних інтересів, навичок, поведінки, самооцінки і самосприйняття [6, с. 124-131].

Дані досліджень репрезентації гендеру в рекламній продукції підтверджує наступна теза: характерними особливостями рекламних повідомлень є прагнення до схематизованого відображення типових рис і ідеалізація зображуваного. Зображена в рекламі жінка постійно перебуває під наглядом, нею милуються, її розглядають. Це образи безлічі зображених в журнальній рекламі красунь, що викликають захват чоловіків і заздрість інших жінок. Жінки звикають розцінювати себе як експонати, виставлені на загальний огляд, отже, вони повинні постійно стежити за собою, так як за ними пильно спостерігають оточуючі. Реклама наполегливо позначає і перебільшує коди жіночності і мужності, втягуючи їх у нескінченну боротьбу за гендерне самовизначення [5, с. 78-81].

Так, у своїх дослідженнях А. і Дударєва І. В. Грошев виділили основні якості жінок і чоловіків у рекламі [1, с. 172-187].

Основними якостями жінок, якими їх наділяє реклама, були названі: господарність – тобто вміння вести домашнє господарство, чистити і прибирати; сексуальність/краса – уміння підкорювати чоловіків і викликати заздрість інших жінок; дбайливість – догляд за чоловіком і

дітьми; дурість – якість жінки, погано розбирається в якій-небудь проблемі, для вирішення якої, як правило, підходить рекламований товар; поступливість – вміння прислухатися до порад чоловіка або, бути може, тієї ж «мудрої подруги», описаної нами вище; примітивність – якість, в деякому роді копіює 4-й пункт, за винятком того, що в цьому разі поряд завжди зображується позитивний антипод; рішучість – жінки, наділені цією якістю, домагаються свого незважаючи ні на що.

Що стосується образів, які приписуються рекламою чоловікам, то виокремлюються наступні: бізнесмен/діловий чоловік – у дорогому костюмі, в дорогій іномарці, в шикарному офісі; спортсмен – чоловік у гарній фізичній формі, в рекламі демонструє силу або просто своє накачане тіло; спокусник/казанова – чоловік приємної зовнішності, неодмінно у суспільстві однієї або кількох красивих жінок; чоловік – може бути як турботливим супутником своєї дружини, так і, навпаки, неохайним об'єктом, створює незручності для тим не менш безжурною дружини; споживач – чоловік, який безпосередньо у рекламі використовує товар, наприклад, бризкає на себе одеколоном. Присутній в більшості роликів за участю чоловіків. п'яниця/любитель випити – мається на увазі чоловік, який споживає у рекламі якийсь алкогольний напій [1, с. 172-187].

Для аналізу простору репрезентації гендерних стереотипів у сучасній рекламі, що транслюється українськими медіа було проведено дослідження матеріалів рекламної відеопродукції, які трансливалися на національних телеканалах, з подальшим застосуванням методу кількісного та якісного (семіотичного) контент-аналізу.

Семіотичний контент-аналіз є адекватнішим в ситуації інтерпретації змісту візуальних знаків соціальної реальності (в нашому випадку – візуальних знаків-образів, що використовуються в комерційній рекламі). На основі семіотичного контент аналізу була здійснена структурна інтерпретація даних, метою якої було розкриття рівнів прихованих громадських і культурних значень і їх розшифрування [6, с. 84].

Узагальнюючи отримані дані, було виявлено, що реклама на національних телеканалах сконцентрована в першу чергу на реклами їжі (31,5%). Другу позицію займає реклама медичних препаратів (20,4%). Третє рейтингове місце посідають реклама алкоголю та гігієнічних засобів (по 16,7%). Також у рекламному просторі можна зустріти і рекламу послуг (9,3%), ще рідше соціальну рекламу (3,7%) та рекламу моди (1,9%).

Щодо гендерної спрямованості, то переважає використання образу жінки, що пов'язано скоріш за все зі стереотипом щодо жінки як основного споживача, оскільки образи жінки формуються в основному навколо ключових позицій побуту (їжа, здоров'я, гігієна).

Доля використання образу чоловіка дорівнює статистичним характеристикам нашого суспільства, і використовується менше. Але, прив'язується достатньо часто до дещо асоціальних аспектів – алкоголь, їжа (у вигляді «багато їсти», або «розважальна їжа» - насіння).

При цьому, можна говорити, що канали «1+1» та «Новий канал» можна вважати жіночими каналами. А канал «ІСТV» – чоловічим.

Щодо образів, які транслюють через рекламу національні телеканали, то аналіз результатів дослідження демонструє, що це по-перше образ чоловіка бізнесмена, із відповідними атрибутами (діловий стиль одягу, відповідна поведінка, технічні аксесуари тощо). Другу позицію займає образа «тато», що передбачає здебільшого спілкування із дитиною, турботу та домашню обстановку.

Третю позицію у рекламному просторі займають образи професіонала, сексуального об'єкта та нейтральний образ. Найменше використовується, незважаючи на деяку специфіку окремих телеканалів образи сильного чоловіка та господаря.

Щодо жіночих образів, які поширюються засобами телевізійної реклами, то на першому місці це образ незалежної бізнесвумен, який займає більше третини рекламного простору і продукує відповідний стиль одягу, поведінки та оточення. Другу позицію займає образ домогосподарки, яка займається побутом та домашніми справами.. На третьому місці розташовано образ матусі, але на відміну від чоловічого образу «тато», цей образ розміщується у просторі повної родини із турботою як і про дитину (або дітей) так і про чоловіка.

Четверту позицію займає образ сексуальної жінки, із відповідною пластикою, одягом та поведінкою. І останню позицію у стереотипних образах жінки займає інтелектуалка.

Слід доповнити, що нажаль, український національний рекламний простір у поширенні гендерних образів не приділяє достатньо уваги образу саме жінки-українки, або чоловіка-українця, з патріотичним або традиційними символічними репрезентаціями. Ці образи (особливо чоловічий) використовуються зазвичай під час рекламування алкогольних виробів, що можливо має негативні впливи на формування уявлень про стандарт чоловіка серед телеглядачів.

Література

1. Грошев И. В. Гендерные образы рекламы // Вопросы психологии. 2000. №6. – С. 172-187.
2. Максимова О.Б. Гендерные стереотипы в рекламе: постановка проблемы и основные концепции. // Вестник РУДН. Серия Социология, 2002, №1. – С. 169 – 173.
3. Петров М.С. Гендерные образы и стереотипы современной российской рекламы // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена., 2010, № 124. – С. 401-407.
4. Рогозина И.В., Пицун М.А. Роль СМИ в формировании гендерных когнитивных эталонов // Филология и человек, 2008, № 2. – С. 124-131.
5. Розанова Т.П., Андреева М.М. Психологическое восприятие гендерных различий в рекламе // Инициативы XXI века, 2009, № 4. – С. 78-81.

6. Штомпка П. Визуальна соціологія. Фотографія як метод дослідження: учеб. /Штомпка П.; пер. с польск. – М.: Логос, 2007. – 168с.

ІНСТИТУТ СІМ'Ї ТА РОЗПОДІЛ ГЕНДЕРНИХ РОЛЕЙ В КІНЦІ 19-ПОЧАТКУ 20 СТОЛІТТЯ

*Остролуцька О., Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В.Лазаряна*

Сім'я завжди була найкращим колективним вихователем, носієм найвищих національних ідеалів. На Україні завжди панував культ родини, домівки, культ глибокої пошани до батьків. Дослідники одностайні в думці, що все помітнішими стають прояви родинної кризи. Актуальним здається звернення до історичного розвитку і устрою традиційної української родини, особливо сьогодні, коли Україна, взявши курс на євроінтеграцію, піддається впливу «нетрадиційної» моди, цим самим посилюючи проблеми інституту сім'ї.

Аналіз молодіжної субкультури українського села, процесу обрання подружньої пари та весільних звичаїв показує, що у дошлюбному спілкуванні очевидною була гендерна асиметрія (зокрема, більш активна й динамічна роль парубків на противагу до пасивно-очікувальної позиції дівчат). Однак при укладенні шлюбу ситуація певною мірою збалансовувалась: і парубки, і дівчата були практично рівними, оскільки у цій справі ініціатива та вирішальне слово було як правило за батьками (які у своєму виборі керувались головно господарсько-майновими міркуваннями).

Як слушно вказує О. Кісь аналіз морально-етичних критеріїв в оцінці поведінки чоловіка та дружини у повсякденних життєвих ситуаціях засвідчує дієвість певних подвійних стандартів, що ґрунтувались на уявленні про жінку як істоту пасивну і таку, що потребує опіки та керівництва з боку чоловіка. Повсюдно в Україні формальним главою селянської сім'ї у цьому регіоні вважали саме чоловіка, що знаходило свій вияв в тому числі його особливих повноваженнях у громадських справах. Крім того, у Карпатах (на Бойківщині та Гуцульщині) дружині належало безумовно слухатись чоловіка і не чинити всупереч його волі. Повсякденний етикет цього регіону засвідчував другорядність жінки у порівнянні з чоловіками, що меншою мірою справджується для Центральних і Східних теренах України.

Дослідниця підкреслює, що у питаннях про подружню невірність та зраду також простежується подвійний стандарт. По-перше, винною у цьому вважали переважно жінку (чи, то спокусницю, чи невірну дружину), яку й належало покарати (переважно фізично). Натомість до позашлюбних зв'язків чоловіка ставились значно поблажливіше. Жінки переважно

поділяли загальне переконання у тому, що сексуальність жінки має перебувати під пильним контролем, щоб стримати її від гріха.

Дослідники наголошують, що сім'я була не тільки і не стільки емоційною спілкою, скільки господарсько-економічною одиницею, що характеризувалась виразним розподілом обов'язків і повноважень за статеві-віковим принципом. Виконання значного об'єму робіт силами обмеженої кількості працівників вимагало від чоловіка та жінки неабияких фізичних зусиль, витривалості, господарських умінь. Саме тому працьовитість, хазяйновитість, здоров'я належали, як уже згадувалось, до головних критеріїв при обранні подружньої пари.

Отже, викладені факти засвідчують, що у нас нема підстав стверджувати існування абсолютної гендерної рівності в українському подружжі 19-початку 20 ст. В усіх проаналізованих площинах (правовій, моральній, економічній) простежуються подвійні стандарти, що визначають жінці другорядне й підлегле місце у сімейній ієрархії. Водночас патріархальність українців специфічна: попри визнання на усіх рівнях формального верховенства чоловічого начала, у реаліях сімейного побуту простежується тенденція до встановлення демократичного, егалітарного стилю взаємин у подружжі.

Українська свідомість утворила ідеал родинного життя, який ґрунтується на взаємній пошані, економічній незалежності жінки, яка приходить в родину з приданим і передає його в спадок по жіночій лінії. Цьому ідеалу сьогодні загрожує процес євроінтеграції, бо нав'язуються чужі практики, що руйнує спадкоємність між поколіннями у сприйнятті традицій.

ГЕНДЕРНА ОСВІТА В ІСТОРИЧНОМУ ВИМІРІ

Паращевіна О.С., к.істор.н., Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. акад. В.А. Лазаряна

В сучасних умовах гостро постає питання гендерної рівності та необхідності її популяризації і вивчення. Сьогодні історичний момент вимагає перебудови всієї системи державного управління на засадах рівноправності чоловіка і жінки та відсутності будь-яких форм гендерної дискримінації. На жаль, в українському суспільстві, через брак знань і елементарної компетентності щодо гендерних питань, розуміння означеного питання носить досить брутальний і звужений характер, що породжує відсутність гендерного паритету в багатьох сферах суспільного життя. Проте пріоритетність цього напрямку закріплено в системі цілей Тисячоліття, сформульованих Генеральною Асамблеєю ООН.

Вперше питання гендерної рівності гостро постало у зв'язку з розвитком капіталізму та залученням жінки до участі у виробництві в кінці XIX – на початку XX століть. Нові умови існування робітничих сімей змусило жінок-матерів йти нарівні з чоловіками заробляти засоби до

існування. Умови та обсяги їхньої праці мало чим відрізнялись від чоловічої, проте оплата була значно заниженою. Крім того, значний перелік галузей виробництва, освіти, науки та культури взагалі був заборонений для жінок. В більшості країн Європи жінки не мали права приймати участь у виборах органів влади. Такий стан речей зумовив світовий феміністичний рух та актуалізував питання гендеру сьогодні. Історія визначення гендерного питання – це історія завоювання жінкою своїх прав. Тож не станемо заперечувати, що актуальність сьогоднішніх гендерних досліджень мають витoki з часів перших наукових досліджень місця жінки в суспільстві.

Ще одним із важливих моментів дослідження гендерних проблем, звичайно є інститут материнства. З плинністю часу ХХ століття роль матері у формуванні молодого покоління визначалась по-різному: від няньки-годувальниці до ділової бізнес леді. Проте ніколи і ні в якому разі з неї не знімалася відповідальність за долю її дитини.

В ХХ ст. в усьому світі посилилась увага до ролі жінки в суспільстві. В книзі М.Мід «Стать і темперамент», виданої в 1935 році в США, говорилося саме про жіночу і чоловічу роль в суспільстві. Спочатку авторка, як і більшість людей того часу вважала, що роль чоловіка полягає в тому, щоб працювати, отримувати платню та годувати сім'ю, забезпечивши останній більш широкий зв'язок з соціумом; жінка, відповідно, має опікуватись сім'єю, «яка і є основною сферою її діяльності». Цей розподіл ролей, зазначала Мід, виник в наслідок природних розбіжностей між чоловіком освітянських та жінкою. Сексуальні ролі в нашому суспільстві виникли скоріше на основі культурних і соціальних розбіжностей, а не з «природного стану речей» або «природної течії» [1].

Сьогодні світ змінився, і разом зі всім світом змінюється і українське суспільство: життя висуває на чергу денну питання гендерної рівності і рівних можливостей чоловіка і жінки з перших кроків соціалізації. Однак дуже часто державна політика має більше декларативний характер, ніж реальні дії з встановлення паритету гендерних позицій. Незнання породжує непорозуміння і небажання щось змінювати, тому можна з упевненістю стверджувати, що попереду значна науково-дослідницька, просвітницька і роз'яснювальна робота з боку органів освіти.

Література

Тишков В.А. История и историки США. – М., 1985. – С. 110.

ГЕНДЕРЛЕКТ КАК СОЦИАЛЬНЫЙ ФЕНОМЕН

*Решетнева Ю.Ю., аспирантка кафедры философии и социологии,
Днепропетровский национальный университет железнодорожного
транспорта имени академика В. Лазаряна.*

Впервые фактор биологического пола в языке возник еще во времена античности при осмыслении категории биологического рода [1]. Главным стимулом исследования гендерного фактора в языке стало открытие в 18 в. «экзотических» первобытных языков, где имело место распределение на мужские и женские языки [1, с. 39]. С начала 1664 года появлялись сообщения о существовании таких различий, но систематических исследований по ним не проводилось. Во всех источниках мужской вариант рассматривался как собственно язык, а женский – как отклонение от него. Как правило, исходной точкой в исследованиях многих ученых были «предопределенные природой» различия в интеллектуальных способностях мужчин и женщин. В целом, считалось, что все различия в мужской и женской речи определяются полом [1, с. 40].

В начале прошлого века благодаря трудам Э. Сепира, О. Есперсена, Ф. Маутнера возрос интерес к гендерным аспектам языка и к коммуникации, хотя самостоятельного направления еще не сформировалось.

Ф. Маутнер признает гендерные различия в языке и обосновывает их социальными и историческими причинами. Согласно Маутнеру, само возникновение женского языка связано с историческими традициями античного театра, где изначально женские роли исполнялись мужчинами. Как утверждает исследователь, общество восприняло «женский язык» лишь тогда, когда женщинам было дозволено выступать на сцене [2].

Э. Сепир рассматривает фонологические различия в рамках одной морфемы на примере языков нутка и коасати. Он приходит к выводу, что пол маркируется индексально и облигаторно в морфологии многих языков. Затем на материале других языков было установлено, что этот тип различия является наиболее частотным способом гендерной дифференциации [1, с. 41].

В свою очередь Отто Есперсен дает более широкий обзор дистинктивных признаков пола в языке. Согласно О. Есперсену, женщины пользуются иной, нежели у мужчин, лексикой: они, например, склоны больше к эвфемизмам и т.п. Как считает автор, женщины более консервативны в использовании языка и в основном предпочитают эллиптические конструкции и паратаксис, тогда как в речи мужчин чаще всего встречаются периоды и гипотаксис [4].

В 60-е годы прошлого века развитие социалингвистики стало стимулом для развития более интенсивных и систематических гендерных исследований. Результаты проведенных в тот период количественных исследований показали, что пол носителя определенным образом влияет на

употребление языка. Например, было установлено, что женский пол склонен к употреблению более престижного варианта произношения [1, с. 44].

Еще одним мощнейшим импульсом для гендерных исследований в языке стало «Новое женское движение» в США и Германии в 60-х годах 20 в. В результате этого движения возникло своеобразное направление «феминистская лингвистика», в котором разоблачение мужского доминирования в системе языка является главной целью. Основным феминистским «тезисом» есть то, что язык создает картину мира с точки зрения мужской перспективы, где женское предстает в образе «Чужого» или вообще игнорируется [1, с. 47].

Гендерные отличия затрагивают сам процесс коммуникации, как утверждают многие ученые-гендеристы, женская вежливая манера вести диалог имеет отрицательные последствия для самих женщин. Предупредительное, неагрессивное речевое поведение женщин укрепляет в обществе мнение, что женщины слабее, неувереннее и менее компетентны [1, с. 49]. Исследования мужской и женской коммуникации обусловили появление понятия «гендерлект» – постоянного набора признаков мужской и женской речи [1, с. 54]. Важнейшей проблемой остается вопрос о том, в какой степени соотносятся биологические и культурные факторы, влияющие на гендерные различия в языке и в речи. [1, с. 58] Объясняя поведенческие и речевые различия между полами, современное состояние гендерологии не позволяет отдать явное предпочтение ни причинам биологического порядка, ни социокультурным доминантам [1, с. 62].

Согласно точке зрения таких философов, как Д. Торне и Дж. Фишман, гендерное общение построено на модели доминирования со стороны мужчин, и подчинения со стороны женщин. Они утверждают, что мужчины, в течение долгого времени всячески способствовали появлению «феминного» языка как одного из многих элементов подчинения мужскому полу. Параллельно мужчины выстроили свою «маскулинную» речь для осуществления доминирования над женщинами. Примером тому служат уже глубоко укоренившиеся стереотипы о том, как должен вести диалог мужчина и как следует это делать женщине. Манера общения мужчины ассоциируется с такими чертами, как чёткость, прямолинейность, немногословность и временами суровость. Что касается манеры общения женщины, то это, зачастую, некая «болтливость», использование мягких речевых оборотов, завуалированность самой речи [5]. Однако существует и противоположная точка зрения, утверждающая, что зарождение коммуникативной гендерной компетенции начинается в раннем детстве. По мнению исследователей, мальчики и девочки пользуются абсолютно отличными друг от друга языковыми приемами, чтобы выразить свои требования. Однако М. Энгл провела исследования, которые говорят о том, что и женщины в определенных ситуациях склонны использовать жесткие, иногда даже грубые, речевые конструкции,

дабы достичь цели коммуникации, но это лишь редкие исключения из правил. Как правило, женский пол пользуется смягченными речевыми конструкциями, и, как показывает практика, они оказываются более «действенными» для достижения целей коммуникации, нежели мужская «прямолинейность» [6].

Согласно утверждениям многих ученых, можно сделать заключение, что люди разных полов наделены не схожими между собой совокупностями норм речевого взаимодействия, зачастую пользуются не похожими фонологическими и грамматическими приемами и образуют разные речевые сообщества. Существует множество научных фактов, которые подтверждают, что мужчины и женщины используют разные речевые стили при коммуникации, что дает основание полагать, что гендерлект не является искусственно созданным социальным феноменом.

Литература

1. Кирилина А.В. Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации - РОССПЭН, 2004. С.234.
2. Mauthner F. Beitrage zu einer kritik der Sprache. // Zur Sprache und Psychologie. Stuttgart; Berlin, 1921. – P.65-78.
3. Sapir E. Abnormal types of speech in Nootka // Male and female forms of speech in Yana/ Ed. By W.J. Teeuwen, 1929. – P. 79-85.
4. Jespersen O. The woman // The feminist critique of language/ Ed. by D. Cameron. L., 1998. – P. 225-241.
5. Fishman J. Language in Sociocultural Change. // Essays by Joshua A. Fishman. Ed. Anwar S. Dil.- Stanford: Stanford University Press, 1972. – P. 34-35.
6. Fishman J. The sociology of language // Rowley, Mass.: Newbury House, 1972. – P. 23-28.

ФЕМІНІЗМ І ПРАКТИКА ВІЙНИ

Цимбал Т.В., д. філос. н., професор, ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Трагічні події українського сьогодення та ситуація у світі в цілому, військові протистояння та локальні конфлікти вкотре актуалізують феміністичний дискурс війни. Однак вектор його змінюється. Якщо раніше більшість дослідниць акцентувала увагу на маскулінності війни та на миротворчій місії жіноцтва, то сьогодні помітне пом'якшення позицій феміністок щодо війни і навіть намагання відстояти право на безпосередню участь у воєнних діях. Втручання фемінізму у практику війни породжує декілька яскравих жіночих образів.

Сучасні феміністки, маючи в більшості антимілітаристські позиції, підкреслюють важливість жіночої допомоги військовим, як то догляд за

пораненими чи соціальне забезпечення (Elshatain J., Ruddick S.), і різко відмежовують образ «свого» солдата від «чужого». При цьому перші героїзуються, а другі, навпаки, демонізуються.

Антимілітаристки є одним із жіночих образів, народжених у феміністичному дискурсі війни. Інший образ – жінки-військові, що беруть безпосередню участь у військових діях, заперечуючи гендерні відмінності. Сучасним яскравим прикладом такої жінки є легендарна льотчиця Надія Савченко, яка залишається мужньою і незламною, не дивлячись на трагічну ситуацію тривалого перебування у російському полоні, під ворожим цинічним судом і слідством. Багато прикладів жіночого військового героїзму маємо в історії Другої світової війни, коли жінки опановували різні військові спеціальності: від снайпера – до льотчика.

Найбільш оптимістичний образ жіночності у феміністичному дискурсі війни – жінки миру. Навіть трактування поняття «миролюбство» ототожнюється з поняттям «фемінність». Підкреслюючи це, жінки вказують способи та критерії, за допомогою яких вони можуть реалізувати ефективну політичну миролюбність. Сучасні феміністичні психоаналітичні теорії намагаються окреслити і нові зв'язки між уявленнями про війну і гендер, сприяючи тим самим осмисленню дискримінації, насильства, експлуатації або байдужості взагалі.

Ще один аспект, на якому зосереджуються сьогодні феміністки, – це образ воїна, який повертається з війни, образ надії на мир, образ захисників та охоронців. Дедалі більше дослідниць схиляються до виправдання і навіть схвалення війн оборонних, справедливих, а тому все більше жінок йдуть служити у військо і намагаються створювати там найбільш сприятливий психологічний та моральний клімат, мінімізуючи ризики, нівелюючи непривабливі риси «маскулінності» війни та критикуючи маскулінний фанатизм військових (Sammermeyer M.).

Поступово активізується і тематично збагачується і сучасний український феміністичний дискурс. Військова ситуація в країні за останній рік змінила негативне ставлення до фемінізації армії більшої частини суспільства. Сьогодні в обороні країни беруть участь десятки жінок, а у волонтерському русі – сотні. Що ж стосується думок про аморальність військової діяльності жінки, погодимось, що останні є популістськими, особливо в умовах військового протистояння агресору.

Отже, феміністичний дискурс поступово переходить від яскравого антимілітаризму до теорії моральності посеред війни. Спираючись на етику справедливості та піклування, відходячи від суто гендерних ідентичностей, сучасні феміністки зосереджуються на осмисленні необхідності посиленої участі у військових діях у різних формах: від безпосередньої участі до волонтерства. Тим не менше у фокусі уваги залишається неприйняття насильства та війни. Адже проблема війни і миру надто актуальна у світі та відкриває широкі можливості свого теоретичного осмислення та практичного дослідження у

полідисциплінарному науковому дискурсі, що у свою чергу може стати підґрунтям реальної гуманізації життя.

PLURALISM, EDUCATION AND MULTICULTURAL EUROPE

Tiurenkov Volodymyr, M.Sc., Rotterdam, the Netherlands

Multicultural thinking has recently penetrated various areas of life, while the term itself seems discredited and out of time. «Multiculturalism» does not seem to be a key term in thinking around moves against racism any more. Even though the political situation changed radically in Europe during the last years, in some areas multicultural thinking has seeped in a common sense. However bad things seem to be now, they are not the same, – things may not be any better, but they have changed. One change scientists pay attention to is a shift in the status of multiculturalism in schooling and education. In the Netherlands, unlike some other states, multiculturalism has tended to refer to debates about schools and universities. «Multiculturalism» means «broaden the curriculum» and particularly the arenas of cultural education (languages, literature, art, music, religion) at the places where demographic change can be represented as cultural diversity. This is the space in which most public discussions of multicultural issues have taken place.

Now politicians, scientists and journalists focus their attention on a new model of living called «pluralism» – a doctrine which has very particular meanings in Western Europe (A. Bennett, J. Bhattacharyya, M. Koundoura). The vision of the pluralist future embraces some characteristic features; it is important to emphasize free choice for individuals, so that everyone may move and develop as they wish within the structure of pluralist society. A democratic pluralistic society is regarded as seeking to achieve a balance between, on the one hand, the maintenance and active support of the essential elements of the cultures and lifestyles of all the ethnic groups within it, and, on the other, – the acceptance by all groups of a set of shared values distinctive of the society as a whole.

At present pluralism is viewed as a method of keeping the peace. Everyone should make small scale compromises in the interests of the greater good. Individuals may follow their own paths, subgroups in society may live in all sorts of ways. The important thing is that we all agree about the essential things. Distinct ethnic groups are to be protected, but only within the framework of «a set of shared values». The situation has changed since that doctrine was accepted. Fewer people are optimistic now about the chances of our living along together in cheerful diversity. Scientists stress that muslims in particular have been considered as people who can never enter the contract of shared values (J. Bhattacharyya). This shift in opinion has effected the groups with the racist ideology. Given this widely perceived shift we should not stop thinking about where those multicultural logic and pluralistic ideology, with both their flaws and achievements, might have gone. Of course, none of these take place

away from education: in the first place «wearing a dark skin» cannot be dangerous in schools and colleges.

CONCEPTS OF HAPPINESS ACROSS TIME AND CULTURES

Чернявська К.Ю., студентка, Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна.

Language supervisor: Doctor of Philosophic Sciences,
Candidate of Philological Sciences, Professor Tatyana Vlasova

Happiness is when what you think, what you say, and what you do are in harmony.

Mahatma Gandhi

The notion of happiness is a problematic one. Different dictionaries give approximately the same meaning, for example Oxford Dictionary gives such a thing as the state of being happy. Definition of happiness from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus – feeling, showing, or causing pleasure or satisfaction. A variety of biological, psychological, religious and philosophical approaches have striven to define happiness and identify its sources. Various research groups, including positive psychology, are employing the scientific method to research questions about what «happiness» is, and how it might be attained [6].

Although the scientific study of happiness has thrived over the last 30 years, the concept of happiness has been elusive. In fact, Ed Diener advocated the use of the scientific term SWB (subjective well-being) as opposed to happiness precisely because of the ambiguities associated with the term «happiness». SWB has been frequently operationalized as the subjective evaluation of life as a whole, the presence of pleasant emotions, and the relative absence of unpleasant emotions. As SWB research became popular in psychological science, some researchers started using the term happiness. However, the fundamental question regarding the meaning of happiness has been examined only rarely [5].

The concept of happiness has been most extensively analyzed by philosophers and historians. Most philosophers and historians agree that the concept of happiness in antiquity centered around good luck and fortune, whereas contemporary Americans view happiness as something over which they have control and something that they can actively pursue. For example, Lu analyzed the influential classic Liji, or the Classic of Rites, compiled sometime between 5th and 1st century BC, and observed that “fu” was used to mean «fortunate, lucky, smooth and free of obstacles». Similarly, historian McMahon observed that the Greek term eudaimonia was first used by the poet Hesiod in the Work and Days as follows: «Happy and lucky the man» (eudaimon te kai olbios). Because the related term eudaimon (the adjective of eudaimonia) is the

combination of eu (good) and daimon (god, spirit, demon), McMahon concludes «eudaimonia thus contains within it a notion of fortune – for to have a good daimon on your side, a guiding spirit, is to be lucky – and a notion of divinity, for a daimon is an emissary of the gods who watches over each of us». Thus, in ancient Greece happiness was deemed as something beyond human agency, controlled mainly by luck and the gods. McMahon goes on to declare: «happiness is what happens to us, and over that we have no control». It is interesting to note then that whereas poets and tragic writers accepted the fatalistic view of happiness, Socrates thought of happiness as something at least partially within one's control. In The Symposium, Socrates argues that the education of desire is a key to happiness. That is, Socrates insisted that children should learn to appreciate the beauty of individuals and nature, so that they can acquire the appreciation for knowledge and wisdom as adults and approach happiness properly [2, 277-285].

The Socratic view of happiness can also be seen in Aristotle's Nichomachean Ethics, in that Aristotle emphasizes the distinction between happiness and amusement, and argues that happiness consists in a contemplative (philosophical) life. While Aristotle shares the Socratic view of happiness, which is more agentic than other Greek poets and philosophers conceived at that time, it is important to note that Aristotle is quick to point out the importance of external factors such as good friends, health, and resources [3, 81- 98].

The historical and philosophical analyses summarized above reveal a striking shift in the concepts of happiness from Ancient China and Greece to the contemporary world. Although rich in detail, the historical and philosophical analyses also have some limitations. First, the difference between Ancient China/Greece and contemporary U.S. could be due to linguistic differences and translation problems. The Greek term Eudaimonia, for instance, might simply be inherently different from the English term happiness [7].

To the conclusion we can say that the English term «Happy» is used much more liberally than its equivalents in Polish, Russian, or other European languages. The American concept of happiness as something within one's reach might be an exception; the rest of the world today might still hold a concept of happiness similar to that of ancient China and Greece.

Литература

1. Джидарьян И.А. Счастье в представлениях обыденного сознания. // Психологический журнал. 2000. т. 21. №2.
2. Диоген Лаэртский. О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов. М.: Мысль, 1979. С. 103-137, 269-331, 397-442.
3. Платон. Апология Сократа // Платон. Соч. в 3 т. Т. 1. М.: Мысль, 1968. С. 81-112.
4. Allport G.W. Historical Background of Modern Social Psychology // A Handbook of Social Psychology / Ed. by G.Lindzey. Cambridge: Addison-Wesley, 1954.

5. <http://connectinghappinessandsuccess.com/overview/happiness-concepts/>
6. <https://en.wikipedia.org/wiki/Happiness>
7. <http://www2.eur.nl/fsw/research/veenhoven/Pub1980s/84a-full.pdf>

НАПРЯМ III. ШЛЯХИ ФЕМІНІСТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН: ПІДСУМКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

GENDER INEQUALITY IN MIDDLE EAST AND NORTH AFRICA

Biashimov M.A., Republic of Turkmenistan, Ashgabad

The scope of gender inequality varies throughout the world. Noticeable crimes against women cover violence, femicide (murder of women), and rape (war rape included). Special attention should be paid to “Honor killing”, when a female member of a family is killed for the perception of having brought dishonor to the family. It has become a massive issue in countries such as Pakistan and the Muslim Middle East, and now it is on the rise. Egregious gender inequality still exists globally despite substantial national and international measures that have been taken towards gender equality. It is reported that only four out of over 135 nations have achieved gender equality, including Costa Rica, Cuba, Sweden, and Norway. Yemen was scored the lowest across all dimensions. Measures of gender equality include access to basic education, health and life expectancy, equality of economic opportunity, and political empowerment. Although there have been evident progresses, many alarming issues regarding gender discrimination still prevail today; therefore, total gender equality must be made a global priority as a fundamental step in both human development and economic progress [1].

The human rights of women throughout Middle East and North Africa are systematically denied by each of the countries in the region, despite the diversity of their political systems. Family matters in countries as diverse as Iran, Egypt, Israel, Lebanon, and Saudi Arabia are governed by religion-based personal status codes. Many of these laws treat women essentially as legal minors under the eternal guardianship of their male family members. Family decision-making is thought to be the exclusive domain of men, who enjoy by default the legal status of “head of household.” These notions are supported by family courts in the region that often reinforce the primacy of male decision-making power. In Saudi Arabia, women aren’t allowed to drive, or even ride bikes, and men aren’t allowed to drive women they’re not closely related to. It is said that the kingdom is currently dealing with the dilemma of how to get 367,000 girls to school on buses that can only be driven by men [2].

In many countries, while husbands can divorce their spouses easily (often instantaneously through oral repudiation), wives’ access to divorce is often extremely limited, and they frequently confront near insurmountable legal and financial obstacles. In many areas of Afghanistan, girls are often taken out of school when they hit puberty. Cultural factors related to the ‘correctness’ of sending girls to school, reluctance to send girls and boys to the same school after third grade, as well as the perceived and real security threats related to girls walking to school and attending classes all contribute to slowing down the enrollment of girls in schools. Likewise, the enormous lack of female teachers,

who are fundamental in a country where girls cannot be taught by a man after a certain age, is having a negative impact on girls' education. For example husbands in Egypt and Bahrain can file an official complaint at the airport to forbid their wives from leaving the country for any reason. In Syria, a husband can prevent his wife from leaving the country. In Iraq, Lebanon, Jordan, Morocco, Oman and Yemen, married women must have their husband's written permission to travel abroad, and they may be prevented from doing so for any reason. In Saudi Arabia, women must obtain written permission from their closest male relative to leave the country or travel on public transportation between different parts of the kingdom.

Women's unequal legal rights increase their vulnerability to violence. In many countries in the region, no specific laws or provisions exist to penalize domestic violence, even though domestic violence is a widespread problem. Domestic violence is generally considered to be a private matter outside the state's jurisdiction. Battered women are told to go home if they attempt to file a complaint with the police. Few shelters exist to protect women who fear for their lives [3].

References

1. http://www.huffingtonpost.com/nake-m-kamrany/gender-inequality_b_1417535.html
2. <http://listverse.com/2008/11/20/10-extreme-examples-of-gender-inequality/>
3. <http://www.trinity.edu/mkearl/gender.html>

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПАРИТЕТНОСТІ ЧЕРЕЗ НАУКУ ТА ОСВІТУ

Власова О.П., к.філос.н., доцент, Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Кінець другого тисячоліття знаменний для України вибором гендерного вектору розвитку. У відповідності з зобов'язаннями, вона підтримує гендерні стратегії ООН, Ради Європи і світового співтовариства.

Держава взяла на себе обов'язки забезпечити рівні права і можливості жінкам і чоловікам відповідно до основних прав та свобод людини, вирішити принципові проблеми, пов'язані з ліквідацією всіх форм дискримінації щодо жінок. Але участь українського жіноцтва сьогодні в управлінні державою, її реформуванні, конструктивному трансформуванні є скоріше умовою, а не результатом розвитку

Більша частина дорослого населення України, а це і є жінки, має право і повинна мати механізми реалізації своїх інтересів і прагнень у цьому соціумі. Це вимога нашого часу. І у демократичному суспільстві ХХІ століття має реалізуватися найбільш корисний для спільноти сценарій розвитку. Гендерна паритетність є конструктивним проектом. Тому не

випадково при МОНі створено експертну раду з упровадження гендерної політики в освіті.

Варто також працювати над розширенням можливостей українських жінок-науковиць та увести відповідні напрямки до фундаментальних досліджень. Сьогодні українське суспільство має шанс втілити у життя ту програму, яку планувалось виконати ще у 2011-2013 роках. Адже сьогодні мова йде про подолання гендерних деформацій у розвитку українського соціуму, коли жінка не може реалізуватись як повноцінна особистість через пряму, опосередковану чи приховану дискримінацію. Це не проблема вузького кола перманентно стурбованих особистостей, а загальна вада суспільного розвитку, подолання якої допоможе суспільству виходити із тієї кризи, яку маємо на сьогодні. Дуже важливо використати жіночий потенціал максимально ефективно, коли спільнота опинилась у тяжкій скруті. А для цього потрібно розуміння, яке надає наука, самого факту перспективності розвитку гендерної політики у широкому розумінні. Найефективніший, проте досить довгий шлях – через освіту та формування наукового світогляду. Європейські країни, які йдуть шляхом утвердження паритетних стосунків у науці та освіті однозначно виграють. Приклади всім відомі.

Гендерна рівність є процесом справедливого відношення до жінок і чоловіків. Справедливість веде до рівноправності. І найбільше значення мають рівномірний розподіл доходів, представництво на управлінських і політичних посадах, рівень завантаження при веденні домашнього господарства і громадських справ, досягнутий рівень освіти, рівень захворюваності і тривалість життя.

Поняття дискримінація застосовується не тільки до юридичного рівноправ'я чоловіків і жінок, але і до їх фактичного становища. Цей принцип підкреслюється в Конвенції, де держави-учасниці зобов'язуються «приймати всі відповідні заходи, включаючи законодавчі, для зміни чи відміни діючих законів, постанов, звичаїв і практики, які являють собою дискримінацію щодо жінок». Свій подальший розвиток цей принцип отримує в Конвенції, де запроваджено поняття спеціальних заходів, «які не вважаються дискримінаційними». Так, не вважається дискримінацією «прийняття державами-учасницями термінових спеціальних заходів, спрямованих на прискорення встановлення фактичної рівності між чоловіками і жінками; ці заходи мають бути відмінені, коли будуть досягнуті цілі рівності можливостей і рівноправного ставлення».

Критерії визначення гендерної рівності:

1. Участь в політичному житті країни
2. Участь в економічному житті країни
3. Доступ до охорони здоров'я
4. Доступ до освіти.

Найкращу оцінку Україна отримала за показником доступу до освіти – 23 місце. Жінки і чоловіки мають однаковий рівень загальної освіченості (100%) та еквівалентний доступ до початкової та середньої освіти. У вищій

та професійній освіті жінки навіть переважають: на 88 жінок припадає 71 чоловік.

Україна, визнаючи історичний аспект формування прав жінок та їх визнання, активно приймає участь у міжнародних проектах, що пов'язані з встановленням гендерної рівності та викоріненню дискримінації за статтю.

Сьогодні включення жінок у площину історичних досліджень, вивчення гендерних аспектів історії українського народу переживає нове піднесення, однак цей напрям ще не здобув належного визнання в науковій площині.

ПРОБЛЕМАТИКА СУБ'ЄКТИВНОСТІ У ФІЛОСОФІЇ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

*Колієва І.А., к.філос.н., Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна*

В останні роки у світі сформувалася нова парадигма суспільного розвитку, що виходить з пріоритету самого людського життя. У дослідженнях такого підходу до «людини» (чоловіка та жінки), його/її існування та діяльності приймають активну участь представники різних галузей гуманітарного знання.

Інтерес до теорій про людину викликаний цілою низкою причин, серед яких гендер займає одне з найважливіших місць. У даному контексті необхідно підкреслити ті важливі зміни, які відбуваються сьогодні у суспільному житті західних країн, а саме той факт, що техногенна цивілізація вийшла на новий етап свого розвитку, докорінно змінивши ціннісно-змістовні взаємозв'язки, що виникають у суспільстві. «Світ, що глобалізується», «постіндустріальне суспільство» представляють собою нові поняття, що впевнено увійшли у лексикон сучасної людини. Усі ці фундаментальні зміни, що стосуються змістоутворюючих філософських понять, відбуваються у теоретичному полі постмодернізму, інтелектуальний вплив якого на філософську думку останніх десятиліть підкреслюють усі дослідники.

Як відмічають вчені, сучасна західна філософія представляє собою тлумачення деяких класичних понять, наприклад, понять суб'єкта, суб'єктивності та суб'єктивації, у руслі постмодерністських студій М. Фуко, Ж. Дерріда, П. Бурд'є, Ж. Бодрійяра та інших дослідників другої половини ХХ ст. (Л. Альтюсер). Якщо у класичній філософії суб'єкт – це людина, що пізнає та діє, людина, яка активно ставиться до оточуючого світу чи, за Аристотелем, індивідуальне буття, то мислителі постмодерну теоретизують суб'єкт у значній мірі як соціальний конструкт. Суб'єкт соціальний у М. Фуко має два змісти, а саме: суб'єкт, що підкорюється іншому через контроль та залежність, та суб'єкт, прив'язаний до своєї власної ідентичності через свідомість та самопізнання [5]. Сучасні вчені вважають, що суб'єкт – це людина, яка вступає у контакт із світом, змінює

предметну обстановку свого буття і саму себе (свої якості та сили) у процесі рішення практичних та духовно-теоретичних завдань. Суб'єктивність розглядається як психологічний і духовно-розумовий план, аспект діяльності людини [4, с. 691].

У сучасній аналітичній філософії проблема суб'єкта тісно пов'язана з суб'єктивністю як «точкою зору» суб'єкта, що вважається однією з головних проблем «філософії розуму» (Т. Найджел) [6]. Варто відмітити, що суб'єктивація у постмодерністській філософії розглядається як самовираження людини, конституювання нею незалежної від влади самості [3, с. 638].

Проблематика жіночої суб'єктивності, що тісно пов'язана з філософською теорією постмодернізму, яка відмовляється від метанаративів Просвітництва з їх пошуками істини, об'єктивності та сутності, відображає загальний концептуальний «настрій» постмодерну, у якому нормалізація змін стає одним з основних критичних аспектів.

Питання, пов'язані з визначенням людської сутності як основи класичної ідеї суб'єкту, завжди викликали шалений інтерес у дослідників гендеру, оскільки, на думку вчених, сама ідея суб'єктивності повинна бути переосмислена з точки зору як постмодернізму, так і теорій гендеру. Представники феміністської критики стверджують слідом за С. де Бовуар, що у традиційних науках під суб'єктом розуміється не якийсь абстрактний суб'єкт, а досить визначений, а саме «білий чоловік середнього класу». Саме його «чоловічий» досвід є змістом «абстрактності». С. Бем говорить про так звані лінзи андроцентризму, де чоловічий досвід сприймається як нейтральний стандарт чи норма, а жіночий досвід розглядається як відхилення від цієї норми, що обумовлене специфікою статі. Таким чином, як стверджує Бем, з чоловіком прийнято поводитися як з людиною, а з жінкою як з «Іншою» [1, с. 34].

І. Жеребкіна відмічає особливу роль «логічної структури «іншості» у конструюванні різноманітних практик суб'єктивації. На думку дослідниці, введення у традиційну євроцентристську культуру образу «Іншого» в якості рівноправного суб'єкта культури є початком репрезентації альтернативних, а саме жіночих цінностей [2, с. 31]. Слід відмітити, що Жеребкіна піднімає проблему позначення феномену «Іншого» через призму логіки дискурсивного виключення, говорячи про практику формування категорії «жінка» без включення у неї особливих груп та класів «Інших» жінок (іммігрантки, лесбійки, матері-одиначки, проститутки і таке інше), які можуть загрожувати стабільній ідентичності та єдності певної логічної конструкції жіночої ідентичності [2, с. 83-84].

Література

1. Бем С. Линзы гендера. Трансформация взглядов на проблему неравенства полов. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 336 с.

2. Жеребкіна І. Гендерные 90е или фаллоса не существует. – СПб.: Алетейя, 2003. – 256 с.
3. Новейший философский словарь. Постмодернизм. – Мн.: Современный литератор, 2007. – 816 с.
4. Современный философский словарь. – М.: Академический Проект, 2004. – 864 с.
5. Фуко М. Герменевтика субъекта: Курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1981-1982 учебном году. – СПб.: Наука, 2007. – 677 с.
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Subject_28philosophy29

М. ГРУШЕВСЬКИЙ І ДУХОВНИЙ ІМПЕРАТИВ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОМУ КОНТЕКСТІ (ДО 150-ТИ РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

*Корогод Л.П., к. політ.н., доцент, Дніпропетровський державний
інститут фізичної культури і спорту*

Найважливішим стратегічним орієнтиром України ХХІ ст. виступає євроінтеграція, яка висуває на порядок денний проблему збереження національної ідентичності, різноманітні питання реформування практично всіх галузей життєдіяльності суспільства, а від так – і пошук адекватних політико-управлінських рішень, державотворчих концепцій. Унікальний ресурс в цьому плані являє собою історія української суспільно-політичної думки, зокрема, творчість видатного українського історика, літератора і просвітителя, організатора української науки, суспільно-політичного діяча Михайла Сергійовича Грушевського, 150 років від дня народження якого Україна і все прогресивне людство будуть відзначати у 2016 році. У науковому доробку вченого (а він містить близько двох тисяч робіт) представлені багатотомні наукові видання, монографії, журнальні і газетні статті, доповіді, рецензії тощо. Глобальні проблеми сучасного М. Грушевському світу, перспективи цивілізації і соціального прогресу постійно привертали увагу цього видатного вченого-енциклопедиста і політика. У політичній публіцистиці М. Грушевського порушується надзвичайно широкий діапазон питань, які стосувались практичної політичної діяльності, соціально-економічного розвитку, функціонування української культури, організації освіти і науки в Україні, піднесення української національної свідомості, питання пропаганди здорового способу життя, виховання молоді, соціального захисту жінок тощо.

Аналізуючи історичний шлях українського народу з позицій геополітичних реалій, М. Грушевський підкреслював дуже важливий фактор: історична доля українського народу склалась так, що він буде своє національне життя на географічному та культурному перехресті Заходу і Сходу. Це значною мірою визначило характер і специфіку національного буття України у політичному, економічному і культурному

відношеннях. М. Грушевський висунув і обґрунтував положення про орієнтальність українського народу, яка суттєво позначилась на процесі його формування і розвитку: «...в порівнянні з народом великоруським український являється народом західної культури – одним з найбільш багатим східними орієнтальними впливами, але все-таки по всьому складу своєї культури й свого духу народом західним» [1, с.13].

У своєму політичному заповіті, роботі «На порозі нової України. Гадки і мрії» М. Грушевський накреслив широку програму розбудови української держави, визначив пріоритети, першочергові завдання, рушійні сили реформ, кінцеві цілі тощо. У цих грандіозних планах значна роль відводилась ефективному використанню природних і людських ресурсів України; передового досвіду зарубіжних країн у справі розвитку економіки, науково-технічного прогресу, організації освіти і науки, реформування суспільства тощо.

Розвиваючи цю тезу у контексті актуальності активізації міжнародних контактів України, М. Грушевський застерігав від нетворчого сприйняття, механічного запозичення політичного, соціального і культурного досвіду Заходу, підкреслюючи, що «нам не можна ніяк збиватись з дороги, вказаної нам нашим минулим і сучасним складом життя». Обираючи шлях демократичного розвитку, ми не повинні «квапитись на проторені шляхи західного життя, на його шаблони, в значній мірі пережиті, що самі, можливо, переживають глибокий крах і стоять перед ґрунтовним оновленням і перебудовою» [4, с. 177]. Українство мусить докладати зусилля до того, щоб «розгорнути своє індивідуально-корисне, з місцевих і власних задатків і засобів», а не «укладатись в готову чужу форму» [1, с. 153]. Отже, враховуючи позитивний досвід соціальних реформ світової «трудової демократії», необхідно дбайливо ставитись до власних традицій, надбань та історичних реалій; на кожному новому етапі розвитку зберігати риси національної індивідуальності, створювати умови для подальшого її розвитку.

Вищим проявом політичної культури і національної свідомості українства, його культурно-інтелектуальної і політичної еліти М. Грушевський вважав усвідомлення необхідності при формуванні національної політики і реформування суспільства опори тільки на власні сили нації. Вчений закликав українців покладатися тільки на власний творчий потенціал і наполегливість у розбудові держави. Програмною тезою з даного положення можна вважати наступне висловлювання М. Грушевського: «Я був завжди і зістаюся тепер рішучим противником всякого рахування на «Європу», на якісь міжнародні комбінації, що витягають нас за вуха, без нашої роботи, навіть без нашої волі на битий шлях міжнародного життя, і так само відкидаю всякі сподівання на порятунки «збоку», зі сторони інших якихось факторів, мовляв заінтересованих в нашому існуванні, в нашому розвитку. Не видно таких чинників, не проявляють вони себе, і величезною помилкою було б що-

небудь ставити на їх поміч в наших національних чи політичних рахунках» [2, с. 29].

М. Грушевський вірив у велике майбутнє українського народу, але наполягав на тому, що реальне значення українства як національної і політичної течії на належному рівні можуть утримувати «тільки самі українці, своєю працею, своєю моральною витривалістю, своїми засобами, а не чиеюсь чужою підмогою» [2, с. 30]. Вчений підкреслив, що тільки власні успіхи нації дадуть змогу проявити себе більш виразно її союзникам, які в свою чергу, теж потребують моральної підтримки і взірців у справі державотворчої роботи [2, с. 30].

У числі найважливіших складових української національної свідомості і політичної культури українського народу М. Грушевський вважав національну самоповагу. «Щоб стати нацією, – вважав М. Грушевський, – для цього не досить бути етнографічною спільністю, мати етнографічну територію, певну числову, демографічну масу. Треба хотіти бути нацією, треба в цьому напрямі багато працювати, застосовувати всі суспільні засоби – перетворювати потенціальну енергію етнографічного існування в динаміку національного розвитку. Етнографічна окремішність – це статика, національне життя – це продукт волі, динамічної енергії народу. Долю національності вирішує напруження національного життя» [3, с. 122].

Отже, М. Грушевський в процесі наукових досліджень і практичної політичної діяльності сформулював ряд теоретичних узагальнень щодо збереження національної ідентичності, основних принципів державотворення, які значно випередили свій час і являють собою приклад теоретичної основи політичної діяльності, спрямованої на дотримання державних інтересів України в умовах євроінтеграції.

Література

1. Грушевський М. На порозі нової України. Гадки і мрії /М.Грушевський. – К.: Друкарня Акц. Т-ва «Петро Барський у Києві». – 1918. – 120 С.
2. Грушевський М. На українські теми. Нова хвиля /М. Грушевський // Літературно-науковий вісник. – 1914. – Січень. – С. 22-30.
3. Грушевський М. На українські теми. Ще про культуру і критику /М. Грушевський // Літературно-науковий вісник. – 1908. – Жовтень. – С. 121-136.
4. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть /М. Грушевський. – Великий Українець: Матеріали з життя та діяльності М.С. Грушевського. – К.: Веселка, 1992. – С. 61-75.

СПІЛКА ЖІНОК УКРАЇНИ ЯК ТРАДИЦІЙНА ЖІНОЧА ОРГАНІЗАЦІЯ

***Кравчук Х.А., студентка, Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського.***

***Науковий керівник – Суріна Г.Ю., кандидат філософських наук,
доцент.***

Громадський рух жінок в Україні є складовою загальноєвропейської суспільної діяльності, спрямованої на досягнення гендерної рівноваги в українському соціумі. На практиці зміст цієї діяльності є значно ширшим і трансформується з розвитком демократичних перетворювань в усіх сферах українського життя.

Становлення громадського жіночого руху в Україні сягає корінням XIX ст. і досягає особливої активності після проголошення незалежності України. Дослідженням жіночого питання в Україні займалися дослідники М. Богачевська-Хом'як, О. Маланчук-Рибак, Л. Смоляр, П. Дутчак, З. Нагачевська, Б. Савчук, О. Жукова, І. Зайченко та інші.

На сьогодні в Україні налічується понад 700 жіночих організацій, 34 з яких мають статус міжнародних і всеукраїнських. Так, Національна рада жінок України, що об'єднує багато регіональних жіночих організацій, є колективним членом Міжнародної Ради жінок. На перше місце дані організації висувають головним чином проблеми захисту інтересів жінок в умовах економічної кризи: захист від безробіття в ринкових умовах праці, збереження репродуктивного здоров'я нації, захист від таких соціальних проблем як торгівля жінками, домашнє насильство, тощо.

Однією з активних громадських організацій, що входять до Національної ради жінок України, є Спілка жінок України (СЖУ), зареєстрована 25 липня 1991 в якості добровільного неприбуткового об'єднання фізичних осіб та жіночих громадських організацій. Відповідно до типології сучасного жіночого руху України, що наводиться в працях Л. Смоляр, СЖУ відноситься до традиційних жіночих організацій, тобто це відроджений жіночий рух, який мав власні традиції в Україні ще з другої половини XIX ст.

На сьогодні СЖУ має осередки у 15 областях України, в тому числі Миколаївській області. За роки існування СЖУ вона брала участь у великій кількості міжнародних проектів разом із жіночими організаціями Європи, Канади, Австралії; з 1998 по 2001 рр. – у всеукраїнській акції «Жінки України – дітям»; з 2003 р. по теперішній час є учасником благодійного проекту допомоги дітям-сиротам «Столиця – регіонам». СЖУ є одним з ініціаторів започаткування в Україні Дня матері, Дня батька та відродження, традиційного в Українській державі, Дня Святого Миколая.

Найбільш масова на сьогодні програма СЖУ отримала назву «Миротворення в Україні: роль жінок». Спілка виступає організатором

семінарів з даного питання майже в кожному обласному центрі країни, що відбуваються за підтримки Великої Британії. Миротворча діяльність, яка сприяє допомозі сімей, постраждалих внаслідок воєнних конфліктів, стає предметом моніторингу і обговорення на семінарах. СЖУ відстоює думку, що жіночий потенціал здатний ініціювати діалог, співпрацю, досягнення мирних цілей. Члени організації здійснюють активну допомогу солдатам, співпрацюють з волонтерськими організаціями областей з вимушеними переселенцями.

До програми «Миротворення в Україні: роль жінок» долучилась і Миколаївщина. 24 лютого 2016 відбувся семінар-діалог, на якому обговорювалась роль жінки в миротворенні. Миколаїв зробив вагомий внесок у роботу СЖУ і взяв активну участь у семінарі та організації всього заходу.

Отже, великою кількістю акцій жінки заявили про себе як реальну громадську силу. Проте, незважаючи на помітні успіхи у діяльності українських жіночих громад, перед ними стоїть низка важливих завдань, спрямованих на досягнення більш вагомих результатів спільної праці.

ПЛАТОНОВСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ ГЕНДЕРА: ОБРАЗОВАНИЕ И СОЦИУМ

Крат Е.М., соискатель, Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна

Мы живем в эпоху глубоких и стремительных перемен, в которой гендерные стереотипы занимают важное место. Гендерные стереотипы проявляются в специфическом политико-экономическом и культурно-историческом контексте. Они являются важнейшим компонентом идеологии общества и представляют часть государственно-идеологического аппарата.

Выработанное предыдущими историческими эпохами понимание маскулинного и фемининного, часто противоречивого для современного общества, приводит к закреплению отношений доминирования и подчинения, а также к дискриминации по половому признаку, что в свою очередь не дает сформироваться общественным условиям для полной самореализации личности, – мужчины и женщины. И сегодня масс-медиа, литература и народный фольклор очень часто изображают мужчин и женщин существами, совершенно непохожими друг на друга, что ведет к преувеличению информации о половых различиях и недооцениванию гендерных сходств.

Как известно, гендерная стереотипизация прослеживается, начиная с работ Платона, его изложения сократовских диалогов, в которых философ проявляет интерес к гендерной проблематике, главным образом, в аспектах представлений о природе женщины, её естественных задатках, о возможностях её участия в государственной деятельности и т.д.

Платон анализирует связь воспитания с общественным устройством, провозглашая принцип всеобщего обязательного обучения, но все же отмечает, что истинное полноценное знание (любомудрие) доступно далеко не каждому. Отец античной философии оценивает воспитание как важнейший фундамент всей жизни человека, который закладывается в раннем возрасте. Так, в «Государстве» он предлагает модель воспитания ребенка, те нормы поведения, которые должны взрастить законопослушного гражданина для идеального государства

В платоновской гендерной концепции воспитания мальчика и девочки предполагается одинаковое воспитание и образование, однако философ отмечает, что из-за недостатка образования, привитых моральных норм поведения и ежедневного образа жизни у афинской женщины отсутствует возможность воспитать в себе достойного гражданина, поддерживать свой общественный дух на таком же уровне, что и у мужчины.

Платон утверждает, что по природе мужчина и женщина разные, но одинаковые природные свойства встречаются и у того, и у другого пола. По своей природе, как женщина, так и мужчина, могут принимать участие во всех делах, однако женщины во всем «немогущее мужчины», по мнению философа, у них одинаковые природные задатки, только у женщин они слабее, разница присутствует лишь количественная, а не качественная.

Таким образом, обучение женщин-стражей не должно быть иным, чем воспитание, делающее стражами мужчин. Платон предлагает обучать женщин мусическому и гимнастическому искусству, военному делу, стрельбе из лука, заниматься гимнастикой вместе с мужчинами другой «возрастной категории», будучи обнаженными, – совершенно так же, как это делают в гимназиях старики – принимать участие в войне и в прочей защите государства. Но из-за слабости пола женщинам надо давать поручения более легкие, чем мужчинам, полагает Платон.

Тожественный образ жизни двух полов (одного класса) обязывает их к совместному проживанию, к проявлению храбрости, мужества, уравновешенности, работе над своим образованием, а также воспитанию силы духа, к восприятию одинаковых моральных норм поведения, самоотверженности и преданности государству

Идея все обобщить касается и брака и заключается в совместном владении женами и детьми. Все жены мужей-стражей должны быть общими так же, как и дети. Однако в «Законах» Платон определяет другой тип государства, возвращаясь к традиционным античным гендерным отношениям, к моногамии. Именно в семейных отношениях, в умении сохранить верность супругу, воспитании подрастающего поколения проявляется уникальная женская добродетель.

Следует отметить, что по Платону из хранимой женщиной семьи вырастает и общество, и государство. Таким образом, уже в античном мире были попытки предопределить всю важность роли женщины в государственной деятельности.

«ФЕМІНІСТИЧНА МАЙСТЕРНЯ» М. ЛЬВОВА ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ ФЕМІНІСТИЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

*Кузьміна І.Г., студентка, Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського.*

*Науковий керівник – Суріна Г.Ю., кандидат філософських наук,
доцент.*

Підвищення активності жіночого руху спостерігається в Україні після проголошення незалежності. Дослідженням жіночого руху в Україні займаються дослідники М. Богачевська-Хом'як, Ю. Івченко, О. Кобець, К. Левчук, Л. Макаренко, Н. Оніщенко, Л. Потапук, Л. Смоляр та інші.

Провідний фахівець з гендерних питань Л. Смоляр поділяє сучасний український жіночий рух на такі групи: а) традиційні жіночі організації; б) соціально-орієнтовані жіночі організації; в) організації ділових жінок; г) організації феміністичної орієнтації.

Остання група – феміністичні організації – є найбільш молодого ланкою серед перелічених, оскільки вона сформувалась лише у середині 90-х років. Для феміністичних організацій характерна строкатість, розмаїтість підходів до діяльності, невелика чисельність за складом. Такі організації не претендують на провідну роль у жіночому русі, вони діють частіше за все на основі спільних групових інтересів і дружніх взаємовідносин. Частіше за все це неформальні об'єднання жінок, що прагнуть вирішувати певні локальні проблеми через реалізацію різного роду програм на кшталт «Women Studies», «Gender Studies». Вони займаються проблемами модернізації свідомості жінок, особливо молоді, подоланню сексистських стереотипів у суспільних поглядах.

Прикладом організації феміністичного типу можна вважати «Феміністичну майстерню» м. Львова. «Феміністична майстерня» – громадська організація, призначена втілювати ініціативу на всебічне ознайомлення із засадами фемінізму, а також із важливими суспільними проблемами сьогодення.

Свою діяльність «Феміністична майстерня» розпочала у 2015 р., організувавши воркшоп «Що таке фемінізм?». Потім учасниці подалися на грант у американський фонд FRIDA і Представництво Фонду імені Гайнріха Бюлля, що дало їм можливість отримати приміщення у центрі Львова для більш організованої і масштабної діяльності. Приміщення використовувалось не лише для лекцій, а й для інших заходів: практикуми англійської мови, заняття рукоділлям (вишивкою, виготовленням феміністичних прикрас). За короткий проміжок часу діяльність набула серйознішого характеру, включивши лекції на наукову тематику, тренінги для жінок з фінансової грамотності, тощо.

Примітним є те, що до самої «майстерні» охоче допускаються чоловіки, але більшість заходів спрямовані все ж на жінок. Активістки пояснюють це необхідністю саме жіночої обізнаності в суспільстві з

домінантою чоловіків. «Майстерня» організовує демонстрації для наголошення проблем гендерної нерівності. Вони спрямовані на акцентування жіночої індивідуальності (іноді – й чоловічої), прав людини на недоторканість, проблему об'єктивізації жінки у засобах масової інформації. Було проведено низку заходів, визначаючих роль жінки у війні (наразі – у зоні АТО). Активістки запрошували переселенців на спільний обід. Було організовано презентацію та обговорення дослідження однієї з активісток «Життя жінок у зоні бойових дій». Подія відбувалась за підтримки Фонду імені Гайнріха Бюлля в Україні.

Все вищеозначене свідчить, що ініціативи молодії феміністично спрямованої організації на теренах сучасної України (зокрема у Львові) викликають зацікавленість, мають підтримку з боку громадськості. Вони відповідають певним соціальним потребам і вирішують важливі соціально-культурні проблеми. Отже такі ініціативи потребують створення умов для їх підтримки і поширення.

ВПЛИВ ФЕМІНІЗМУ НА ФОРМУВАННЯ САМОІДЕНТИЧНОСТІ ЖІНКИ

*Олешко С.О., магістр практичної психології, Черкаський національний
університет імені Богдана Хмельницького*

Стратегія розвитку ХХІ століття спрямована на утвердження основ гендерної рівноваги, гендерної демократії, статевої збалансованості в суспільстві. Система волевиявлення обох статей – чоловіків і жінок як рівних у правах та можливостях, що закріплені законодавчо й забезпечені реально у політико-правових принципах, діях, розбудові громадських і державних структур з урахуванням гендерних інтересів стає основою функціонування суспільства в третьому тисячолітті.

Значно вплинув на формування самоідентичності жінки, і розуміння її ролі у суспільстві феміністичний рух. У науковій літературі фемінізм визначається як: політичний рух за зрівняння жінок у правах з чоловіками; громадський рух за рівноправність жінок з чоловіками.

Одна з визначальних феміністичних хвиль на Заході відбувалась у 1970-і роки. Головними його гаслами були пропаганда свободи вибору репродуктивної поведінки, тобто доступ до контрацептивів та планування сім'ї, сексуальна революція, перегляд традиційних стосунків між жінками та чоловіками в усіх сферах життя, та інше. Жінки активно утворювали жіночі організації, групи підтримки, проводили публічні акції. Під критику феміністських авторок часто потрапляли такі світові авторитети, як Лев Толстой, Зігмунд Фрейд, Аристотель. Стали з'являтися романи, де домінували феміністські погляди.

У діяльності жіночих організацій сформувалися дві тенденції. Перша – традиційна тенденція жіночого руху пов'язана з активною діяльністю жінок, спрямованою на відновлення народних звичаїв, утвердження

національної мови, моралі етносів, освіти тощо. Вона визначається таким поняттям, як «берегиня».

Поняття «Берегиня» є справді історично виправданим для української жінки. Та, зважаючи на суцільну патріархатну свідомість, на брак глибоких знань історії України, а ще більше – історії та особливостей жіночого руху – поняття «берегиня» звужується до ролі жінки лише як хатньої господині. Звідси не випадково висловлюються песимістичні прогнози щодо майбутнього жінки в політичному та інших сферах життя України.

Спостерігається й інша крайність – ідеалізація лише окремих періодів української історії. Незнання власної історії, невміння користуватися її уроками, створили погляд, що поширення жіночого руху, фемінізм, не притаманні українському суспільству. В той же час, теоретичне осмислення громадсько-політичного і культурно-освітнього руху другої половини XIX – початку XX століття в Україні дає підстави стверджувати, що український фемінізм – це реальність.

Існуюча політика зміцнення сім'ї, спрямована на вихід з демографічної кризи (збільшення тривалості і оплати відпустки по догляду за дитиною, активна пропаганда щастя материнства тощо) мала за мету примусити жінку народжувати більше дітей і ще більше «крутитися», щоб успішно виконувати свої біологічні функції. І поки основною функцією жінки буде вважатися народження дітей, а не реалізація повною мірою її особистісних інтересів, триватиме та ситуація, що склалася на даний час. Жінка не має права відмовлятися від відстоювання власних інтересів, які б соціальні питання вона не вирішувала.

Осмислення реального стану справ у жіночому русі та бажання утвердження нового змісту соціальної ролі жінки і чоловіка створюють підґрунтя, на якому утвердиться жіночий рух України як важливий чинник гендерної демократії в українському громадянському суспільстві, в європейському та світовому співтоваристві. Цьому сприятимуть також вдосконалення політичних, правових і державних механізмів сприяння та утвердження гендерної демократії в країні.

ІДЕЯ РЕПРЕСОВАНОГО СУБ'ЄКТА КУЛЬТУРИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

*Пушонкова О.А., к.філос.н., доцент,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького*

Заперечення традиції на зламі XIX-XX ст. є свідченням розуміння культури як певного репресивного механізму. Метафоричним виразом незадоволеності традицією окрім великої кількості культурфілософських досліджень виступила феміністська критика. Елен Шовалтер – представниця англо-американського літературного фемінізму – виділяє три стадії її розвитку:

1. Імітація панівної традиції (жіноче виступає як маргінальне);
2. Протест проти патріархальних стандартів, фалоцентричної культури;

3. Розкриття жіночого досвіду у мистецтві. Відкриття себе, пошук ідентичності. Заклик знайти власну тему, власну систему, теорію і власний голос.

Головна мета феміністського руху у мистецтві – відновлення статусу жінки в культурі та її ідентичності, внаслідок відсутності простору для жіночого погляду як на рівні візуальної репрезентації, так і на рівні рецепції.

Друга мета – здолаття домінуючого фалоцентризму репресивної чоловічої культури та «звільнення» жіночої художньої творчості.

Переважає кількість радикальної феміністської літератури – розмова про пригнічення жінки. Голос жінок представлений як голос жертв соціального і символічного домінування. Але, якщо вийти за межі історичних завдань фемінізму, ідея репресованої жінки у гендерних дослідженнях є суголосною ідеї репресованого суб'єкта культури безвідносно до статі.

Ця проблема знаходить яскраве вираження у роботі М. Фуко «Історія сексуальності». Особлива увага приділена феномену жіночого і жіночій суб'єктивності у культурі, яка, на думку М. Фуко, є маргінальною [2]. Прикладами маргінальних суб'єктивностей у нього є ув'язнений, хворий, божевільний, сексуалізований і політизований суб'єкт, а також жінка і дитина.

Пошук продуктивного діалогу фемінного і маскулінного – невідворотний. Але ці перетворення не можуть бути радикально налаштовані. Гендерна культура в Україні на дуже низькому рівні, залишається на стадії боротьби з фалоцентричною культурою (за Е. Шоултер).

Повернення до традиції неможливе, проте можливим є її переосмислення. Елен Шовалтер намагається визначити цінність жіночого погляду у культурі і наголошує, що жіночий погляд має *революційний потенціал* по відношенню до традиції. Елен Шовалтер утверджує, що *позиція жінки у цьому відношенні завжди є подвійною* тобто поєднує чоловічий домінуючий та жіночий репресований погляди. Мається на увазі, що творчість жінок водночас і *всередині*, і *поза* літературною історією, вони беруть участь в загальній культурі і в той же час розвивають свою, жіночу традицію. Жінка завжди *говорить «на два голоси»*, *«репрезентує дві точки зору»*, що ще раз підтверджує прагнення жіночого мистецтва змінити культурні стереотипи та догми [7].

Ідея Елен Шовалтер є актуальною у тому розумінні, що жіноча стратегія опанування різних режимів бачення, подвійність її позиції у сучасній внутрішньо-агресивній культурі з її гедоністично-розважальною обгорткою є зразком продуктивної творчості і по суті – рятівною для культури в цілому. А в умовах руйнування репрезентативних систем є сенс

говорити не стільки про специфіку жіночого і чоловічого начал, скільки про загального репресованого суб'єкта культури, який перебуває у «ножицях» нових форматів дисциплінарної влади: примусу і спокуси.

Література

1. Фуко М. Історія сексуальності. – Т. 1: Жага пізнання, Т. 2: Інструмент насолоди, Т. 3: Плекання себе. – Х.: ОКО, 1997-2000. – 235 с., 288 с., – 264 с.
2. Усманова А. Женщины и искусство: политика репрезентации. Статьи. // [Электронный ресурс]: Режим доступа: http://sbiblio.com/BIBLIO/archive/usmanova_jenshini/

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЕ КАЛЬКИРОВАНИЕ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Сторчак В.В., студентка 5 курса, Днепронетровский национальный
университет железнодорожного транспорта
имени академика В. Лазаряна
Научный руководитель: д филол.н, профессор Власова Т.И.

В лингвистике заимствование как языковое явление традиционно определяется как перенос единицы языка из одной языковой системы в другую. Известно, что при лексическом заимствовании единицы переходят в новую языковую систему и подвергаются в той или иной степени воздействию ассимиляции. В тех случаях, когда заимствованная единица воспроизводится средствами языка-реципиента, считается, что заимствование было осуществлено способом калькирования [1, с. 22]. Одно из самых ранних определений, данных понятию «фразеологическая калька» Шарлем Балли, гласит, что кальки – это слова и выражения, образованные механически, путем буквального перевода, по образцу выражений, взятых из иностранного языка [3, с. 78]. Данное определение, в основном, относится к лексическим калькам. Подобным образом определялось и понятие «фразеологическая калька». Н.М. Шанский определяет понятие ФК так: фразеологическая калька – это устойчивое сочетание слов, возникшее в результате пословного перевода иноязычного фразеологизма [7, с. 116].

Традиционно различаются прямые заимствования, в иноязычной материальной оболочке, и кальки. Причем в некоторых случаях и те, и другие существуют в языке-реципиенте параллельно, отличаясь в основном выполняемой стилистической функцией. В качестве примера можно привести такие ФК и иноязычные выражения в английском языке, как *affair of honor* (*affaire d'honneur*) – *дело чести*; *fixed idea* (*idée fixe*) – *идея фикс*.

Главным предметом, рассматриваемым в настоящей статье, являются языковые факторы, обуславливающие возможность, частотность и, в

конечном итоге, продуктивность фразеологического калькирования как одного из способов пополнения лексико-фразеологической системы английского языка. Иными словами, ставится цель определить, под влиянием каких факторов заимствование совершается именно способом фразеологического калькирования [5, с. 34].

При самом поверхностном взгляде на совокупность ФК английского языка очевидно, что большинство из них носят ярко выраженный литературный характер. Использование таких единиц характерно, прежде всего, в письменной речи. Более пристальное исследование этимологии данных ФК показывает, что их этимоны являются частью письменной традиции в соответствующих языках. В качестве примера можно предложить следующие ФК французского происхождения:

to cultivate one's garden < *cultiver son jardin* (заниматься своим собственным делом) – заключительная фраза философского романа Вольтера (1694-1778) «Кандид», смысл которой в том, что у каждого человека должна быть своя мера ответственности. Главный герой, познав господство зла в мире и абсурдность мироустройства, находит спасительный компромисс в решении «возделывать свой сад».

Преобладание письменных каналов заимствования ФК столь же наглядно видно и на примере библейских фразеологизмов, которые также являются ничем иным, как фразеологическими кальками латинских выражений, поскольку английский текст Библии представляет собой перевод соответствующего латинского текста Вульгаты:

a house divided against itself < *domus divisa contra se* (раздор между своими, междоусобица) – слова Иисуса Христа, обращенные к обвиняющим его в колдовстве фарисеям (Матфей, XII, 25);

to dig a pit for smb < *foveam fodere* (рыть яму кому-л.) – образное выражение Экклезиаста, описывающее злой умысел (Экклезиаст, X, 8).

Перевод фразеологизмов вызывает особую трудность, поскольку основной задачей является нахождение максимально приближенных по образу единиц, каждая из которых при этом, с одной стороны, продолжает быть носителем своей культуры, отражает ее традиции, установки, стереотипы, символы, с другой стороны – выступает в качестве некоего партнера чужой культуры, позволяющего обеспечить адекватное, правильное восприятие и понимание иноязычного образа, отражающего традиции, эталоны, символы иноязычной культуры [4, с. 130].

При переводе иноязычного словосочетания, особенно связанного, возможно рассмотрение следующих способов его воспроизведения на языке перевода:

- 1) эквивалентным по значению и коннотативным характеристикам исконным фразеологизмом;
- 2) исконным словом, способным наиболее полно выразить значение иноязычного выражения;

3) не прибегая к переводу, как таковому, воспроизвести в переводном тексте иноязычную единицу в ее исходной форме без каких-либо изменений;

4) воспроизвести иноязычную единицу средствами заимствующего языка пословно, т.е. сделать фразеологическую кальку.

Таким образом, проведенный анализ позволяет сделать вывод, что такие языковые факторы, как структурная и семантическая осложненность устойчивых словосочетаний, их способность в концентрированном виде хранить национально-культурный компонент значения, делают калькирование наиболее продуктивным способом заимствования словосочетаний.

ЛИТЕРАТУРА

1. Rosetti A. Langue mixte et langues mélangées: Acta Linguistica, V. – Copenhagen, 1945-1949.
2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1973.
3. Балли Ш. Французская стилистика. – М.: Изд-во иностранной литературы, 1961.
4. Зыкова И.В. Контрастивная фразеология: путь от диалога языков к диалогу культур // Теория и практика лексикологических исследований: Вестник МГЛУ. – М.: 2007. Вып. 532.
5. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка. – М.: Высшая школа, 1996.
6. Реформатский А.А. Введение в языковедение. – М.: Аспект Пресс, 1999.
7. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. – СПб.: Специальная литература, 1998.

ЗВ'ЯЗОК «ЖІНКА – ПРИРОДА» В ЕКОФЕМІНІСТСЬКОМУ ДИСКУРСІ

*Шевченко З. В. , к.філос. н., доцент, Черкаський національний
університет ім. Б. Хмельницького*

На сьогодні три зв'язки залишаються центральними в усій екофеміністській теорії – емпіричний, епістемологічний, концептуальний / культурний (символічний).

Емпіричний зв'язок між жінкою та природою знаходить власне відображення у сучасних соціологічних дослідженнях та соціально-філософських теоріях, що констатують непропорційний вплив екологічних проблем на жінок по всьому світові. ООН ще у 1987 році відзначила: «Загально встановленим фактом є те, що жінка – найбільша жертва руйнування навколишнього середовища. І чим біднішою є жінка, тим більше її тягар». Однак, як зазначає доктор екології Хізер Ітон (Heather Eaton), великі труднощі, із якими стикаються жінки, виникають не тільки

через екологічне погіршення стану навколишнього середовища, а й через гендерну сегрегацію праці, яка розглядає прожиток родини як жіночу роботу та була виявлена у великій кількості суспільств світу. Окрім того, економічні ресурси залишаються недоступними для більшості жінок. Саме тому, відштовхуючись від сучасних емпіричних даних, екофеміністки розглядають соціально-політичні та економічні структури як такі, що підтримують фемінізацію бідності та екологічну гендерну депривацію [2].

Епістемологічний зв'язок між жінкою та природою базується на припущенні, що якщо на жінках більш несприятливо позначаються екологічні проблеми, це робить їх більш компетентними з питань природи та екології, ставить їх у позицію епістемологічного привілею [1]. Поряд із цим деякі екофеміністки наголошують на тому, що жінки не просто краще знаються на екологічних системах, а є набагато ближчими до природи, ніж чоловіки, та володіють такими вродженими якостями, як: піклування, кооперація, миролюбність тощо. Тяжіння до природного есенціалізму можна зустріти в текстах радикального екофемінізму, зокрема спіритуалістичного. Така есенціалістська точка зору спростовується більшістю теоретиків екофеміністської філософії, які наполягають на тому, що зв'язок «жінка – природа» носить виключно концептуальний, символічний характер [2].

Концептуальний / культурний (символічний) зв'язок між жінкою та природою знайшов власне відображення у багатьох філософських теоріях, починаючи від часів Античності та звершуючи сьогоднішнім. Згідно з екофемінізмом, західне патріархальне мислення засновується на дуалістичному світогляді, що втілюється у цілій низці опозицій: розум – тіло, дух – матерія, чоловік – жінка, культура – природа тощо. Однак поняття в цих опозиціях розглядаються не рівнозначно, а ієрархічно: один концепт обов'язково є вищим за інший. Цей «інший» іноді демонізується, маргіналізується та завжди дискримінується як у теоретичних здобутках, так і в їх проєкціях на різні сфери суспільного життя. Соціальні групи, які зазнають пригнічення, найчастіше пов'язуються з тілом та природою, аніж із розумом та культурою, та зображуються як стихійні, занадто емоційні або пасивні та неповноцінні, що потребують приборкання, постійного контролю та патронажу. Класична форма цієї парадигми створює власну ієрархію цінностей: 1) Бог; 2) чоловік, 3) жінка; 4) діти; 5) тварини; 6) природа.

Подолання патріархального домінування над жінками та природою в культурному контексті виявляється особливо складним завданням, оскільки есенціалізм стверджується релігією, філософією та багатьма іншими культурними і символічними конструктами, що набули з роками аксіоматичного, догматичного характеру не тільки на соціальному рівні, але й відбилися на індивідуальному сприйнятті світу та власного місця в ньому кожної окремої особистості.

1. Eaton H., Lorentzen L. Ecofeminism: An Overview [Virtual Resource]. – Access Mode : URL: <http://fore.research.yale.edu/disciplines/gender/>. – Title from Screen. – Date of Access: 15 March 2016.
2. Ecofeminism and globalization: exploring culture, context, and religion / Edited by Heather Eaton and Lois Ann Lorentzen. – Lanham, Md.; Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, 2003. – 253 p.

THE BEIJING DECLARATION AND PLATFORM FOR ACTION. RESULTS AND FUTURE GOALS

Zhang Guojin, *Dean, Research Fellow, School of International University,
Lanzhou Jiaotong University*

More than twenty years after the Beijing Declaration and Platform for Action was adopted by 189 Member States meeting in China, its contents and significance as a roadmap for the achievement of gender equality remains undiminished. This pivotal document continues to guide the global struggle against constraints and obstacles to the empowerment of women around the world.

The Beijing Declaration and Platform for Action of 1995 is a visionary agenda for the empowerment of women. It still remains today the most comprehensive global policy framework and blueprint for action, and is a current source of guidance and inspiration to realize gender equality and the human rights of women and girls.

The Platform for Action covers 12 critical areas of concern that are still relevant today: poverty; education and training; health; violence; armed conflict; economy; power and decision-making; institutional mechanisms; human rights; media; environment; and the girl child. For each critical area of concern, strategic objectives are identified, as well as a detailed list of related actions to be taken by governments at national, regional and international level.

Since the time of adoption, governments and civil society have worked to eliminate discrimination against women and girls and achieve equality in all areas of life, in public and in private spaces. Discriminatory legislation is being removed, and violence against women and girls and harmful practices addressed. There have been significant gains in girls' school enrolment, and women's participation in the labour force and the economy is growing in some regions. Women's representation in national parliaments now exceeds 20 per cent globally. Significant normative advances have been made in the global agenda on women, peace and security. Much has been achieved, but progress has been unacceptably slow and uneven, particularly for the most marginalized women and girls who experience multiple and intersecting forms of discrimination.

Nearly 20 years after the adoption of the Platform for Action, no country has achieved equality for women and girls and significant levels of inequality

between women and men persist. Critical areas of insufficient progress include access to decent work and closing the gender pay gap; rebalancing of the care workload; ending violence against women; reducing maternal mortality and realizing sexual and reproductive health and rights; and participation in power and decision-making at all levels.

It should be noted that there is a new sense of real urgency, a recognition that people are at a turning point for women's rights, a recognition that realizing gender equality, the empowerment of women and the human rights of women and girls must be a pressing and central task. One has to remember that gender equality is not only a goal in itself, but a means for achieving all other goals on the global agenda.

Nowadays, more than ever, urgent and sustained action is needed to transform the structures, institutions and economic, political and social norms which are holding back progress on gender equality. Such systematic changes require strong, determined leadership and commitment from the governments to advance women's rights; reaching the most marginalized women and girls by tackling stark and rising inequalities and multiple forms of discrimination; greater contributions of men as gender equality advocates, and, of course, exponentially increasing investments in gender equality and women's rights.

Gender equality is a shared vision of social justice and human rights. Everyone has a responsibility to act, particularly governments as the primary duty bearers. It should be seized all opportunities at national, regional and global levels and given new impetus to the achievement of gender equality, the empowerment of women and women's and girls' enjoyment of their human rights.

Відомості про авторів

Афанасьєва Людмила Василівна – кандидат філософських наук, доцент Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Бирюк Дмитро Олександрович – аспірант кафедри педагогіки та педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Бутурлим Тетяна Іванівна – учитель вищої категорії, кандидат педагогічних наук Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради.

Biashimov Mukhammet-Amanmiradovich – Republic of Turkmenistan, Ashgabad.

Власова Ольга Петрівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та соціології Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Власова Тетяна Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філології та перекладу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Галацька Валентина Леонідівна – докторант Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Глазунов Станіслав Васильович - кандидат історичних наук, доцент кафедри соціальної роботи Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Глебова Наталя Іванівна – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Глинська Людмила Федорівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Грабовська Ірина Миколаївна – кандидат філософських наук, старший науковий співробітник Центру українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Данилюк Аліна Володимирівна – студентка 3 курсу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Ідрісов Бахтійор – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Колієва Ірина Анатоліївна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філології та перекладу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. ак. В. Лазаряна.

Корогод Лариса Петрівна – кандидат політичних наук, завідувач кафедри «Соціально-гуманітарні науки» Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту.

Кравчук Христина Андріївна – студентка 246 гр. Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

Крат Олена Михайлівна – здобувач, юрисконсульт Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Кривчик Геннадій Георгійович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри українознавства Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Кузьміна Ірина Геннадіївна – студентка 246 гр. Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Макєшина Юлія Вікторівна – кандидат філософських наук, викладач кафедри соціально-гуманітарних наук Дніпропетровського інституту фізичної культури.

Маматова Віра Володимирівна – викладач Київського університету імені Бориса Грінченка.

Молодиченко Валентин Вікторович – доктор філософських наук, професор Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Moser-Vlasova L. – Germany, Berlin, Chamber of Commerce.

Мурашкін Михайло Георгійович – доктора філософських наук, професор кафедри філософії та політології Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Окса Микола Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та педагогічної майстерності Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Олешко Світлана Олегівна – лаборант кафедри прикладної психології, магістр практичної психології Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Орлов Андрій Володимирович – кандидат філософських наук, доцент кафедри соціології Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Остролуцька Ольга Андріївна – студентка 3 курсу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Паращевіна Ольга Степанівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та соціології Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Попова Софія Артурівна – студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота» факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Пустова Марія Іванівна – кандидат філософських наук, м.Дніпропетровськ.

Пушонкова Оксана Анатоліївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства, ННІ історії та філософії Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Решетньова Юлія Юрьевна – аспірантка кафедри філології та переклад Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Сторчак Вікторія Вікторівна – студентка 5 курсу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Суріна Ганна Юріївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

Tiurenkov Volodymyr – M.Sc., Rotterdam, the Netherlands.

Талько Тетяна Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії соціально-гуманітарного факультету Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара.

Цимбал Тетяна Володимирівна – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії і соціальних наук Державного вищого навчального закладу «Криворізький національний університет».

Чернявська Катерина Юріївна – студентка 5 курсу Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В. Лазаряна.

Шевченко Зоя Володимирівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Zhang Guojin – Dean, Research Fellow, School of International University, Lanzhou Jiaotong University.

МАТЕРІАЛИ
міжнародної наукової конференції
ГЕНДЕР І ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРАГНЕННЯ УКРАЇНИ.
(18.04.2016 р.)

Українською, російською та англійською мовами.

Друкується в авторській редакції.

Комп'ютерна верстка

Формат 60x84 1/16. Ум. друк. арк. 5,6. Обл.-вид. арк. 5,7.
Тираж 35 пр. Зам. № 114.

Видавництво Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Свідоцтво суб'єкта видавничої діяльності ДК № 1315 від 31.03.2003
Адреса видавництва та дільниці оперативної поліграфії:
вул. Лазаряна, 2; Дніпропетровськ, 49010